

Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України.
Міністерство молоді та спорту України.
Національний олімпійський комітет України.
Національна академія педагогічних наук України.
Національна академія правових наук України.

СПОРТИВНЕ ПРАВО УКРАЇНИ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

*(Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України,
Київ, 5 червня 2024 року)*

К и ї в

2024

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту держави і права
імені В.М. Корецького НАН України
(протокол № 10 від 18 липня 2024 р.)*

Спортивне право України: теоретичні та практичні проблеми формування галузі: матеріали Міжнародної наук.- практ. конф. (м. Київ, 5 червня 2024 року). Київ : Ін-тут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2024. 154 с. ISBN

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Спортивне право України: теоретичні та практичні проблеми формування галузі» (розглядаються теоретико-методологічні і прикладні аспекти правового регулювання відносин у сфері спорту та перспективи формування спортивно-правової галузі в Україні).

Для народних депутатів України, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, вчених-юристів, аспірантів, науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти юридичних ЗВО, організаторів спорту в Україні, а також широкого кола читачів, які цікавляться правовими проблемами спортивної діяльності.

Зміст:

<i>Вступне слово (Скрипнюк О.В.)</i>	4
<i>Вітальне слово (Гутцайт В.М.)</i>	7
<i>Вітальне слово (Кремень В.Г.)</i>	9
<i>Вітальне слово (Панько Д.С.)</i>	11
<i>Вітальне слово (Йозеф Зотько, Словаччина)</i>	14
<i>Вітальне слово (Бошицький Ю.Л.)</i>	16
<i>Виступи:</i>	
<i>Кризський Ю.Ю.</i>	19
<i>Оніщенко Н.М.</i>	21
<i>Доповіді :</i>	
<i>Пархоменко Н.М.</i> Спортивне право як галузь права: питання сутності та змісту	23
<i>Теплюк М.О.</i> Законодавче регулювання спорту в Україні: стан та проблеми розвитку й удосконалення.....	27
<i>Ющик О.І.</i> Спортивне право в галузевій структурі правової системи (методологічний аспект).....	32
<i>Косович В.М.</i> Спортивне право як галузь права: передумови для розвитку.....	38
<i>Риндюк В.І.</i> Упорядкування нормотворчої діяльності як умова формування галузі спортивного права в Україні	44
<i>Максакова Р.М., Мазін В.М.</i> До проблеми визначення предметної області спортивного права.....	49
<i>Батанов О.В.</i> Сучасна доктрина спортивного права України: концептуальні позиції.....	55
<i>Чорнолуцький Р.В.</i> Сучасні тенденції розвитку спортивного права в Україні в аспекті міжнародних стандартів.....	64
<i>Куян І.А.</i> Деякі питання формування спортивного права крізь призму проблеми суверенітету.....	72
<i>Євграфова Є.П.</i> До проблеми здійснення правосуддя щодо відносин відносин у сфері спорту.....	75

Ющик О.О. Правове і нормативно-технічне регулювання у галузі спортивного права.....	83
Коваленко Н.П. Спортивне право як відображення сучасних змін у сфері спорту	88
Куненко І.С. Деякі питання діяльності суб'єктів юстиції у вирішенні спортивних спорів	94
Тубелець О.С. Кримінально-правова протидія незаконному впливу на результати офіційних спортивних змагань в Україні.....	99
Купін А.П. Правила проведення спортивних заходів та відповідальність за їх порушення	103
Кириченко В.І. Сприяння формуванню життєвої успішності учнів засобами спортивного права	108
Курта Є.О. Юридична відповідальність за вчинення булінгу в спортивній діяльності	113
Астахов Д.С. Нормативно-правове регулювання спорту в Україні та його значення	116
Кризський Ю.Ю. Нормативно-правове регулювання управлінської діяльності спортивних федерацій в Україні	122
Носов В.В. До питання контролю нормативних актів спортивних організацій	126
Зенков О.С. Кікбоксинг як олімпійський вид спорту в Україні.....	130
Фокіна А.О. Державний контроль нормотворчої діяльності недержавних суб'єктів	134
Тептюк М.П. До питання застосування актів спортивного права.....	138
Йозеф Зотько. Закони про спорт Словацької Республіки та України (Словакія) (порівняльні характеристики предмету)	142
Міхал Матушак. Жінки в управлінні спортом у Польщі в умовах (Польща) законодавчих, культурних та управлінських змін....	148
Заключне слово Скрипнюка О.В.	150
Рекомендації Міжнародної науково-практичної конференції «Спортивне право України: теоретичні та практичні проблеми формування галузі»	152

Скрипнюк О.В.

Директор Інституту держави і права
імені В.М. Корецького НАН України,
академік, віце-президент НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

Шановні учасники конференції !

Наше зібрання проходить у дуже непростий час воєнного стану, коли організаційні можливості для такого роду наукових заходів надто обмежені. Через це ми, як організатори даної конференції, від себе і співорганізаторів приносимо вибачення за ті занадто скромні умови, в яких ми змушені були організувати дану конференцію. Проте це, на мій погляд, не повинно знизити її науковий рівень та практичну користь.

Навпаки, ми розраховуємо на досить вагомий і корисний науковий і практичний результат від проведення даної конференції, яку ми присвятили 75-річчю Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України. Чому? – Тому що, по-перше, на відміну від багатьох наукових конференцій останніх років, які присвячувалися надто широкій і розпливчастій проблематиці, коли видаються збірники тез десятків авторів за темами, мало пов'язаними між собою, наша конференція має *конкретний предмет* – проблеми формування галузі спортивного права в Україні.

По-друге, участь у конференції беруть знані вчені та практики, яким є що сказати з обговорюваної теми. Зокрема, такий відомий в Україні фахівець права і вчений, як Михайло Олексійович Теплюк, керівник юридичної служби Верховної Ради України, доктор юридичних наук і член-кореспондент Національної академії правових наук України. Я назвав саме його тому, що рівно **10** років тому, а саме 5 червня 2014 року в цьому залі засідань Вченої ради Інституту він захистив докторську дисертацію з проблеми введення закону в дію, монографія за якою згодом була відзначена премією НАН України імені М.П. Василенка. Я хотів би зараз привітати з цим 10-літнім ювілеєм Михайла Олексійовича.

Нарешті, третє, чому ми розраховуємо на продуктивний науковий і практичний результат конференції. Справа в тому, що ідея її проведення йде від Робочої групи міжвідомчого науково-практичного проекту «Спортивне право». Цей проект започатковано засіданням Круглого столу 20 березня 2024 року, проведеного в стінах Національного олімпійського комітету України.

Про згаданий проект, напевно, більше розкажуть співорганізатори нашої конференції. Від себе зазначу, що Інститут братиме активну участь у проекті, розглядаючи його як перспективну *форму організації науково-прикладної діяльності*, зокрема, стосовно розвитку правової системи України та організації управління не лише спортом, а й іншими сферами суспільства. Саме тому ми взяли на себе функцію організації та забезпечення діяльності Робочої групи проекту «Спортивне право» на майданчику нашого Інституту держави і права.

І перші результати роботи цієї групи показують, що ми на правильному шляху. Саме Робоча група, створена на базі Центру теоретичних проблем законотворчості Інституту, ініціювала разом із нашим профільним відділом теорії держави і права проведення цієї конференції. Після отримання усіх матеріалів, публікацій і виступів, поданих на конференцію, вони проаналізують і узагальнять їх, щоб на цій основі сформулювати завдання для практичної роботи над законопроектами та іншими документами сфери спортивного права.

За підсумками нашої роботи передбачається видання *наукового збірника* матеріалів конференції. Сподіваюся, що спільними зусиллями співорганізаторів видати збірник можливо буде не пізніше серпня-вересня цього року.

У тому, що проект «Спортивне право» може бути успішним, мене переконує також те, що за розвиток спорту в нашій країні вболівають немало справді зацікавлених людей, професіоналів спортивної справи, всесвітньо відомих спортсменів, яких відрізняє державницький підхід до справи. Разом з тим, ми маємо уже й перспективні наукові, насамперед, теоретико-правові розробки, в тому числі здійснені в нашому Інституті, особливо з проблематики теоретичних проблем законотворчості. Я хочу наголосити на цьому тому, що проблеми правотворчості нарешті деякою мірою зацікавили державну владу.

Парламент нещодавно ухвалив закон про правотворчість, а Уряд поставив перед Національною академією наук України відповідні завдання з наукового супроводу реалізації цього закону, виділивши на це відповідні бюджетні кошти.

З цього для нашого Інституту з'являються додаткові завдання у рамках досліджень проблем законотворчості. Нинішня науково-практична конференція може стати і, не сумніваюся, стане вагомим внеском у цю важливу справу.

Як віце-президент Національної академії правових наук України, також відзначу користь проекту «Спортивне право» й для нашої правової академії, насамперед, щодо розвитку нових напрямів наукових досліджень, спрямованих на поліпшення організації державного управління та удосконалення правової системи Української держави, на пошук нових наукових рішень, з огляду на новітні технології управління.

Немає сумнівів, що й Національна академія педагогічних наук України так само зацікавлена в тому, щоб навчальні заклади ширше впроваджували курси спортивного права в освітні навчальні програми. А проект «Спортивне право» має на меті саме комплексний науково-навчально-практичний підхід до формування галузі спортивного права України, з урахуванням міжнародного досвіду в цій галузі відносин.

Отже, хоча наша конференція й має конкретне предметне спрямування, обмежене рамками однієї правової галузі, разом з тим вона передбачає охопити досить широкий спектр питань для їх наукового обговорення. Перекоаний в тому, що ми сьогодні почуємо багато нового й цікавого у виступах учасників наукової конференції, а також отримаємо інтересні наукові й практичні думки від авторів, які заочно візьмуть участь у нашій конференції, надіславши на адресу Інституту держави і права свої доповіді.

Гутцайт В.М.

Президент Національного олімпійського комітету України, Олімпійський чемпіон

Шановні учасники конференції!

Від імені Національного олімпійського комітету та всієї олімпійської родини України вітаю з проведенням міжнародної науково-практичної конференції «Спортивне право України: теоретичні і практичні проблеми формування галузі» – важливого для спортивної сфери та розвитку правової науки в Україні форуму.

Спорт – важлива сфера людського життя, одна з дієвих основ збереження здоров'я, вивірених соціальних засіб забезпечення життєстійкості, оптимізму, працездатності. А досягнення українських спортсменів на міжнародній арені є ще і предметом нашої безмежної гордості за країну.

Сучасний спорт є унікальним феноменом, що поєднує економічний, соціальний, культурний, політичний та інші виміри суспільного життя. Отже, правове регулювання різноманітних за своїм змістом відносин, що виникають у сфері спорту, набуває важливого значення для практичної життєдіяльності, а відтак важливе і для наукових досліджень.

Нещодавно Національний олімпійський комітет України затвердив Стратегію розвитку олімпійського руху в Україні на період до 2028 року і розраховує на провідну роль під час реалізації однієї із стратегічних цілей розвитку – перехід на сучасну прогресивну модель управління спортом.

У цьому зв'язку спортивне право, як самодостатня самостійна галузь права, на нашу думку, не лише заслуговує на існування в Україні в якості такої галузі, а може стати своєрідним локомотивом змін у сфері управління спортом.

Перед державою і спортивною спільнотою України стоїть багато завдань. Це і вдосконалення правового регулювання сфери спорту, зокрема, аналіз і систематизація існуючої правової бази та розробка нових нормативно-правових актів; і професійна підготовка спортивних тренерів, юристів, медиків, інших фахівців сфери; правовий всеобуч спортсменів та учасників спортивних подій;

нові підходи до організації спортивних змагань; наукове забезпечення спортивної діяльності та управління сферою фізичної культури та спорту в Україні, тощо.

Хочу висловити вдячність керівництву та науковцям Інституту держави і права імені В.М. Корецького, які активно відгукнулись на ініціативу Національного олімпійського комітету України і висловили готовність об'єднати наші спільні зусилля задля розвитку вітчизняного спорту.

20 березня 2024 року ми провели Круглий стіл під назвою «Формування галузі спортивного права в Україні», під час якого вирішили створити Координаційний центр «Спортивне право України» та розпочати серйозну і кропітку роботу, спрямовану на удосконалення правового регулювання нашої сфери. На базі Центру теоретичних проблем законотворчості у складі Інституту держави і права створена Робоча група науково-практичного міжвідомчого проекту «Спортивне право України», яка є робочим органом зазначеного проекту та вже розпочала свою активну діяльність. Проведення конференції є одним із важливих поступальних кроків у цьому напрямку.

Попереду у нас ще багато нових заходів і нових ідей. Упевнений, що всі поставлені завдання будуть виконані, а ідеї успішно втілені в життя.

Попереду у нас ще багато нових заходів і нових ідей. Упевнений, що всі поставлені завдання будуть виконані, а ідеї успішно втілені в життя.

Бажаю науковій конференції успіху та плідних її результатів.

Кремень В.Г.

Президент Національної академії педагогічних наук України, президент Товариства «Знання» України, академік НАН України та НАПН України, міністр освіти і науки України (2000-2005 рр.)

Шановні учасники конференції! Шановні колеги!

До початку ХХІ століття у світі склалося загальне розуміння ролі й місця спорту в житті держави, суспільства та особистості як соціально-економічного феномену, однієї з найважливіших підвалин сучасних соціальних цінностей і культури, життєдайного джерела збереження і зміцнення громадського та індивідуального здоров'я.

Навіть у найскладніші для людства часи спортивна діяльність слугувала засобом примирення, підвищення життєстійкості, оптимізму, працездатності людей. Сьогодні рівень розвитку спорту справедливо визнається індикатором розвитку країни та здоров'я нації.

Спортивні змагання привертають зацікавлену увагу все більшої кількості людей, відповідно, підвищуються вимоги до організації спортивних заходів, до учасників, з'являється потреба в правовому регулюванні взаємин у сфері спорту, а звідси – актуалізується необхідність виокремлення спортивного права як самостійної галузі.

Цей напрям викликає все більший інтерес практиків, що пояснюється зростанням питомої ваги юридичної активності у спортивній сфері, необхідністю забезпечення інтересів спортсменів і стейкхолдерів у різних галузях суспільного життя.

Воєнна агресія проти України стала випробуванням для кожного українця. Стан війни ускладнює розвиток спорту, перешкоджає забезпеченню рівного доступу до занять спортом дітям і молоді в усіх регіонах України. Тому потребують осучаснення методологічні орієнтири галузі спортивного права, наукового переосмислення особливостей урегулювання правовими засобами

спортивної діяльності та приведення її до єдиної злагодженої системи, а також актуалізувалася потреба підготовки фахівців-юристів у спортивній сфері.

Слід підкреслити, що юристи у сфері спорту є затребуваними фахівцями. Їхня підготовка, на нашу думку, має центруватись на детальному вивченні правового регулювання спортивних відносин, безпечній взаємодії їх об'єктів та суб'єктів, охорони та захисту прав інтелектуальної власності у сфері спорту, структури контрактів та особливостей оподаткування, відповідальності за порушення законодавства у сфері спорту, відшкодування заподіяної такими порушеннями шкоди.

Сподіваюсь, що на вирішення окреслених завдань будуть спрямовуватись усе більше ініціатив і проектів на кшталт підтримуваного Національним олімпійським комітетом міжнародного науково-практичного заходу «Спортивне право України: теоретичні і практичні проблеми формування галузі», який також активно підтримує Національна академія педагогічних наук України. Він покликаний об'єднати та синхронізувати інтелектуальні й організаційні можливості споріднених інституцій, установ, закладів освіти і спорту для створення в найближчій перспективі нормативно-правової, наукової та методичної бази спортивного права.

Дякую Силам оборони України за можливість творчих пошуків, а учасникам конференції бажаю наснаги і плідного обміну думками щодо правового забезпечення функціонування спорту в Україні та формування спортивного права як самостійної галузі права.

Слава Україні! Слава спортивній нації!

Панько Д.С.

Виконуючий обов'язки
державного секретаря
Міністерства молоді та
спорту України

Шановні колеги, учасники конференції!

Щиро вітаю всіх, хто цікавиться правовими аспектами спорту з нагоди Міжнародної науково-практичної конференції «Спортивне право України: теоретичні і практичні проблеми формування галузі», яка присвячена 75-річному ювілею Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України.

Ця конференція є важливою віхою в розвитку спортивного права у нашій країні, що є однією з молодих, але перспективних галузей національної правової системи. Тоді як у багатьох країнах світу ця галузь права вже сформувалася і успішно функціонує, в Україні спортивне право лише починає свій шлях, ми лише на початку процесу його формування. Проте саме зараз ми маємо унікальну можливість закласти міцний фундамент для подальшого розвитку даної галузі права в Україні, враховуючи також світовий досвід у цій справі.

Спорт завжди був і залишається важливою складовою суспільного життя, засобом збереження та зміцнення здоров'я нації, підвищення життєстійкості, оптимізму та працездатності наших громадян. Водночас, правове регулювання у сфері спортивних відносин потребує новацій та постійного вдосконалення, оскільки сам спорт розвивається надзвичайно динамічно. На сьогодні багато аспектів спортивних відносин в Україні залишаються нерегламентованими, що ускладнює ефективне управління спортивною галуззю та розвитком спорту.

Конституція України, її стаття 49 проголошує, що держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» визначає правові, соціальні, економічні й організаційні основи розвитку сфери фізичної культури і спорту. Однак, існуючі нормативно-правові акти часто не враховують специфіки спортивних правовідносин, що веде до колізій у

правозастосовній діяльності й ускладнює реалізацію прав та інтересів суб'єктів спортивних правовідносин.

Розвиток спортивного права в Україні має величезні перспективи. Ця галузь знаходиться на стику багатьох інших правових галузей і дисциплін, таких як адміністративне, цивільне, трудове право та інші. Успішна інтеграція цих різних правових складових навколо цілісної галузі спортивного права сприятиме гармонізації нормативно-правової бази фізичної культури і спорту.

У Західній Європі спортивне право давно визнане самостійною галуззю, а навчальні заклади готують спеціалістів у цій галузі. Зростаючий інтерес до цього напрямку ми також бачимо в Україні, що підтверджує поява спеціалізованих підручників, статей та наукових досліджень. Однак, для повноцінного розвитку цієї галузі нам необхідно продовжувати активно працювати над її нормативною та методологічною основою.

Значення спорту для сучасного суспільства важко переоцінити. Це не лише спосіб підтримки фізичної форми та здоров'я, а й важливий соціальний феномен, який сприяє національній самоідентифікації, об'єднує людей і розвиває їхні кращі якості. Нормативне регулювання у сфері спорту має вловлювати та відображати ці важливі аспекти і сприяти їх подальшому розвитку.

Особливу увагу слід приділити міжнародному співробітництву у сфері спортивного права. Україна має ратифікувати низку міжнародних договорів, що дозволить нашим спортсменам і спортивним організаціям користуватися всіма перевагами міжнародної правової бази та забезпечить їх ефективну інтеграцію у світовий спортивний рух. Це також сприятиме залученню інвестицій, розвитку туризму і підвищенню конкурентного рівня нашого спорту на міжнародній арені.

При формуванні галузі спортивного права важливо створити систему правових норм, які будуть регулювати всі аспекти спортивних правовідносин – від правового статусу спортсменів і тренерів до організації та проведення спортивних змагань. Необхідно забезпечити чітке нормативне регулювання цих

відносин, враховуючи специфіку кожного виду спорту та особливості діяльності спортивних організацій.

Значну роль у цьому процесі відіграють навчальні заклади, які готують майбутніх спеціалістів у галузі спортивного права. Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, його науковий потенціал здатні якісно сприяти підготовці наукових та викладацьких кадрів дисципліни «Спортивне право» в Україні. Проведення цієї конференції є незаперечним доказом того, що ми стали на перспективний шлях формування національної школи спортивного права, враховуючи світовий досвід управління спортивним рухом.

На завершення, хочу подякувати організаторам цієї конференції, всім учасникам та авторам наукових праць за їхній внесок у розвиток спортивного права в Україні. Ваша праця є дуже важливою для нашої країни і сприятиме зміцненню правової основи сфери спорту.

Бажаю учасникам конференції продуктивної роботи, натхнення і нових досягнень у вашій творчій діяльності.

Podhájska, 2024

Шановні учасники конференції!

Маю честь вітати колег з важливою науковою подією, присвяченою проблемі спортивного і правового життя України, якою, на моє переконання, має стати науково-практична конференція «Спортивне право України: теоретичні та практичні проблеми формування галузі».

Організатори конференції присвячують її 75-річчю відомого у багатьох країнах світу академічного Інституту держави і права імені В. М. Корецького. Хочу привітати вчених провідної наукової установи в галузі права незалежної України з цією знаменною датою та побажати нових досягнень і звершень у розвитку української юридичної науки.

Тема конференції становить інтерес не лише для України, вона стосується кожної країни, в якій існує та розвивається спорт. Особливого відтінку компетентна розмова про правові основи спорту набуває в контексті Олімпіади-2024, яка зараз відбувається у Франції.

Викликає велику повагу той факт, що науково-практична конференція з проблем правового регулювання спорту відбувається в умовах, коли Україна відстоює у боях свою незалежність і суверенітет, а також право розвивати спорт на своїй території. У тяжкий для України час відбуваються спортивні турніри з різних видів спорту, а українські спортсмени беруть повноцінну участь в Олімпійських іграх.

Спорт, а з ним і спортивне право, активно розвиваються також у Словаччині. Сьогодні важко уявити європейську країну без того, щоб у ній не надавалася увага сфері спорту, яка стала вагомим складовим життя суспільства. Бурхливий розвиток спорту потребує матеріального, технічного, соціального, медичного, інформаційного та іншого забезпечення. Крім того, спорт є інтернаціональним за своєю природою, з його розвитком помітно посилюються міжнародні контакти, людство все більше об'єднується навколо спортивних цінностей.

Ми пам'ятаємо, що Україна приймала у себе футбольний Євро-2012, а Словаччина у 2019 році чемпіонат світу по хокею.

У цьому зв'язку значно зростає потреба у правовій регламентації нових відносин у спорті, необхідною складовою національного та міжнародного права стає спортивне право. Наше суспільство адекватно реагує на таку потребу. Правова регламентація спорту в Словаччині пов'язана із Законом про спорт, який діє з 1 січня 2015 року. В Україні, як відомо, такий закон діє з 1994 року.

Відтак, становить інтерес порівняння спортивного законодавства двох наших країн та практики його застосування.

Розвиток спортивної індустрії зумовлює ще одну проблему, яка стосується підготовки спортивних кадрів. У Словаччині практично в кожному місті існують спортивні клуби з хокею, багато клубів з футболу, тенісу. Для розвитку спорту потрібні різні фахівці, в тому числі спортивні юристи. В нашій країні у кількох університетах можна отримати юридичну освіту, в тому числі спеціалізації та курси зі спортивного права.

Це ще одна площина для нашої співпраці й обміну досвідом, підтвердженням чого є наша багаторічна співпраця з Київським університетом права. Нещодавно, у березні цього року, ми зустрічалися та спілкувалися з його керівниками і вченими-викладачами під час мого візиту в Україну.

Згадані вище та інші теми, сподіваюсь, стануть предметом обговорення Вашої науково-практичної конференції. Висловлюю також надію на подальшу продуктивну співпрацю задля розвитку спортивного права в наших країнах.

З повагою,

Йозеф Затько

Президент Європейського інституту
подальшої освіти (EIDV),

Mgr., JUDr., Ph.D., MBA, LL.M, почесний доктор, почесний професор
ряду європейських та українських університетів (Словаччина)

Бошицький Ю.Л.

Ректор Київського університету права
Національної академії наук України,
професор, заслужений юрист України

Шановні друзі!

Вітаю учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Спортивне право України: теоретичні і практичні проблеми формування галузі», яка присвячена 75-річному ювілею Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України.

Для сучасного суспільства роль і значення спорту важко переоцінити. З одного боку, всі зацікавлені у підтримці своєї фізичної форми та здорового способу життя, а з іншого спорт об'єднує людей і розвиває їхні кращі якості. Правове регулювання відносин у сфері спорту має сприяти його подальшому розвитку та національному спортивному руху в цілому .

Останніми роками спостерігається надзвичайно динамічний розвиток спортивного права. Тому сьогодні є не тільки потреба, але й можливість сприяти цьому суспільному процесу, враховуючи також накопичений світовий досвід у даній сфері.

Ми бачимо, що спорт XXI століття став важливою складовою суспільного життя світу, і разом з тим правове регулювання спортивних відносин потребує постійного вдосконалення. Спортивне право має великі перспективи, тому його розвиток сприятиме гармонізації вітчизняної та міжнародної нормативно-правової бази фізичної культури і спорту.

В багатьох країнах світу спортивне право стало вже самостійною галуззю, університети готують спеціалістів у цій сфері, видається чимало спеціалізованих методичних посібників, підручників, публікуються у фахових виданнях наукові статті та результати відповідних досліджень.

Різні аспекти спортивного права протягом тривалого часу все активніше обговорюються на спільних форумах науковців і практиків. Водночас над

нормативною та методологічною основою спортивного права необхідно ще багато працювати.

Важливу місію у цьому процесі відіграють університети, які готують майбутніх спеціалістів у галузі спортивного права. Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, Київський університет права НАН України зі своїм фаховим науковим потенціалом сприяють підготовці наукових та викладацьких кадрів дисципліни «Спортивне право» в Україні.

Наукова робота, дослідження аспірантів, проведення круглих столів та конференцій, присвячених зазначеній проблематиці, свідчить про становлення національної школи спортивного права. Це потребує аналізу міжнародного досвіду розвитку спортивного права і активного міжнародного співробітництва у сфері спортивного руху.

Необхідно створити систему правових норм, які будуть регулювати всі аспекти спортивних правовідносин, таких як статус спортсменів, тренерів, організація спортивних змагань. Для цього потрібно кваліфіковане нормативне регулювання зазначених суспільних відносин, що враховує їх специфіку та особливості, з урахуванням ратифікованих міжнародних договорів.

Це сприятиме спортсменам і спортивним організаціям користуватися всіма перевагами міжнародної правової бази та забезпечить їх ефективну інтеграцію у світовий спортивний рух.

З огляду на такі умови спільними зусиллями науковців та практиків слід сформулювати стратегію розвитку вітчизняного спортивного права, а також означити нову тактику діяльності як законодавця, так і вищої школи, що має відповідати на сучасні виклики, забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців для праці у даній галузі.

Конференція дозволяє комплексно, послуговуючись різними науковими методами й підходами, осмислити різні явища сучасного спортивного простору. Саме цим цінна співпраця юристів-практиків, науковців правознавців, педагогів – усі вони виступають не просто співавторами важливих наукових підходів, а й учасниками масштабної дискусії про шляхи розвитку спортивного права і його

місце у практиці сучасного розвитку України.

Можливість зустрічі представників різних наук на цьому форумі з питань вітчизняного спортивного права, а також обговорення проблем, довкола яких точиться чимало дискусій у сучасному науковому полі, – це цінний досвід, який варто утримувати та примножувати.

Вітаючи організаторів конференції, її учасників, авторів статей, хочу подякувати за їхній внесок у розвиток спортивного права в Україні.

Конференція, що нині проводиться в Інституті держави і права імені В.М. Корецького НАН України, безумовно, сприятиме оживленню обігу креативних підходів у сучасних тенденціях спортивного права, зокрема, в молодіжному секторі, що представлений аспірантами та студентами.

Бажаю, щоб цей науковий форум став каталізатором нових ідей у сфері спортивного права та спортивного руху, нехай вони будуть втілені у майбутні державницькі проєкти і визначать траєкторію подальшого поступу України.

Виправданих вам сподівань та невичерпного ентузіазму, шановні учасники конференції! Зичу всім плідної роботи та цікавих дискусій.

Кризський Ю.Ю.

Директор координаційного центру
«Спортивне право», член Національного
олімпійського комітету України,
Заслужений юрист України

Шановні колеги, дозвольте від імені міжвідомчого науково-практичного проекту «Спортивне право», про який згадано у вітальному слові Президента НОК В.М. Гутцайта, привітати з початком роботи нашої науково-практичної конференції, присвяченій теоретичним і практичним проблемам формування галузі спортивного права в Україні.

Скажу кілька слів про наш проект «Спортивне право». Як уже було сказано, 20 березня 2024 року на базі НОК відбувся «Круглий стіл», учасники якого обговорили проблему формування в системі національного права галузі спортивного права. На тому засіданні було ухвалено рекомендації сформувані з представників різних державних владних структур, спортивних організацій та наукових установ і навчальних закладів Координаційний центр, як керівний орган проекту «Спортивне право», а також Робочу групу, в якості оперативного робочого органу, який повинен вести безпосередню роботу з реалізації завдань, визначених Координаційним центром і готувати відповідні проекти документів.

Згідно з Рекомендаціями «Круглого столу», учасники якого виступили як засновники проекту «Спортивне право», наказом директора Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України було утворено Робочу групу на базі Центру теоретичних проблем законотворчості Інституту, яка невідкладно почала працювати над проектами положень про Координаційний центр та про Робочу групу, а також проектами Програми проекту Спортивне право» та плану роботи на 2024 рік. Як директором Координаційного центру мною проведено відповідно до Рекомендацій «Круглого столу» роботу з добору його складу і в травні проекти схвалені на засіданні сформованого Координаційного центру.

Про завдання, які передбачено вирішувати в рамках проекту «Спортивне право» згідно з його Програмою. По-перше, йдеться про розробку ініціативних законопроектів у галузі спортивного права, а також здійснення інкорпорації

актів спортивного права України, підготовку відповідних збірників і науково-практичних коментарів спортивного законодавства. Передбачено проведення наукових досліджень за тематикою спортивного права та опублікування їх результатів, а також підготовка навчальних видань з дисципліни «Спортивне право» для вищих навчальних закладів спортивного та юридичного профілю.

Програма проекту «Спортивне право» розрахована на три роки, завдання будуть конкретизуватися у щорічних планах заходів, які розроблятиме Робоча група та затверджуватиме Координаційний центр.

До складу Робочої групи передбачено залучати керівників ініціативних творчих колективів, які візьмуть на себе розробку якогось певного проекту, наприклад, законопроекту про внесенні змін до законодавства, або навчального посібника, або коментаря до законодавства тощо.

З цієї точки зору дана науково-практична конференція запланована нами як захід, що дасть можливість виявити цікаві думки та визначити ті проблеми, які потрібно вирішувати у сфері спортивного права. За результатами нашої роботи планується видання збірника матеріалів конференції, які стануть гарною основою для відповідного Технічного завдання проекту. До його реалізації ми зможемо залучити найкращих фахівців, науковців, викладачів і практичних працівників сфери спорту.

На моє переконання, лише спільно зусиллями громадянського суспільства та відповідних державних органів можна навести лад у правовому регулюванні як в цілому суспільних відносин, так і відносин у спортивній сфері. Хочу також висловити вдячність керівництву Інституту держави і права, яке незважаючи на ті труднощі, що їх переживає сьогодні наша країна, знайшли можливість для того, щоб цей важливий захід відбувся.

Оніщенко Н.М.

Заступник директора Інституту держави і права імені В.М.Корецького НАН України з наукової роботи, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, Заслужений юрист України

Серед наукового загалу, і на цьому повинно бути наголошено, немає єдності думок щодо «місця під сонцем» спортивного права ні в понятійно-категоріальному значенні, ні щодо належного вивчення природи цього явища, ні щодо відповідних міркувань стосовно практичного його застосування. Тому я зупинюся на **питанні про «науковий статус» феномена «спортивне право».**

Отже, для того, щоб перейти до певних завдань, які поставлені перед наукою, спробуємо окреслити коло тих проблем, які, на наш погляд, є першорядними саме для даного комплексу відповідно сформованих відносин.

На наш погляд, слід знайти відповідну «точку відліку» або «точку координат» в даному аналітичному вимірюванні, якою може слугувати саме прийнятна для певного розгляду дефініція.

В заданому контексті пропонуємо наступне: *спортивне право – це сукупність норм, що регулюють відносини у сфері спорту.* На наш погляд, така дефініція не може бути «оскарженою» ні опонентами, ні прибічниками виокремлення відповідної сфері (галузі) знань.

Серйозні розбіжності, і про них слід казати, виникають саме щодо природи або сутності спортивного права:

Зокрема, чи слід розглядати, за умови виокремлення такої галузі, останню як самостійне інституційне утворення?

Чи є це комплексною галуззю права, що поєднує приватні і публічні інтереси?

Крім того, одразу зазначимо, що деякі вчені наполягають на розгляді саме *самостійної* комплексної галузі. І отримують таке заперечення: а хіба існує несамоствійна комплексна галузь?

Так само, мають місце погляди, що не слід обмежуватися галуззю права, а скоріше вектор пошуку залишити саме за галуззю законодавства в означеній спортивній сфері.

Окремі дослідники сфокусувалися на тому, що існує не тільки спортивне право, а й фізкультурно-спортивне право. Основний наголос в останньому випадку зосереджений на такій категорії, як «культура спорту».

Поставлені питання мають, на нашу думку, істотне значення для вирішення проблеми формування і розвитку виокремленої спортивної галузі.

Проте важливіше сьогодні на рівні конференціальних обговорень та доктринальних досліджень, на наш погляд, проговорити «самостійність» галузі, а отже – дискутування щодо предмета спортивного права, методу правового регулювання, принципів тощо.

Крім того, для того, щоб окреслити вектор можливого пошукового розвитку, слід визначитися з належними техніками та видами праворозуміння, Зокрема, розгляд спортивного права з позицій позитивізму, природньоправової школи, тощо, можливо, також такої окремої галузі, як правова психологія.

Враховуючи саме останню тезу, можемо запропонувати майбутнім пошукувачам один із підходів, про який досі не йшлося в широкому дискусійному полі. Зокрема, розгляд спортивного права з позицій так званого «вузького» розуміння (виключно як системи відповідних норм), в тому числі згідно деяких положень цивільного або підприємницького права. А також з точки зору «широкого» праворозуміння, включаючи відповідні уяви, почуття, емоції, оцінки у сфері права, що пов'язані зі спортивною діяльністю.

Розуміючи, що сьогодні спортивне право отримує особливе «звучання» в реабілітаційних сферах, сферах охорони здоров'я, захисту здоров'я, виховання підростаючого покоління, вважаємо за доцільне звернути увагу наукової спільноти на деякі важливі питання означеної сфери.

Пам'ятаємо, що серйозні наукові дискусії, прикладом яких є відповідна конференція, важливі не лише науковими пошуками, толерантними дискусіями, а й спільним напрацюванням теоретико-практичного осягнення права взагалі.

Пархоменко Н.М.

завідувачка відділу Інституту держави і права
імені В.М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
Заслужений юрист України

СПОРТИВНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА: ПИТАННЯ СУТНОСТІ ТА ЗМІСТУ

Трансформація суспільних відносин вимагає своєчасного правового впливу та відповідного оновлення правових засад їх регулювання, що має одним із наслідків розвиток системи права в напрямку формування нових галузей права, що мають особливу сутність та зміст. Як відомо, відповідно до традиційного підходу система права має трьох членну структуру і складається з норм права, правових інститутів та галузей права, які охоплюють ці норми та інститути. Втім, у першій половині ХХ століття з'явилася та отримали розвиток низка досліджень щодо появи нових інститутів права – міжгалузевих та нових галузей права, які мають у своєму складі інститути, які є складовими інших галузей права як результат посилення міжгалузевих зв'язків, об'єктивної потреби комплексного та ефективного регулювання певної сфери суспільних відносин. Відповідно, все частіше йдеться про існування галузей права, які мають міжгалузевий характер, особливі предмет і методи регулювання.

Частина цих галузей права об'єктивується у відповідному законодавчому масиві, частина ж перебуває на етапі формування. З уже сформованих масивів згадується господарське, екологічне, природоресурсне, банківське, транспортне, військове, підприємницьке право та ін.

Таким чином структура права включає основні (базові) та похідні (комплексні) галузі права як сукупність правових норм, які регулюють відносини в певній сфері діяльності й належать до різних галузей права.

У площині об'єктивації норм права йдеться про існування комплексних галузей законодавства, які об'єднують норми різних галузей законодавства, відповідно до єдиного предмета правового регулювання.

На думку Ю.С. Шемшученка, комплексні галузі – це галузі права, що утворилися на межі профільних чи спеціальних галузей права й характеризуються чітким предметом правового регулювання та комбінованим методом (у цьому випадку комбінований метод полягає в поєднанні імперативного й диспозитивного методів). До комплексних галузей права належать аграрне, екологічне, господарське право (наприклад, господарське право поєднує методи адміністративного та цивільного права) [1].

Втім, існує також протилежний підхід, згідно з яким заперечується взагалі існування комплексних галузей права. Таким чином, на даний час немає концептуальної єдності стосовно існування та розвитку в системі права комплексних галузей права.

Не вдаючись у полеміку щодо існування чи відсутності комплексних галузей права та законодавства, міжгалузевих комплексів чи інститутів, варто зазначити, що з'ясування природи та основних ознак спортивного права як галузі права також наразі перебуває у дискусійній площині.

Значення спорту для сучасного суспільства, широта і спектр проблем його правового регулювання, ускладнення структури, розширення функцій обумовили потребу формування нової самостійної галузі права – спортивного, яка гармонізувала б розрізнений, але величезний за обсягом масив нормативно-правових актів у сфері фізичної культури та спорту [2].

На думку Г.Ю. Бордюгової, окремим критерієм виділення спортивного права як самостійної комплексної галузі є особливості принципів спортивного права, загальних та видових, притаманних окремим видам спорту: принцип чесної гри, принцип врегулювання спорів всередині замкнутої системи спортивних квазі-арбітражних органів, принцип переважної неоспорюваності рішень спортивних суддів під час змагань, принцип об'єктивної відповідальності незалежно від вини за дії третіх осіб (клубів та національних асоціацій за дії вболівальників, за безпеку на спортивних аренах під час змагань); незастосування форм вини як підстави для відповідальності та віднесення їх лише до сфери пом'якшуючих чи обтяжуючих обставин [3].

Натомість, на думку О.О. Ющика, спортивне право – це галузь права, яку складають правові норми, що регулюють права та обов'язки суб'єктів спорту у спортивних правовідносинах. Нормативно-правова сфера спорту включає спортивно-регламентні та організаційно-спортивні норми. До того ж, стверджує автор, для ідентифікації спортивного права як комплексної галузі предмета і метода правового регулювання мало, необхідним є пошук іншого об'єднуючого відповідні юридичні норми критерію, а саме – предмета юридичних норм сфери спорту, які регулюють права і обов'язки суб'єктів спорту [4]. Предметом регулювання спортивного права є сукупність суспільних відносин, пов'язаних із спортивною діяльністю, її забезпеченням, управлінням та контролем.

Вважається, що про комплексність спортивного права свідчить різноманітність норм, які врегульовують відносини у сфері спорту, зокрема: управлінські, особисті майнові та немайнові, трудові та соціального забезпечення, спортивного суддівства та арбітражу, відповідальності за порушення норм права, що регулюють спортивні відносини та ін. Відповідно фізкультура та спорт є об'єктом правового регулювання. Про комплексність спортивного права як галузі права також свідчить можливість застосування імперативних і диспозитивних методів регулювання, норм матеріального та процесуального права, публічного (управління спортом) та приватного (підставою виникнення, розвитку та припинення спортивних правовідносин є цивільний або трудовий договір) права при регулюванні спортивних відносин.

Можливо, ясність у триваючій дискусії щодо визнання комплексного міжгалузевого характеру спортивного права в Україні внесе упорядкування відповідного нормативного масиву шляхом прийняття нового базового закону в сфері спорту або кодифікації відповідного законодавства.

Як відомо, зараз відносини в сфері спорту регулюються Конституцією України, у статті 49 якої зазначено, що держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту; законами України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 року, «Про антидопінговий контроль в Україні» від 7 лютого 2017 року, «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих

досягнень в Україні» від 14 вересня 2000 року. Окремі відносини регулюються Кодексом законів про працю, Цивільним кодексом України, цивільно-процесуальним кодексом України, іншими законами та низкою підзаконних нормативно-правових актів, в т.ч. відомчих і корпоративних, виданих різними владними суб'єктами протягом понад тридцятирічної історії незалежності України, що потребують модернізації та приведення у відповідність до реалій сьогодення. Існують також міжнародні правові акти (договори, конвенції та ін.), які мають важливе значення для регулювання відносин в сфері спорту.

Отже, аналіз наукових видань останнього часу свідчить про те, що проблема визначення сутності й місця комплексних галузей права в системі національного права загалом та природи й ознак спортивного права, зокрема, залишається для юридичної науки актуальною. Продовження теоретичних досліджень в цій сфері загалом сприятиме поглибленню теоретичного знання, що має скласти основу для удосконалення відповідного законодавства та підвищення ефективності його реалізації.

Перелік використаних джерел:

1. Юридична енциклопедія / ред. Ю. С. Шемшученко [та ін.]; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. — К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 1 : А — Г. 1998. 669 с. — С. 356.
2. Гаро Г.О., Кушнір О.О. Спортивне право: огляд національного законодавства і міжнародних стандартів. 12.07.2017. https://protocol.ua/ua/sportivne_pravo_oglyad_natsionalnogo_zakonodavstva_i_mignarodnih_standartiv/#google_vignette
3. Бордюгова Г. Ю. Міжнародне спортивне право як основа для формування національної галузі права «Спортивне право України» 12.00.11 – Міжнародне право. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ. 2009. <https://mydisser.com/ru/catalog/view/143238.html>
4. Ющик О.О. Спортивне право: поняття та формування в національній правовій системі : монографія. Київ : Парлам. вид-во, 2023. 280 с. — С. 220; 26-27; 101-102, 116.

Теплюк М.О.

Заступник керівника Апарату –
керівник Головного юридичного управління
Апарату Верховної Ради України,
доктор юридичних наук, член-кореспондент
Національної академії правових наук України
Заслужений юрист України

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПОРТУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Якщо загалом позначити проблеми в законодавчому регулюванні сфери спорту, то вони такі самі, як і в інших сферах суспільного життя. Уже давно наша юридична наука, а також юридична практика відзначають суперечливість, складність та низьку дієвість чинного законодавства.

З кожним роком при прийнятті нових законів виявляється все складніше *узгоджувати* їх положення з нормами чинних законів; а застосування законів органами виконавчої влади та, особливо, судами стало суцільною проблемою. При цьому від беззаконня потерпають громадяни, права яких не гарантуються державою так, як це вимагається Конституцією України.

Не є винятком з цього також учасники відносин у сфері спорту. А крім того, додає труднощів та обставина, що відносини у спорті регулюються в значній їх частині численними спортивними організаціями, включаючи багато міжнародних спортивних органів. Через це загальний механізм правового регулювання відносин у сфері спорту є досить складним, а відтак виникають додаткові вимоги до законодавчого регулювання вказаних відносин державою.

При підготовці до цієї конференції спеціалістами юридичної служби Верховної Ради України був зроблений аналіз законодавчого регулювання у сфері спорту. З нього випливає, що положення, які регулюють в Україні відносини у сфері спорту, містяться у **27** законах, в тому числі **7** кодексах. З усіх цих законів спеціально регулюють спортивні відносини **4** закони, а саме, такі закони України: «Про фізичну культуру і спорт»; «Про антидопінгову діяльність у спорті»; «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та

спорту вищих досягнень в Україні»; «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань».

Предметом решти 23 законів є не спортивні відносини, а адміністративні, бюджетні, митні, податкові, соціальні, господарські та інші відносини, що виникають у галузі фізичної культури та спорту й пов'язані із забезпеченням фізкультурно-спортивної діяльності. До них належать закони України: «Про благодійну діяльність та благодійні організації»; «Про рекламу»; «Про оренду державного та комунального майна»; «Про публічні закупівлі»; «Про освіту»; «Про медіа»; «Про внутрішній водний транспорт»; «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор»; «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» й інші закони. До числа кодексів входять Бюджетний, Податковий, Земельний, Повітряний, Кодекс торговельного мореплавства, Кодекс про адміністративні правопорушення та Кримінальний кодекс.

Чи достатньо цих законів для регулювання сфери спорту в Україні? – На таке питання дати однозначну переконливу відповідь неможливо. Ми повинні врахувати той факт, що нормативна база фізичної культури і спорту, за даними Міністерства молоді та спорту України включає понад 1670 підзаконних актів, з яких дві третини складають накази самого міністерства.

Разом з тим, *підзаконна нормативна база* сфери фізкультури і спорту включає насамперед низку *постанов Кабінету Міністрів України (КМУ)*, прийнятих за період 2006-2022 р.р. Зокрема, це такі постанови КМУ: «Про затвердження Порядку надання закладу фізичної культури і спорту статусу бази олімпійської, паролімпійської та дефлімпійської підготовки і переліку закладів, яким надано такий статус» (18.01.2006); «Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу» (5.11.2008); «Про затвердження переліків закладів фізичної культури і спорту всеукраїнського рівня, які фінансуються з державного бюджету, баз олімпійської, паролімпійської і дефлімпійської підготовки та всеукраїнських громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування, суб'єктів паролімпійського руху, які отримують

фінансову підтримку з державного бюджету» (29.07.2015); «Про затвердження Порядку проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України» (09.12.2015); «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2024 року» (01.03.2017); «Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року» (04.11.2020) та деякі інші.

З даних постанов варто звернути увагу на останню постанову КМУ від 04.11.2020 року «Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року». В ній цікавим є такий напрям як «*Цифрова трансформація сфери фізичної культури і спорту*», в рамках якого передбачається: а) синхронізація стратегії цифровізації сфери фізичної культури і спорту із стратегією цифровізації держави; б) проведення аналізу та розроблення необхідних нормативно-правових актів. Ще один напрям Стратегії – «*Кадрове забезпечення сфери фізичної культури і спорту*» – передбачає в тому числі «*удосконалення законодавства з метою встановлення преференцій під час вступу на здобуття фахової передвищої та вищої освіти за спеціальністю з фізичної культури і спорту вступникам, які займалися у системі дитячо-юнацького спорту та мають необхідний рівень спеціальної підготовки*».

Визначено також очікувані результати реалізації Стратегії, серед них – регулярне та свідоме зайняття фізичною активністю або спортом *не менш як 30 відсотками* населення; досягнення не нижче 21-го загальнокомандного місця на Іграх XXXIV Олімпіади 2028 року, м. Лос-Анджелес (США), та інше. При цьому зазначено, що для реалізації Стратегії передбачається розроблення планів заходів, які затверджуються Кабінетом Міністрів України. До цього там же сказано: «*нормативно-правове та організаційне забезпечення реалізації цієї Стратегії здійснюється шляхом розроблення та прийняття в установленому порядку відповідних законодавчих та інших нормативно-правових актів, планів та заходів*». У зв'язку з цим виникає питання: на яких *вихідних положеннях законів* була сформована дана Стратегія як *підзаконний* урядовий акт?

У контексті загальної теорії права це – проблема *предмета закону*.

На жаль, визначення предмета закону, яке б задовольняло законодавчу практику, ми на сьогодні не маємо, хоча парламентарі нещодавно й прийняли відомий закон про правотворчість. Між тим, визначення предмета закону було одним із питань спеціального *закону про закони та законодавчу діяльність*, який парламент приймав кілька разів ще понад чверть століття тому, однак щоразу глава держави застосовував щодо прийнятих законів вето.

У зв'язку з цим варто сказати, що співвідношення понять «предмет норми» і «предмет закону» досі навіть не досліджувалося в теорії права, хоча від вирішення цього питання залежить удосконалення законодавчої техніки та практики застосування законів.

Не так давно я робив публікацію на цю тему, тому зараз торкнуся лише її висновків. Аналіз статті 92 Конституції свідчить про те, що тут ми стикаємося з визначенням *об'єктів*, на які спрямовується нормативне регулювання. Вказані об'єкти є вкрай різноманітними: це *права, свободи і обов'язки* громадян та їх *гарантії*; *права* народів і національних меншин; *статус* громадян і посадових осіб, мов, міст тощо; різні *основи, засади і правові засади, правові режими та порядки*; різні *устрої, системи, організація і діяльність*; *бюджет, звання, ранги, одиниці ваги, стандарти, державні свята*, тощо.

Отже, в статті 92 предмет закону не зводиться до «суспільних відносин», вона визначає різні об'єкти, щодо яких складаються певні суспільні відносини, які й належить регулювати законом. Тобто, предмет закону становлять не суспільні відносини *як такі*, а в їх зв'язку з відповідним об'єктом у контексті регулювання нормами права *саме даного зв'язку*.

У такому разі всі об'єкти, вказані у статті 92 Конституції України, можуть бути віднесені до однієї з трьох складових норми права: права та обов'язки – до диспозиції; статуси, звання, ранги, свята, бюджет, тощо – до гіпотези; гарантії, режими, організація та діяльність, тощо – до санкції правової норми.

А це означає, що *предметом закону* є норми права *на їх загальному рівні*; і таким предметом є не лише диспозиції норм, а й їх гіпотези та санкції. У деяких законах це можуть бути самі лише гіпотези, в інших – санкції, у третіх

різні сполучення двох або трьох елементів норми. Головне, що *предметом закону* є норма права на її загальному рівні, оскільки *поняття норми* також не означає *одиночного* правила, а включає *загальний, особливий і одиночний* рівні.

Таке розуміння норми права було запропоновано ще у монографії «Галузі та інститути правової системи: міфи і реальність» (2002), автор О.І. Ющик. За такого підходу проблема співвідношення предмета норми і предмета закону набуває, на мій погляд, обґрунтованого і досить чіткого вирішення.

Нарешті, ще один аспект законодавчого регулювання сфери спорту та інших сфер, який фактично ігнорується законодавцем. Мова йде про значення в ньому такої складової системи правового регулювання, якою є *введення закону в дію*. Саме вказаній проблемі була присвячена захищена мною дисертація.

Період, що минув після її захисту, переконує у *вирішальному значенні* для формування національного законодавства вказаної стадії юридичного процесу. Адже лише через належне й повноцінне введення в дію закон стає *справді дієвим* нормативним регулятором; і навпаки, навіть найкращий закон без його належного введення в дію залишиться на папері, або, ще гірше, на практиці буде застосовуватися всупереч його змісту.

Від регламентації процесу введення в дію закону залежить в тому числі те, яким чином закон буде *конкретизовано* у підзаконних нормативно-правових актах. А це, в свою чергу, є *вирішальним* для *правильного застосування* закону в практичній реалізації його положень учасниками суспільних відносин у сфері спорту й інших сферах, а також застосування закону судами.

На мій погляд, це ключові проблеми законодавчого регулювання взагалі, які належить вирішувати в тому числі формуючи галузь спортивного права. Проект «Спортивне право», про який уже згадувалося у виступах учасників конференції, як на мене, є цікавим і корисним починанням співробітництва громадянського суспільства з державою у сфері законодавчої діяльності. Адже право творить не сама лише держава, а й ще більшою мірою учасники різних суспільних відносин, в тому числі відносин у сфері спорту.

Ющик О.І.

Головний науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України, керівник Центру теоретичних проблем законотворчості,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

**СПОРТИВНЕ ПРАВО В ГАЛУЗЕВІЙ СТРУКТУРІ
ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ (методологічний аспект)**

Проблема формування *галузі спортивного права* у правовій системі України є *новою* для вітчизняної юридичної науки і практики. Разом з тим, вирішувати цю проблему доводиться за умов *невизначеності методологічних засад* формування правових галузей, передусім через відсутність у теорії права переконливого наукового поняття *галузі права*.

Теоретики права більш-менш єдині в тому, що галузь права складають *певні сукупності правових норм*; а далі їх погляди розходяться в тому, чим визначати вказані сукупності, які *критерії поділу* єдиної правової системи на галузі. А відтак, від первинних «традиційних» адміністративно-правової та цивільно-правової галузей відокремлюються нові й нові галузі, їх кількість невинно зростає.

Законодавець підтримує цей процес, ухвалюючи чергові «кодекси», якими нормативний простір лише руйнується, замість необхідної *консолідації* юридичних норм існуючого права. Так, в Україні на даний час діють 24 кодекси, чверть з яких – *процесуального* характеру. Чи є це свідченням існування такої ж кількості галузей права? Питання залишається відкритим.

Очевидно, що *формальний* підхід до визначення поняття правової галузі як сукупності норм права, абстрагуючись від *змістовної* специфіки цих норм, мало що дає для поняття галузі права. Між тим, для галузевої диференціації правових норм у теорії права пропонуються непереконливі підстави у вигляді «предмета» і «методу» правового регулювання. Через це теорія потрапляє у «зачароване коло»: з одного боку, для віднесення правових норм до певної

правової галузі слід обрати *одну й ту саму змістовну ознаку* кожної з норм, а з іншого боку, цю ознаку не можна знайти без з'ясування *поняття* галузі права.

Отже, проблема, як завжди, має вирішуватися в аспекті *методології*.

Визначити поняття, вчив Гегель, означає пізнати його як *необхідність*. Наприклад, якщо взяти поняття «державна», то остання виникає з *необхідності* управління суспільством, розділеним на антагоністичні класи, як інститут політичного управління, призначений для замирення класового антагонізму. Відтак, держава є необхідним органом політичного управління у класовому суспільстві, в цьому її дійсна глибинна сутність, її суспільна природа.

Необхідність правової галузі, на перший погляд, уявляється сама собою зрозумілою, а тому її з'ясування залишилось поза увагою теоретиків; а поняття галузі права обмежується формальним визначенням – як сукупності норм. Між тим, *необхідність поділу* правової системи на *галузі права* виникає тоді, коли *кількісна* сторона правового регулювання суспільних відносин починає все більш негативно впливати на його *якісну* сторону. Це має місце у разі якщо кількість нормативно-правових актів, в яких містяться *положення правових норм*, стає надмірною, а тому *законодавче регулювання* суспільних відносин та, з іншого боку, *застосування* цих нормативних положень ускладнені настільки, що виникає *необхідність в упорядкуванні* правових норм, їх *систематизації*, без чого *державне управління суспільством через право стає неефективним*.

Потребою посилити ефективність державного управління й обумовлена *необхідність групування* однотипних правових норм у *галузеві утворення*. Ця *необхідність* є однією із закономірностей управління. (За показовий приклад може слугувати управління збройними силами країни, яке диктує *необхідність групування* військових контингентів у *типові підрозділи*: армії, полки та ін.).

Оскільки норми права регулюють відносини різних сфер суспільного життя, а основою його є *суспільне виробництво* з його *галузевим суспільним поділом праці*, то й правові норми групуються за *галузевим принципом*.

Отже, *необхідність галузі права* полягає в такому *групуванні однотипних правових норм*, яке *спрощує нормативне регулювання* й *підвищує ефективність*

державного управління відповідними сферами суспільного життя. Виходячи з цього й належить визначати поняття «галузь права».

З такої точки зору зрозумілі проблеми так званих «традиційних» галузей – *цивільного і, особливо, адміністративного права*. З цих «галузей» теоретики сконструювали уже не один десяток «простих» і «комплексних» галузей права.

Очевидно, що в даному разі *практика* правового регулювання змушує теорію рахуватися з *необхідністю* формування нових правових галузей заради підвищення ефективності управління відповідними сферами життя. Між тим, теорія права досі не запропонувала задовільного поняття галузі права. Звідси гострі дискусії (часто безплідні) навколо низки правових галузей. Показовою в цьому сенсі є тривала боротьба цивілістів проти визнання необхідності галузі господарського права, нав'язування законодавцю окремими їх представниками думки про ліквідацію *господарського кодексу*, як втілення галузевого статусу господарського права.

А от ще один приклад. З *кримінальним кодексом* традиційно пов'язують *галузь* кримінального права. А схожий у предметному аспекті *кодекс про адміністративні правопорушення* досі не асоціюється з такою галуззю права.

Взагалі, у зв'язку з формуванням правових галузей, зокрема, й галузі спортивного права, потребує більшої уваги загальної теорії права *проблема кодифікації законодавства*. Як відомо, на появу теорії кодифікації традиційно великий вплив здійснювала європейська *цивілістична думка*. Так, у Франції з її цивільним кодексом Наполеона, *вчення про кодифікацію* історично є одним із розділів цивільно-правової науки. Помітну працю з назвою «Кодифікації» написав французький цивіліст Ремі Кабріак. А проте цивілісти з їх *формально-логічним методом*, як свідчить історія правової думки, найчастіше заплутують загальну теорію права.

Поділ права на галузі за критеріями *предмета й методу регулювання* в теорії права досі вважається основою предметної диференціації системи права й законодавства. Та якщо галузь права визначати як *певні сукупності або групи норм*, то навіть таке поверхове розуміння передбачає наявність у норм, з яких

утворюється певна сукупність, якоїсь *спільної ознаки*, що вирізняє їх серед інших норм. Такою ознакою, на мій погляд, є *предмет норми*, тобто диспозиції юридичних норм, як правове відношення «право – обов'язок». Відтак, базу утворення тієї чи іншої галузі права становить певне коло *вихідних прав*, про що я писав ще понад двадцять років тому.

Що поєднує різні вихідні права, визначені диспозиціями юридичних норм, в *окрему галузь* права? Ним є *узагальнена* (родова) *форма* вихідного права: цивільне, кримінальне, сімейне, земельне, трудове тощо. Узагальнена форма вихідного права є *консолідованим виразом* певної сукупності *окремих* вихідних прав (отже, відповідних юридичних норм), пов'язаних однією спільною специфічною *суттєвою ознакою*, що *змістовно* об'єднує дану сукупність прав навколо їх спільного *родового* визначення.

Це уже не формальна, а *діалектична логіка* визначення поняття через триаду «загальне – особливе – одиничне». Так, коли йдеться про вихідні права *членів сім'ї*, то усі юридичні норми, предметом яких є вказані права, утворюють галузь *сімейного права*. Права, що пов'язані з *працею*, складають *трудова право*. Права держави на застосування *кримінальних санкцій* за скоєні злочини утворюють єдине *кримінальне право*, а сукупність *цивільних прав* – галузь *цивільного права*. Сукупність прав різних суб'єктів на *землю* або інші *природні ресурси* утворює *земельне* (водне, лісове та ін.) *право*, тощо.

Як такі *консолідовані* узагальнені вираження, вказані права набувають форми *позитивного права*, утворюючи щоразу *особливу галузеву структуру* національної правової системи, складаючи *особливий кількісний та якісний набір* галузей права.

Разом з тим, необхідно враховувати, що вираження змісту юридичних норм у *нормативних положеннях* різних нормативних актів не відбиває ніколи точно й повно *необхідний* зміст кожної з трьох складових у структурі норми. В одних випадках сукупність нормативних положень недостатньо відображає усе коло *умов дії* права (гіпотеза), в інших – *гарантування* цієї дії (санкція), у третіх узаконюють права суб'єктів (диспозиція), *реальне* гарантування яких у даних

умовах неможливе або є надто складним. Через це у законодавстві неточно відбивається зміст юридичних норм, а разом з цим викривляється й *галузевий поділ* правової системи.

Наведені аспекти методології визначення й формування галузі права в національній правовій системі вказують не лише на можливість існування в правовій системі самостійної *галузі спортивного права*, а й орієнтують на відповідну *методику формування* такої правової галузі.

Вихідними правами в даному разі є *права спортсменів* та інших суб'єктів *спортивних відносин*, які закріплюються у диспозиціях юридичних норм і конкретизуються в правових нормах численних актів спортивних організацій.

У зв'язку з цим заслуговує на увагу й підтримку висловлена в літературі пропозиція щодо включення до розділу II Конституції України додаткової статті 53-1 стосовно права людини «*на вільний вибір роду спортивних занять, що сприяють розвитку особистості, в тому числі права займатися спортом на професійній основі*» [1].

Таке конституційне право людини стане вихідним основоположним правом, навколо якого, як «ядра», можливе формування галузі спортивного права в Україні.

І ще один важливий методологічний аспект. З точки зору діалектики поняття «*правова система*» *національна* правова система не є загальним у даному понятті; таким загальним є лише *світова* правова система, щодо якої національні системи виступають як *особливі* правові системи. Отже, *галузевий поділ* правової системи України має враховувати діалектичний зв'язок її зі світовою правовою системою і правовими системами нижчого рівня, зокрема, європейського.

На такий зв'язок прямо вказує стаття 9 Конституції України, згідно з якою чинні міжнародні договори України є *частиною національного законодавства*. Отже, норми таких договорів мають також включатися в *галузевий поділ*. Цей аспект особливо важливо враховувати при формуванні спортивно-правової галузі, оскільки значна кількість норм спортивного права,

на відміну від інших галузей, формується за межами України. Уперше про нього було сказано в дисертаційному дослідженні, захищеному у 2020 році в Інституті держави і права імені В.М. Корецького НАН України.

Перелік використаних джерел:

1. Ющик О.О. Спортивне право: поняття та формування в національній правовій системі: монографія / О.О. Ющик. – Київ : Парлам. вид-во, 2023. – 280 с. – С.204.

Косович В.М.

завідувач кафедри теорії та філософії права
юридичного факультету Львівського
національного університету імені Івана Франка
доктор юридичних наук, професор

СПОРТИВНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА: ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ

З моменту утворення незалежної української держави її правова система перебуває у стані постійної еволюції, обумовленої політичними, економічними, соціальними та іншими чинниками. Формується національне законодавство, розвиваються джерела права, імплементуються міжнародні правові стандарти, нових ознак набувають основні види юридичної діяльності.

Серед визначальних особливостей розвитку українського права – створення нових галузей права, з яких активним поступом виділяється така новітня галузь права як спортивне право. Це вказує на актуальність і практичну затребуваність досліджень, присвячених його вивченню.

Проблематика спортивного права є предметом вивчення українських та закордонних вчених. Значна увага у питаннях, присвячених характеристиці спортивного права як галузі права надається виділенню його предмета та методу правового регулювання. Зазначається, що нині в юридичній доктрині правової системи України практично відсутні гострі дискусії щодо визначення предмета спортивного права. Натомість, суперечності виникають стосовно визначення методу, тому від визначення специфічного методу спортивного права, по суті, залежить необхідність виокремлення такої галузі права [1].

У даному виступі вважаємо за необхідне не вступати у наукову дискусію, а акцентувати увагу на об'єктивних факторах (чинниках, передумовах), які дозволяють сьогодні вести мову про утвердження та перспективи розвитку спортивного права в якості однієї із галузей права України.

Для визначення певної ієрархічності передумов становлення спортивного права саме як галузі права варто взяти до уваги відстоюваний професором П.М.

Рабіновичем потребовий підхід. Держава має підтримувати розвиток спорту і відповідно правових норм, що регулюють його статус, оскільки це відповідає інтересам та потребам суспільства.

Сьогодні така потреба особливо актуальна у силу низки причин. Перша. На виконання статті 49 Конституції наша держава бере на себе зобов'язання дбати про розвиток фізичної культури і спорту. Друга. Україна, як і інші держави, постала перед рядом глобальних викликів: кліматична загроза та екологічні проблеми, COVID та інші хвороби, тощо. Для «виживання» у таких умовах потрібна здорова нація, а запорукою здоров'я є спорт. Третя – війна, що нанесла фізичні та психологічні травми багатьом українцям. Одна із дієвих форм реабілітації, особливо для тих, хто перебував у зоні бойових дій – спорт. Відновитися й повернутися до цивільного життя ветеранам допомагає спорт. Особливо спорт потрібен тим військовим, які отримали на фронті важкі поранення. Адже фізична культура – це не лише відновлення фізичної форми, а й спілкування з однодумцями [2].

Заступник Міністра у справах ветеранів України зазначає, що Мінветеранів розуміє важливість соціальної та психологічної реабілітації захисників та захисниць України, тому робить усе можливе для розвитку ветеранського спорту, розроблює Єдину методологію проведення заходів із фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їхніх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни для того, щоб надалі в кожного ветерана війни була можливість займатися адаптивними видами спорту як засобом соціальної інтеграції та адаптації до мирного життя. І йдеться не лише про фізичну активність, а й про підтримку та можливості розвивати свої здібності [3]. Переконаливою ілюстрацією затребуваності спорту для колишніх військових є Ігри нескорених – міжнародні спортивні змагання в паралімпійському стилі.

Нефахівцеві навіть складно уявити той обсяг відносин у сфері спорту, що регулюються юридичними нормами чи потребують правового впливу. Це: фізична культура і спорт в Україні як об'єкт правового регулювання;

організаційно-правові основи державного управління фізичною культурою і спортом; правове регулювання професійного спорту; правове регулювання сфери студентського спорту; правове регулювання дитячо-юнацького спорту; правове забезпечення громадських фізкультурно-спортивних об'єднань; правовий статус спортсменів, тренерів та інших учасників спортивної діяльності; правові аспекти організації та проведення спортивних змагань; регулювання податкових відносин у сфері спорту; право інтелектуальної власності у сфері спортивної діяльності. Предметом правового регулювання є суспільні відносини у сфері спортивного арбітражу (медіації), спортивної відповідальності, як специфічного виду правової відповідальності, спортивного суддівства, а також велике коло відносин міжнародного співробітництва у галузі спорту [4].

Належить констатувати, що предмет регулювання спортивного права може успішно конкурувати з предметами регламентації інших галузей права.

Вагомим показником рівня розвитку спортивного права у сучасній Україні є нормативна база, покликана забезпечити ефективне регулювання відносин у сфері спорту. Це такі нормативно-правові акти як: Закон України від 24.12.1993 р. № 3808-ХІІ «Про фізичну культуру і спорт», Указ Президента України від 28.09.2004 р. № 1148/2004 «Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту», Постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 р. «Про утворення центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх»» та інші.

Євроінтеграційні прагнення України зобов'язують звертати увагу на наявність міжнародних стандартів (насамперед йдеться про акти і органи зі спеціальними повноваженнями та їх діяльність) у відповідній сфері правового регулювання. Стосовно правового регулювання спорту на міжнародному рівні можемо констатувати наявність цілісного правового механізму.

Науковці та практики уже ведуть мову про існування міжнародного спортивного права. Міжнародне спортивне право у вузькому сенсі є системою міжнародно-правових норм, що регулюють міжнародне співробітництво

суб'єктів міжнародного права у галузі спорту на універсальному та регіональному рівнях. Для позначення широкого комплексу норм, спрямованих на регулювання міжнародних спортивних відносин, що виходять за рамки суто міжнародно-правового регулювання відносин між державами та міжнародними неурядовими організаціями у сфері спорту і є транснаціональними за своїм характером, можна використати концепцію транснаціонального спортивного права, ядро якого становить *lex sportiva* [5].

Загальноприйнято, що коли йдеться про окрему галузь права, то вона має бути предметом вивчення студентів правників, предметом наукового обговорення на рівні науково-практичних конференцій, об'єктом дисертаційних досліджень. На наше переконання ці «показники» спортивного права сьогодні всебічно утверджуються у вітчизняній правовій освіті та науці.

У багатьох державах світу спортивне право вивчається студентами-юристами як окремий курс на основі відповідного навчально-методичного забезпечення [6].

Українські вищі навчальні заклади, у яких є правничі факультети, також роблять відповідні кроки. Так, за результатами круглого столу на тему «Перспективи запровадження дисципліни “Спортивне право” в навчальний процес вищих навчальних закладів юридичного профілю в контексті реформи вищої освіти» було зроблено висновок, що запровадження дисципліни «Спортивне право» у навчальний процес вищих навчальних закладів є своєчасним і необхідним кроком [7].

Можна констатувати, що різні аспекти спортивного права все активніше обговорюються на спільних форумах науковців і практиків протягом тривалого часу. Наприклад, на міжнародній науково-практичній конференції «Спортивне право України: сучасний стан і перспективи розвитку», яка проходила у м. Запоріжжя 19 жовтня 2018 року, а також нинішній конференції «Спортивне право України: теоретичні і практичні проблеми формування галузі», яка присвячена 75-річчю з дня заснування Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

Спортивне право сьогодні є предметом фундаментальних спеціальних наукових досліджень. Можемо для прикладу згадати дисертацію О. О. Ющика «Спортивне право: теоретико-правовий аналіз, поняття, формування в національній правовій системі» [8].

Оцінюючи місце галузі права у національній правовій системі, на нашу думку, варто звернути увагу на ще один фактор її актуальності – місце в юридичній практиці. І тут ілюстрацією затребуваності може бути готовність юридичної спільноти надавати правову допомогу у забезпеченні потреб та інтересів суб'єктів спортивних відносин. Ознайомлюючись із ринком правових послуг можемо побачити пропозиції цілої низки юридичних компаній стосовно правової підтримки «спортивних прав» громадян та юридичних осіб.

Показовими є власне види таких послуг. Наприклад: представлення інтересів спортсменів, спортивних клубів і організацій у державних судах і арбітражних процесах за правилами провідних міжнародних спортивних організацій, таких як CAS, FIFA та FIBA; представлення інтересів спортсменів і спортивних клубів у переговорах стосовно контрактів, трудових спорів і трансферів; представлення інтересів спортсменів у дисциплінарних розглядах з таких питань, як профпридатність, дисциплінарні стягнення і звинувачення у договірних матчах; надання юридичних консультацій з питань, що стосуються використання заборонених речовин (допінгу); консультування з питань інтелектуальної власності, включаючи питання використання і захисту прав на зображення, товарні знаки та ліцензування; консультування з податкового права і структурування оподаткування; супровід спортивних заходів; надання консультацій з інших питань [9].

Перелік використаних джерел:

1. Спортивне право: огляд національного законодавства і міжнародних стандартів (protocol.ua). URL : https://protocol.ua/ua/sportivne_pravo_oglyad_natsionalnogo_zakonodavstva_i_mignarodnih_standartiv/.
2. Реабілітація військових та ветеранів: спорт як ліки. URL : <https://www.unian.ua/society/reabilitaciya-viyskovih-ta-veteraniv-sport-yak-lik-12545763.html>.

3. Спорт може стати одним із видів реабілітації захисників і захисниць. URL : <https://armyinform.com.ua/2023/11/02/minveteraniv-sport-mozhe-staty-odnym-iz-vydiv-reabilitacziyi-yakym-mozhut-skorystatysya-zahysnyky-ta-zahysnyczy/>.
4. Спортивне право: огляд національного законодавства і міжнародних стандартів.
5. Андрейченко С. Міжнародне спортивне право: доктринальне обґрунтування. URL : https://www.lsej.org.ua/4_2020/91.pdf.
6. Див., наприклад, Sports law : cases, documents, and materials / Walter T. Champion, Jr. 2014. Second edition. xxxiv, 946 pages ; Sports law : cases and materials / Ray Yasser, Professor of Law. University of Tulsa College of Law ; James R. McCurdy, Professor Emeritus, Gonzaga University School of Law ; C. Peter Goplerud, Dean & Professor of Law, Florida Coastal School of Law ; Maureen A. Weston, Professor of Law, Pepperdine University School of Law. 2015. Eighth edition. xviii, 1001, 16, 3 pages.
7. Круглий стіл на тему «Перспективи запровадження дисципліни «Спортивне право» в навчальний процес вищих навчальних закладів юридичного профілю в контексті реформи вищої освіти». URL : <https://www.znu.edu.ua/ukr/znu/university/departments/law/12719/12727/12728>.
8. Ющик О.О. Спортивне право: теоретико-правовий аналіз, поняття, формування в національній правовій системі: дис. ... канд. Юрид. Наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Київ, 2020. 212 с.
9. Спортивне право – юридична фірма Asters. URL : https://www.asterslaw.com/ua/expertise/industry/sports_law/.

Риндюк В.І.

професор кафедри теоретичної
юриспруденції Київського національного
економічного університету імені
Вадима Гетьмана,
доктор юридичних наук, професор

УПОРЯДКУВАННЯ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ СПОРТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Упорядкування законодавства в цілому та за галузями законодавства є одним із пріоритетних питань сучасного розвитку правової системи України. Зокрема, на офіційному веб-порталі парламенту України зазначається, що відсутність єдиного злагодженого підходу до роботи з нормативно-правовими актами призвела до того, що станом на сьогодні кількість чинних нормативно-правових актів в Україні перевищує 1 млн., що є юридичною катастрофою як для правотворців, так і для громадян [1].

Така незлагодженість у формуванні національного законодавства, його хаотичний і неузгоджений характер веде до руйнування нормативно-правової основи життя суспільства, держави і громадян в усіх сферах суспільних відносин.

Проблема полягає ще й у тому, що і теоретики, і практики не вбачають окремого специфічного напрямку нормотворчої діяльності в упорядкуванні законодавства, «розмиваючи» цей напрям в інших видах нормотворчості, зокрема, таких як систематизація, кодифікація, консолідація, уніфікація, тощо.

Теоретичні засади упорядкування законодавства розроблені автором доповіді в дисертаційному дослідженні «Упорядкування законодавства України (теоретико–методологічний та техніко-юридичний аспекти)» (Київ, 2021). В ньому, зокрема, запропоновано авторське визначення поняття «упорядкування законодавства» в якості самостійного напрямку нормотворчої діяльності органів публічної влади щодо змінення законодавства, спрямованої на досягнення формальної впорядкованості останнього без внесення зміни у нормативний зміст чинного законодавства. У зв'язку з цим нами визначено два види

упорядкування законодавства: на рівні законодавчих актів та на рівні підзаконних нормативно-правових актів [2].

Отже, умовою упорядкованості законодавства в будь-якій сфері суспільних відносин є, в першу чергу, упорядкованість самого процесу вироблення законодавства, тобто нормотворчої діяльності органів публічної влади. Разом з тим, на практиці нормотворча діяльність переважно пов'язана з прийняттям нових нормативно-правових актів або внесенням змін до чинних, спрямованих на зміну правового регулювання певних суспільних відносин. А формальному упорядкуванню невпинно зростаючого масиву законодавства в тій чи іншій сфері увага майже не приділяється. Таким чином зростає неузгодженість між змістом і формою законодавства, яка робить його розбалансованим і все менш ефективним, таким, що перестає адекватно виконувати його основну функцію – правове регулювання суспільних відносин, зокрема, у сфері спорту.

У Законі України «Про правотворчу діяльність» від 24.08.2023 р. про такий напрям нормотворчості як упорядкування законодавства навіть не згадано. Разом з тим, практична реалізація упорядкування законодавства потребує наявності відповідного обов'язку публічно-владних суб'єктів періодично здійснювати упорядкування виданих ними нормативно-правових актів, наявність відповідних нормотворчих процедур, що упорядковують законодавство, тощо.

Слід зазначити, що юридична наука традиційно розглядає державу як єдиного суб'єкта, що має монополію на правове регулювання. Проте правове регулювання може бути не лише державним; є чимало недержавних суб'єктів, які створюють і забезпечують дію відповідних нормативних правил поведінки. Так, у сфері спорту, відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 р. (із змінами) [3], такими суб'єктами є спортивні клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, центри олімпійської підготовки, фізкультурно-спортивні товариства, спортивні федерації тощо. Разом з тим, у Законі України «Про правотворчу діяльність» поняття правотворчої діяльності

визначається через діяльність суб'єктів публічно-владних повноважень з прийняття (видання) нормативно-правових актів (ч. 1 ст. 2 та ч. 2 ст. 4 Закону).

У юридичній літературі нормативну регламентацію спорту поділяють на два великі комплекси: 1) спортивне право – комплекс нормативно-правового регулювання у сфері спорту, що є результатом нормотворчості органів публічної влади; 2) «*lex sportiva*» – комплекс корпоративного нормативного регулювання, що є результатом автономного саморегулювання відносин у галузі спорту його суб'єктами [4].

М. Ткалич пише, що нормативно-правове регулювання відносин у сфері спорту розпочалося з кінця XIX століття. Саме в цей час у світі з'являються перші нормативно-правові акти, спрямовані на регламентацію окремих видів спорту (Бразилія, Іспанія, Аргентина). З кінця XIX – початку XX століття йде процес співіснування та взаємопроникнення «звичаєвого» спортивного права, яке називають «*Lex sportiva*», та національного спортивного законодавства (нормативно-правових актів публічної влади). Через наднаціональний характер спортивних змагань наслідки дії міжнародних федерацій відбиваються на спортивній спільноті різних країн. Таким чином, матеріальні та процесуальні норми, яких належить дотримувати міжнародним федераціям, не можуть бути зведені тільки до своїх власних статутів і правил, а також законів країни, в якій федерація зареєстрована або країни, де розташована її штаб-квартира. До того ж національне законодавство у сфері спорту часто формується на підставі актів міжнародних спортивних організацій [5].

О.О. Ющик у своїй монографії, присвяченій теоретико-правовому аналізу спортивного права, дійшов висновку, що законодавство України і нормативна база вітчизняного спорту потребують вдосконалення. Необхідне концептуальне уявлення про правове регулювання сфери спорту в Україні з чітким визначенням співвідношення державного і самоврядного управління сферою спорту [6].

У зв'язку з цим постає питання співвідношення й розмежування державної нормотворчості у сфері спорту, яку здійснюють органи публічної

влади, та недержавної (корпоративної) нормотворчості, яку здійснюють суб'єкти сфери спорту (різноманітні спортивні організації).

На думку О.К. Петровської, необхідність забезпечення автономності (саморегулювання) недержавних суб'єктів зумовлює потребу в обґрунтуванні їх нормотворчих повноважень, тобто має існувати певний простір автономного від публічної влади регулювання, де учасники відносин можуть у межах їх власного об'єднання встановлювати відповідні норми, що регулюють відносини між ними і можуть бути захищені за допомогою правових засобів у разі порушення. Автономія при цьому має розглядатися не як повноваження, похідне від волі держави, а як соціальне джерело права, що має інший (недержавний) характер влади і знаходить прояв у можливості самостійно формувати об'єктивне право, окремий правовий порядок, який не порушує державного [7].

На мій погляд, вирішення питання співвідношення державної та корпоративної нормотворчості у сфері спорту має виходити із загальних засад взаємодії держави і громадянського суспільства. Державу, як публічно-владний інститут, можна розглядати стосовно громадянського суспільства як керуючу систему по відношенню до системи керованої.

Таким чином, корпоративна нормотворчість має бути підпорядкована *самоврядному началу* і, разом з тим, *відповідати законодавству*, тобто публічно-владним нормативним актам, і не виходити за межі їх вимог. У зв'язку з цим мають бути визначені необхідні для цього *нормотворчі принципи* і технології спортивно-правової нормотворчості та застосування норм спортивного права.

Перелік використаних джерел:

1. Парламент прийняв Закон про правотворчу діяльність. Прес-служба Апарату Верховної Ради України. 24 серпня 2023 р. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/240491.html>.
2. Риндюк В.І. Упорядкування законодавства України (теоретико–методологічний та техніко–юридичний аспекти): дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01 / Інститут держави і

права імені В.М.Корецького НАН України. Київ, 2021. 466 с. – С.28. URL: http://idpnan.org.ua/ua/spets-vcheni-radi/d-26_236_03/disertatsiyi/doktor-nauk-disertatsiyi.html

3. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 Р. № 3808-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#n127>.

4. Ющик О.О. Спортивне право: поняття та формування в національній правовій системі: монографія. Київ: Парлам. вид-во, 2023. 280 с. – С. 29.

5. Ткалич М. Lex Sportiva або щодо сутності спортивного права. Юридична газета online. 14 вересня 2016 р. №37 (535). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sportivne-pravo/lex-sportiva.html>.

6. Ющик О.О. Спортивне право: поняття та формування в національній правовій системі. – С.218.

7. Петровська О.К. Корпоративна нормотворчість: загальнотеоретична характеристика: дис. ... докт. філософії в галузі знань 08 «Право» / Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2020. 242 с. – С. 34, 104-105.

Максакова Р.М.

завідувачка кафедри конституційного,
адміністративного та трудового права
Національного університету
«Запорізька політехніка»,
доктор юридичних наук, професор

Мазін В.М.

в.о. завідувача кафедри управління
фізичною культурою та спортом
Національного університету
«Запорізька політехніка»,
доктор педагогічних наук, професор

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТНОЇ ОБЛАСТІ СПОРТИВНОГО ПРАВА

Частина перешкод на шляху становлення спортивного права, як науки пов'язана з тим, що науковці, що його досліджують, виявляються ніби в подвійній залежності: і в юридичній предметній області, і в спортивній. Це є джерелом тих особливих труднощів, які зустрічає спортивне право. Тобто, якщо його вивченням займаються науковці-спортсмени, то вони, як правило, дуже добре знайомі зі спортом на практиці, але не мають належної підготовки для того, щоб розмірковувати про юридичні аспекти цієї діяльності.

При цьому, якщо питання спортивного права розробляють науковці-юристи, то вони, маючи здатність до ведення професійного правового дискурсу, у зв'язку з тим, що здебільшого ніколи в житті не займалися спортом і тому мало знайомі із особливостями спортивної діяльності, здебільшого не можуть об'єктивно відобразити ті практичні аспекти специфіки і проблематики спортивного права, з якими стикаються спортсмени.

Сказане вище обумовлює актуальність інтеграції зусиль спортсменів і юристів в уточненні предметної області спортивного права.

Для виконання цього завдання, перш за все, слід звернутися до змісту поняття «спорт».

На сьогодні під спортом (від старофранц. Disport – «розвага, забава») розуміють організовану за певними правилами діяльність людей (спортсменів),

що полягає в зіставленні їх фізичних або інтелектуальних здібностей. Спорт виступає специфічною фізичною та/або інтелектуальною активністю, що здійснюється з метою змагання, а також цілеспрямованої підготовки до них шляхом тренування.

При цьому особливістю змагальної діяльності є її висока напруженість, так як вона протікає в екстремальних умовах ліміту часу, пов'язана зі подоланням спортсменом значних труднощів, має високу щільність моторних дій і, як правило, спрямована на перемогу конкретних супротивників, що у сукупності висуває підвищені вимоги до фізичної і психологічної підготовленості юного спортсмена. Особливістю тренувальної діяльності є необхідність довготривалої концентрації уваги вихованця на досягненні певної мети, а також подолання труднощів, пов'язаних із адаптацією до наслідків фізичного навантаження [1].

У суспільстві спорт виконує такі функції як: поліпшення фізичного здоров'я, інтелекту, рівня рухових якостей тих, хто ним займається; забезпечення отримання ними морального задоволення від наближення до тілесної досконалості; задоволення потреби у славі через перемогу над собою, суперником, а також часом й простором та ін. [2].

Зазначимо, що сучасний спорт виступає цілісним суспільним феноменом, у якому можна виділити окремі соціальні практики. Залучившись до цих практик, суб'єкти спортивної діяльності, використовуючи інституційні ресурси, задовольняють свої потреби, а також змінюють суспільство й розвиваються самі. Сталість соціальних спортивних практик гарантує держава, забезпечуючи умови для створення різноманітних суспільних інституцій: міністерств, федерацій, комітетів, управлінь тощо [3].

Щодо поняття «спортивне право» у зарубіжній правовій науці [англ. Sports law, фр. Droit du sport, нім. Sportrecht], то цим терміном позначається створення та застосування правових норм у спортивній сфері, правове регулювання відносин, що складаються між учасниками спортивного руху

(спортсменами, тренерами, спортивними судьями, глядачами, спортивними організаціями тощо) [4].

А проте, як показує аналіз і спортивних, і суто юридичних наукових джерел, на сьогодні залишається (у зв'язку з відсутністю однакового підходу) не до кінця визначеним питання про те, де спортивне право відособлюється від загального права і набуває свою спортивну специфіку.

Вважаємо, що для того, щоб окреслити межі застосування спортивного права в нашій країні, перш за все потрібно проаналізувати простір соціальних практик, пов'язаних з руховою діяльністю та проведенням змагань.

Такий простір може бути сконструйований, виходячи із сукупності двох моментів, а саме: офіційного підтвердження правового статусу спортивної соціальної практики, відображеного у законодавстві; відповідності змісту тієї чи іншої соціальної практики духу і визначенню спорту.

Щодо першого моменту. В Україні існує реєстр офіційно визнаних видів спорту, до якого заносяться види спорту, визнані Міністерством молоді та спорту. Реєстр містить понад 200 видів спорту, серед яких:

олімпійські види спорту;

неолімпійські та національні види спорту;

види спорту осіб з інвалідністю з ураженням опорно-рухового апарату, порушеннями зору, слуху та розумового та фізичного розвитку [5].

До реєстру можуть бути занесені лише види спорту, які мають визнання Міністерства молоді та спорту. Це означає, що ці види спорту мають офіційний статус і дозволені для проведення змагань та інших спортивних заходів на рівні країни й за кордоном.

Реєстр офіційно визнаних видів спорту допомагає забезпечити правовий захист спортивних організацій, спортсменів та тренерів, які займаються цими видами спорту.

Проаналізувавши названий реєстр, бачимо, що з точки зору застосування норм спортивного права ніякого сумніву немає щодо того, що його предметна область охоплює відносини суб'єктів олімпійських видів спорту, відмінною

ресою яких є потужні федерації, велика кількість учасників змагань, наявність багатих традицій тощо.

Дещо складніша справа з неолімпійськими та національними видами спорту. Соціальним спортивним практикам цієї групи притаманна конкуренція між схожими федераціями за ресурси, маловідомість деяких видів спорту, відсутність традицій, невелика кількість правових прецедентів тощо.

Зовсім складна справа із соціальними практиками, які мають незаперечні ознаки спорту, однак з різних причин не увійшли до Реєстру. Зокрема, такі практики можуть мати яскраво виражену специфіку, що пов'язана, перш за все, з провідною роллю змагальної і тренувальної діяльності. Такі практики, на думку О.О. Ющика, не можуть мати відношення до спорту, бо, як зазначає дослідник, «тільки за умови офіційного визнання спортивною спільнотою певне заняття набуває значення спорту» [6]. При цьому маємо безліч популярних спортивних практик, яким притаманні всі суттєві складові визначення поняття спорт, запропоновані вченим, окрім єдиного – офіційного визнання з боку держави.

Так, наприклад, українські бойові мистецтва Асгарда, Рукопаш гопак, Бойовий Гопак мають всі ознаки спорту, втім не мають офіційного визнання як вид спорту з боку держави. При цьому, ряд схожих за ознаками українських бойових мистецтв мають офіційне визнання. Козацький двобій, приміром, є офіційно визнаним видом спорту в Україні з 2000 року. Фрі-файт офіційно зареєстровано 19 листопада 2004 року Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту як вид спорту, а також визнано першим, створеним в Україні, видом спорту. Хортинг офіційно визнаний як вид спорту з 21 серпня 2009 року. Спас, перші згадки про який зафіксовані у 1989 році, було визнано у 2010 році неолімпійським видом спорту в Україні.

Продовжуючи тему, так би мовити, національного спортивного колориту, не можна оминати такий вид спортивної практики як футдаблбол, який вважається різновидом футболу та був розроблений в Україні в 2007 році і має офіційно зареєстровану асоціацію «Футдаблбол – нова ера». Головна

відмінність футдблболу від великого футболу полягає у грі за допомогою двох футбольних м'ячів. Цей вид практики лише набирає обертів серед спортсменів і в майбутньому може також претендувати на широке визнання; відповідно, постає питання щодо можливості його віднесення до видів спорту.

Враховуючи наявність у статті 1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [7] положення, що види спорту, засновані на національно-культурних традиціях України, є національними видами спорту, можливо, варто з цих позицій розглянути питання щодо віднесення українських бойових мистецтв Асгарда, Рукопаш гопак, Бойовий Гопак й інших до національних видів спорту.

Цікавим видається й віднесення до спорту хобіхорсингу, який визначають як вид спорту або хобі з елементами гімнастики, що являє собою «стрибки» на дерев'яній палиці з кінською головою. Правила хобіхорсингу повторюють правила традиційного кінного спорту, який, до речі є офіційно визнаним видом спорту.

Вважається, що хобіхорсинг може розглядатися як перший щабель до подальшого заняття кінним спортом. Отже, можливо, що в подальшому такі практики будуть набувати статусу офіційного визнання їх видами спорту в нашій державі, адже хобіхорсинг в Україні лише починає набирати обертів як вид спортивної практики. Так, Федерація хобіхорсингу України була офіційно зареєстрована в 2020 році і з цього ж року почали проводитися змагання за цією практикою.

Зважаючи на сказане вище, видається за доцільне диференціювати норми спортивного права за різними групами видів спорту. Тобто, при формулюванні цих норм уточнювати, які саме групи видів спорту вони охоплюють і чи можуть поширюватися на соціальні практики, які мають ознаки видів спорту, проте не є офіційно визнаними в Україні видами спорту.

Також відзначимо, що стосовно видів спорту осіб з інвалідністю з ураженням опорно-рухового апарату, порушеннями зору, слуху чи розумового та/або фізичного розвитку предметна область спортивного права має, окрім

юридичного та спортивного, враховувати ще й медичний та психологічний аспекти. Означене відкриває простір для подальших теоретичних пошуків.

Перелік використаних джерел:

1. Mazin, V. Social functions of child and youth sports. Science and education. 2015. Issue4. Page 118-124. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2015/JRN_4/26.pdf (дата звернення: 20.05.2024)
2. Там само.
3. Бурдьє П. Програма для соціології спорту. Гуманитарний портал. URL: <https://gtmarket.ru/library/articles/3045> (дата звернення: 20.05.2024)
4. McLauren R. A New Order: Athletes Rights and the Court of Arbitration at the Olympic games. The International Journal of Olympic Studies. Olympica, 1998. Vol. 7. P. 1.
5. Про затвердження Реєстру визнаних видів спорту в Україні. Наказ Міністерства Молоді та спорту України від 11.03.2015 № 639. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0639728-15#Text> (дата звернення: 23.05.2024)
6. Ющик О.О. Спортивне право: поняття та формування в національній правовій системі: монографія / О.О. Ющик. Київ: Парлам. Вид-во, 2023. 280 с. – С. 90.
7. Про фізичну культуру і спорт. Закон України від 24 грудня 1993 року № 3808-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення: 23.05.2024)

Батанов О.В.

провідний науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького Національної академії наук України
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

СУЧАСНА ДОКТРИНА СПОРТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЗИЦІЇ

Одним із найбільш примітних явищ у становленні та розвитку системи права сучасної України є формування спортивного права в якості галузі права України. Сьогодні спортивне право – це галузь права, яка динамічно розвивається. В основі її формування знаходяться об'єктивні передумови, які пов'язані насамперед з наявністю самостійного для спортивного права предмета правового регулювання – як особливої сфери суспільних відносин, що виникають у процесі визнання спорту як важливого чинника досягнення фізичної та духовної досконалості людини, всебічного розвитку особистості та формування здорового способу життя, а також пріоритетного напрямку гуманітарної політики держави.

Формування доктрини та практики спортивного права як галузі права є своєрідним детектором гуманітарного та соціально-економічного розвитку України, що концентрує у собі усі найскладніші проблеми та виклики перехідного періоду, віддзеркалює його суперечливість, незавершеність та невизначеність багатьох процесів і рішень. Багато з цих та інших питань спортивно-правової доктрини вже тривалий час знаходяться у фокусі уваги вітчизняних науковців, завдяки науковим розвідкам яких відбувається доволі активний творчий пошук нових методик, підходів до аналізу спортивно-правових явищ та процесів [1–3].

Формування сучасної вітчизняної спортивно-правової доктрини поставило перед вченими-правознавцями низку концептуальних завдань, від вирішення яких, власне, й залежить результативність переосмислення сутності та змісту предмету, методів, принципів та функцій спортивного права як галузі

права. Одним із таких завдань є остаточна відмова від догматичних рудиментів юридичної науки, яка, попри те, що спорт завжди був одним із вагомих чинників людської цивілізації, як це не дивно, відкидала сам факт існування спортивного права в якості галузі права.

Насамперед йдеться про свого роду «поглинання» спортивно-правових норм та інститутів іншими галузями права, у першу чергу адміністративним правом (концепт так званого адміністративно-спортивного права). Значною мірою еkleктична етатистська модель законодавчої регламентації суспільних відносин у сфері фізкультури та спорту була наслідком стану розвитку правової доктрини, яка існувала в кінці 80-х – на початку 90-х років минулого століття, з характерними для неї висновками та рекомендаціями.

Звідси актуалізується питання щодо орієнтування вітчизняних спортивно-правових досліджень на принципи європейської спортивно-правової доктрини із збереженням їх національної відособленості та унікальності.

У багатьох працях вітчизняних вчених-правознавців, які досліджують проблеми спортивного права, наголошувалось на необхідності оновлення фундаментального категоріального ряду спортивно-правової теорії, перегляду підходів до дослідження проблематики переважної більшості інститутів спортивного права, його принципів, предмету та методу, що ґрунтуються на забезпеченні гуманістичної спрямованості та пріоритету загальнолюдських цінностей, справедливості, взаємної поваги й гендерної рівності, гарантування рівних прав і можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту, забезпечення безпеки життя та здоров'я осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, учасників і глядачів спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів, утвердження етичних і моральних цінностей фізичної культури і спорту, тощо.

У цьому контексті слід зауважити, що якісно нове бачення природи спортивного права головним чином залежить не тільки від визначення кола тих правовідносин, що формують предмет спортивного права, а й від розуміння

його основоположних ціннісних та ідейних установок, а також врахування спрямованості регулятивного впливу спортивно-правових норм.

Предмет спортивного права. Сучасне спортивне право має власний предмет правового регулювання, під яким розуміється система суспільних відносин, що виникають у процесі визнання спорту як важливого чинника досягнення фізичної та духовної досконалості людини і пріоритетного напрямку гуманітарної політики держави, а також реалізації та захисту прав людини у сфері фізкультури та спорту. Ці відносини об'єктивно піддаються нормативно-правовому впливу та мають організаційно-правове забезпечення.

Характеризуючись ознаками системної та функціональної цілісності та універсальності, предмет правового регулювання забезпечує відповідно єдність системи спортивного права та її елементів, детермінуючи суб'єктно-об'єктний склад відповідних суспільних відносин та відокремлення спортивного права в якості самостійної галузі національного права. Предмет визначальним чином впливає на зміст і функції спортивно-правового регулювання, зумовлює його форми і методи. Суспільні відносини, що становлять предмет спортивно-правового регулювання, розвиваються у напрямках і видах їх спеціалізації та, в силу цього, формування спортивного права як системи, з виділенням і функціонуванням його інститутів.

Структура предмета спортивного права обумовлює його внутрішню організацію, що визначається самостійною природою спортивного права, особливою сферою його функціонального впливу. Адже, це і реалізація та захист прав людини у сфері фізкультури і спорту (індивідуальні та колективні спортивні права людини), і самостійний напрямок гуманітарної політики держави (функція держави), і діяльність громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості, забезпечення їх підтримки і багатоманітності (інститут громадянського суспільства), і система фізкультурно-спортивних послуг для громадян, забезпечення їх високої якості та доступності, і система соціального та правового захисту у сфері фізичної культури і спорту, тощо.

Оскільки предмет спортивного права становлять ці та пов'язані із ними суспільні відносини, то структура предмета спортивного права розглядається як фундамент для класифікації цих відносин за різними критеріями.

Предмет правового регулювання свідчить не лише про самостійність галузевого характеру спортивного права, а й вказує на той факт, що воно має властиві лише йому правові конструкції, своєрідну структурованість норм та інститутів, поєднання різних методів юридичного впливу (імперативний, диспозитивний, заохочення, гарантування та ін.), тобто має сукупність факторів внутрішнього характеру. На це вказують і зовнішні системоутворюючі фактори, які забезпечують спортивному праву статус самостійної галузі права (гуманітарний розвиток суспільства, економічні та соціально-культурні реформи, вплив національних, історичних, духовно-культурних та інших традицій, вплив міжнародних стандартів у сфері фізкультури і спорту тощо).

З точки зору предмета спортивного права, важливе й те, що воно має власний набір норм. До них необхідно віднести норми (насамперед, статусні норми), що встановлюють, *по-перше*, права людини у сфері фізкультури та спорту; *по-друге*, правосуб'єктність суб'єктів спортивного права (насамперед, людини як члена громадянського суспільства як займається фізкультурою та спортом за місцем проживання та відпочинку; спортсменів та тренерів; спортивних клубів; дитячо-юнацьких спортивних шкіл; закладів спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання; шкіл вищої спортивної майстерності; центрів олімпійської підготовки; фізкультурно-оздоровчих закладів, центрів фізичного здоров'я населення; спортивних федерацій; Національного олімпійського комітету України; фізкультурно-спортивних товариств, інших громадські об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості; держави; центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій України та їх об'єднань, які мають відповідні функції та повноваження у сфері фізкультури і спорту або забезпечують їх розвиток тощо); *по-третє*, форми безпосередньої реалізації права людини у сфері

фізкультури та спорту; *по-четверте*, організаційно-правові, матеріальні і фінансові основи фізкультури та спорту; *по-п'яте*, статус спортивних нормативно-правових актів (Конституції України, законів, відповідних міжнародних договорів України та інших нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини у сфері фізкультури і спорту як джерел спортивного права); *по-шосте*, встановлюють основні гарантії та форми відповідальності суб'єктів спортивно-правових відносин. Наявність цих норм свідчить про важливість та пріоритетність спортивного права щодо інших галузей права у питаннях регулювання відносин у сфері фізкультури і спорту.

Принципи спортивного права визначають стратегічні напрями розвитку та застосування основоположних засад спортивного права як галузі права. Сутність, зміст і функціонально-телеологічна спрямованість принципів спортивного права відображають фундаментальні загальнолюдські цінності справедливості, взаємної поваги та гендерної рівності, цінності спортивного руху, гарантування рівних прав і можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту, тощо.

Спорт завжди вважався і буде вважатися одним із двигунів цивілізаційного розвитку людства. Підтвердженням тому є, зокрема, так звана спортивна теорія походження держави. Філософія людського виміру права та демократії, людиноцентризму загалом полягає не тільки у визнанні людини соціокультурним феноменом, який є центральною ланкою всіх соціальних процесів та явищ, але і у вивченні проблем людини в усіх її сутнісних аспектах (зокрема, в її зв'язку із державою). Саме філософський зміст людиноцентризму є основою для формування сучасної концепції спортивно-правової доктрини та спортивного права.

Дослідження прав людини у контексті конституційно-правових проблем організації та здійснення спортивної політики, як одного з важливих напрямів у гуманітарній функції держави, потребують концептуалізації феномену спорту через призму прав людини та реалізацію принципу верховенства права, який передбачає панування права у суспільстві і вимагає від держави його втілення у

правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони (у тому числі й ті, що регулюють відносини у сфері фізкультури і спорту). Це має як науково-теоретичне, так і, особливо, практичне значення – і з точки зору розвитку законодавства (у тому числі – спортивного), і в плані вирішення конкретних питань формування сучасної доктрини спортивного права. У цьому зв'язку слід наголосити на необхідності перегляду основних ознак, категорій та інститутів спортивного права, виходячи саме з принципу верховенства права. Вірне з'ясування та тлумачення сутності принципу верховенства права дасть змогу визначити зміст методів спортивно-правового регулювання та пріоритети в їх використанні. Людиновимірною концепцією спортивного права має базуватися на ідейних та праксеологічних засадах прав людини у сфері фізкультури і спорту (спортивних прав людини).

Спираючись на ці теоретико-методологічні підходи, можна зробити висновок, що правовий статус людини у сфері фізкультури і спорту характеризується органічною єдністю індивідуальних спортивних суб'єктивних прав, які належать кожній людині окремо і можуть бути реалізовані нею незалежно від інших людей за місцем проживання та відпочинку, та колективних спортивних прав, реалізація яких можлива лише за допомогою колективних дій усіх учасників спортивно-правових відносин (команд спортсменів та їх тренерів; спортивних клубів; спортивних шкіл; закладів спеціалізованої освіти спортивного профілю; центрів олімпійської підготовки; фізкультурно-оздоровчих закладів; спортивних федерацій та асоціацій тощо). За допомогою цього забезпечується, з одного боку, людиноцентристська орієнтація гуманітарної політики держави у сфері фізкультури і спорту і, з іншого – інтеграція автономних, індивідуалістичних начал свободи у сфері фізкультури і спорту з принципами колективізму в спортивній діяльності.

На відміну від юридико-позитивістського праворозуміння, трактування спортивного права, на мій погляд, має спиратися на доктрину природного права. Останнє є визначальним з точки зору концептуалізації спортивних прав людини.

Отже, аксіологічні засади системи принципів спортивного права України мають відповідати гуманістичним, людиноцентристським засадам. У силу цього принципи спортивного права є ідейно-цілепокладаючим началом, ціннісним джерелом, керівними вимогами спортивного права, обов'язковими для дотримання усіма суб'єктами спортивних правовідносин, а їх порушення підлягає судовому розгляду.

Концептуальні засади системи принципів спортивного права України потребують врахування уніфікованих принципів спортивного права, вироблених європейською спортивно-правовою доктриною. Це – необхідний крок у подоланні доктринального розриву у розвитку керівних ідей галузі, її цінностей, орієнтирів, що виступають своєрідним «каркасом» галузі спортивного права і обумовлюють логіку розвитку системи законодавства про фізкультуру і спорт.

Метод спортивного права. Метод правового регулювання (поряд із предметом) є основною характеристикою будь-якої галузі права. Спортивне право є саме такою системою правових норм, для якої є характерним не тільки специфічний предмет правового регулювання, але й власний метод (методи) правового регулювання, а точніше їх збалансована єдність. Специфіка методу спортивного права полягає у органічному поєднанні імперативних та диспозитивних начал правового регулювання, методів гарантування, декларацій, рекомендації та заохочення, у балансі використання дозволів, приписів та заборон.

Усі методи спортивного права взаємодіють між собою, мають спільні зв'язки горизонтального та вертикального характеру й утворюють самостійну систему. У зв'язку з цим під системою методів спортивного права слід розуміти побудовану на стійких взаємозв'язках внутрішнього і зовнішнього характеру сукупність зафіксованих у спортивно-правових нормах способів та прийомів впливу імперативного, диспозитивного, заохочувального та рекомендаційного характеру, метою якої є досягнення збалансованого стану її компонентів, який забезпечує регулювання відносин, що виникають у процесі визнання спорту як

важливого чинника досягнення фізичної та духовної досконалості людини та пріоритетного напрямку гуманітарної політики держави, а також реалізації та захисту прав людини у сфері фізкультури та спорту. Компонентами вказаної системи варто вважати способи правового регулювання (елементи системи), методи правового регулювання та їх групи (підсистеми). Зв'язки системи (внутрішнього і зовнішнього характеру) уособлює взаємодія її компонентів.

На наш погляд, подальша трансформація методу спортивного права має здійснюватися із обов'язковим посиленням диспозитивних начал, насамперед регулюючих можливостей договору у спортивному праві, потенціал якого головним чином залежить від рівня його законодавчої визначеності. Саме договірна форма реалізації окремих спортивних відносин є інноваційною та перспективною, а правова рівність сторін як вимога таких договорів забезпечить та оптимізує залучення широкого кола приватних осіб до участі у вирішенні питань фізкультури і спорту.

Зокрема, одним із головних напрямків удосконалення вітчизняного законодавства у сфері спорту має стати вдосконалення правового регулювання суспільних відносин у сфері комерційного (насамперед, професійного) спорту, фактичне визнання приватноправової сутності цілої низки суспільних відносин у сфері спорту та створення правового підґрунтя для застосування диспозитивного методу їх врегулювання. Адже, наприклад, професійний спорт – це, насамперед, комерційний напрям діяльності у спорті, пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних змагань та заходів на високому організаційному рівні з метою отримання прибутку. Спортсмен набуває статусу спортсмена-професіонала з моменту укладення контракту з відповідними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту про участь у змаганнях серед спортсменів-професіоналів.

Також у сучасному спортивному праві поширеними є методи заохочення (стимулювання) та рекомендацій. Заохочувальний метод спортивного права є сукупністю зафіксованих в спортивно-правових нормах способів та прийомів впливу на спортивно-правові відносини, що полягають у збудженні інтересу в

людини до зайняття фізкультурою та спортом, цілеспрямованою діяльністю відповідних суб'єктів, спрямованою на забезпечення реалізації і захисту спортивних прав людини. У свою чергу, рекомендаційний метод спортивного права являє собою певну акцесорну сукупність способів правового впливу на спортивно-правові відносини, використання та реалізація яких залежить від волі того суб'єкта правовідносин, якому такі рекомендації скеровані.

Сукупність цих та інших факторів свідчить про самостійність галузевого характеру спортивного права. Воно має притаманний йому предмет правового регулювання, специфічні принципи та правові конструкції, своєрідну структурованість норм та інститутів, поєднання різних методів юридичного впливу, тобто сукупність факторів внутрішнього характеру. На це також вказує і наявність системи інших факторів, які забезпечують спортивному праву статус самостійної галузі права, симбіоз сутнісно-субстанціональних, системно-структурних та функціонально-телеологічних характеристик якого дозволяють розглядати його як галузь права. Норми останньої регулюють суспільні відносини, що виникають у процесі визнання спорту як важливого чинника досягнення фізичної та духовної досконалості людини і пріоритетного напрямку гуманітарної політики держави, а також при реалізації й захисті спортивних прав людини, що виражають загальнолюдські цінності та публічні й приватні, соціально-економічні та духовно-культурні інтереси людини.

Усе це свідчить про колосальне гуманістичне, духовно-культурне та соціально-економічне значення спортивного права та обумовлює зміцнення його позицій як самостійної галузі права у структурі системи права.

Перелік використаних джерел:

1. Бордюгова Г.Ю. Міжнародне спортивне право як основа для формування національної галузі права «Спортивне право України»: автореф. Дис. ... канд. Юрид. Наук: спец. 12.00.11 «Міжнародне право». Київ, 2009. 18 с.
2. Спортивне право України: навч. Посіб. / за ред. Є.О. Харитонова. Одеса: Фенікс, 2019. 330 с.
3. Ющик О.О. Спортивне право: теоретико-правовий аналіз, поняття, формування в національній правовій системі: дис. ... канд. Юрид. Наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Київ, 2020. 212 с.

Чорнолуцький Р.В.

професор кафедри міжнародного права
та галузевих правових дисциплін
Київського університету права
Національної академії наук України,
доктор юридичних наук

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ В АСПЕКТІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Спортивне право є однією з нових правових перспективних галузей, яка тільки починає формуватися в Україні, однак в деяких інших країнах світу це вже усталена самостійна галузь права. На сьогоднішній день в Україні питання щодо визначення місця спортивного права в правовій системі залишається відкритим. Це, своєю чергою, створює труднощі у вдосконаленні правових норм, що регулюють спортивні правовідносини, більшість із яких ще не мають чіткого регулювання в українському законодавстві.

Сучасну тенденцію розвитку української правової доктрини характеризує більш часте використання терміну «спортивне право», однак серед науковців немає єдиної думки щодо існування спортивного права в якості окремої галузі.

Спорт виступає як одна з важливих сфер суспільного життя, сприяючи збереженню і зміцненню здоров'я населення, підвищенню життєстійкості, оптимізму та працездатності. Регулювання суспільних відносин у сфері спорту займає важливе місце в діяльності державних органів, зокрема Верховної Ради України. У статті 49 Конституції України зазначено, що держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» містить нормативне визначення поняття «спорт» і встановлює правові, соціальні, економічні та організаційні основи розвитку фізичної культури та спорту в Україні. Цей закон визначає участь державних органів, посадових осіб, а також підприємств, установ і організацій, незалежно від форми власності, у зміцненні здоров'я громадян, підвищенні їх працездатності та довголіття засобами фізичної культури і спорту [1,2].

Важливість спорту для сучасного суспільства, спектр і широта проблем його правового та наукового регулювання, ускладнення його структури й розширення функцій зумовлюють необхідність створення нової самостійної комплексної галузі права – спортивного права. Ця галузь має гармонізувати розрізнений, але значний за обсягом масив нормативно-правових актів у сфері фізичної культури та спорту.

У країнах Західної Європи з 1990-х років спортивне право визнано окремою комплексною галуззю, і навчальні заклади готують спеціалістів у цій сфері, створені різні спортивні судові інстанції. В Україні спортивне право знаходиться на стадії формування і розташовується на перетині багатьох галузей права, таких як цивільне, адміністративне, трудове та інші.

У зв'язку з тим, що здоров'я людини займає центральне місце в спорті і визначене ст. 3 Конституції України як найвища соціальна цінність, а також з огляду на значні інвестиції в цю сферу, створення системи правових норм для регулювання спортивних правовідносин є важливим завданням законодавців. Потрібна чітка нормативна регламентація правового статусу спортсменів, процедур спортивного арбітражу, а також особливостей захисту прав та інтересів суб'єктів спортивних правовідносин. Необхідність виділення спортивного права в окрему галузь підтверджується переважною більшістю дослідників цієї проблеми.

Галузь права в юриспруденції визначається як відносно самостійна сукупність юридичних норм, яка регулює якісно однорідну сферу суспільних відносин специфічним методом правового регулювання. Іншими словами наявність власного предмета та особливого методу дозволяє стверджувати, що система юридичних норм, які регулюють однорідні суспільні відносини, становить окрему галузь права.

Предмет регулювання спортивного права – це сукупність суспільних відносин, що виникають та реалізуються в процесі організації та формування спортивних команд, встановлення вимог до професійних спортсменів, а також контролю за дотриманням спеціальних правил та регламентів. Сфера

спортивного права охоплює широкий спектр правовідносин і має виразну комплексну спрямованість, включаючи: фізичну культуру і спорт в Україні як об'єкт правового регулювання; організаційно-правові основи державного управління фізичною культурою і спортом; правове регулювання професійного спорту в Україні; правове регулювання студентського спорту в Україні; правове регулювання дитячо-юнацького спорту; правове забезпечення громадських фізкультурно-спортивних об'єднань; правовий статус спортсменів, тренерів та інших учасників спортивної діяльності; правові аспекти організації та проведення спортивних змагань; регулювання податкових відносин у сфері спорту; інтелектуальну власність у сфері спортивної діяльності.

Також слід включити до предмету спортивного права суспільні відносини у сфері спортивного арбітражу (медіації), спортивної відповідальності як специфічного виду юридичної відповідальності, спортивного суддівства та відносини міжнародного співробітництва у галузі спорту.

В нинішній юридичній доктрині правової системи України відсутні будь-які суперечності щодо визначення предмета спортивного права. Водночас виникають дискусії щодо визначення методу, який визначає необхідність виокремлення цієї галузі права. О.В. Сердюков висловлює думку, що «слабкість підходу до спортивного права як самостійної галузі права полягає в неможливості виділення особливих методів правового регулювання, властивих спортивному праву...».

Однак це твердження є дискусійним, оскільки особливість методу правового регулювання спортивного права полягає у поєднанні диспозитивного та імперативного підходів.

Цю точку зору підтримує Г.Ю. Бордюгова, яка в своїй роботі вказує, що специфіка методу спортивного права полягає в перевазі диспозитивної складової у регулюванні правовідносин (наприклад, делегування нормотворчих повноважень недержавним організаціям) разом з широким використанням імперативного методу [3,4].

У наш час відбувається реалізація різноманітних проектів і акцій у сфері спортивного права, незважаючи на відсутність належної правової бази в спортивній сфері. Джерелами спортивного права є зовнішні форми встановлення та вираження норм права у вигляді письмових документів, виданих в межах повноважень суб'єктів правотворчості відповідно до спеціальної процедури, яка має юридичну силу й зобов'язує до виконання, регулюючи спортивні відносини.

Джерелами спортивного права в Україні є уже згадані Конституція України та Закон України «Про фізичну культуру і спорт», а також закони «Про антидопінгову діяльність у спорті», «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні» та ін. Норми спортивного права також закріплюють ряд підзаконних нормативно-правових актів, міжнародно-правових актів у галузі спорту та фізичної культури, Укази Президента України («Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту»), Постанови Кабінету Міністрів України («Про утворення центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх»). Додатковим джерелом спортивного права є правовий звичай, санкціонований державою, який набуває внаслідок цього загальнообов'язкового значення. Прикладами таких звичаїв є: ведення чесної гри, рівність, змагальність.

Однією з особливостей джерел спортивного права є те, що процесуальні норми в цій галузі встановлюються самими спортивними організаціями, на відміну від більшості інших галузей правової системи України.

Додатковим аргументом на користь самостійності спортивного права є характер окремих правопорушень у цій сфері та відповідальність за їх вчинення. Наприклад, законодавство у галузі фізичної культури і спорту передбачає такі санкції, як дискваліфікація спортсмена, обмеження участі в матчах або турнірах, виключення спортивної команди (клубу) зі складу галузевих об'єднань, турнірів, змагань або обмеження такої участі.

Виокремлення спортивного права в окрему галузь в Україні тісно пов'язане з рівнем розвитку спортивного руху, який, за нормальних умов, може

сприяти економічному (особливо у сфері інвестицій та туризму), соціально-культурному (зростанню національної самоідентифікації) та іншому розвитку держави. Проте ускладнює розвиток спорту в Україні те, що Верховна Рада не ратифікувала ряд міжнародно-правових договорів у сфері спортивного права, таких як Кодекс спортивної етики чи Кодекс спортивного арбітражу. Це призводить до неможливості суб'єктів спортивних правовідносин в Україні звертатися до Спортивного арбітражного суду, оскільки така інстанція в нашій країні відсутня.

Додатковим доказом необхідності виділення спортивного права в окрему галузь є існування інститутів спортивного права, які не мають аналогів у інших структурних частинах системи права (наприклад, інститут міжнародного олімпійського права). Крім того, сучасна державна політика та регулювання в галузі фізичної культури і спорту передбачають зведення всього масиву «спортивних» нормативних правових актів у єдину систему з урахуванням розуміння спортивного права як самостійної галузі права. Важливо також відзначити, що в Україні є юристи, які спеціалізуються на спортивному праві (спортивні агенти), хоч як окрема галузь воно поки не існує.

Спортивне право має характер приватно-публічних відносин, тому що, по-перше, воно регулює відносини, що виникають на основі цивільних та трудових договорів між учасниками спортивних подій. По-друге, спортивне право також включає в себе суспільні відносини, пов'язані з оподаткуванням спорту, управлінням спортом. Основою для виникнення, розвитку та припинення спортивних правовідносин часто є цивільні або трудові договори, що підкреслює приватний аспект цієї галузі права.

У наш час спортивні відносини опосередковують як загальні норми міжнародних документів, так і спеціальні правила, які стосуються саме міжнародного спортивного руху. Процес визнання нових видів спорту постійно прогресує; виникають нові спортивні федерації, а програма олімпійських видів спорту постійно розширюється з кожною Олімпіадою. Міжнародні спортивні федерації відіграють ключову роль у координації та контролі за спортивною

діяльністю національних федерацій і організують міжнародні змагання. У цьому контексті важлива взаємодія міжнародних спортивних федерацій з урядовими структурами.

Останнім часом спортсмени самі беруть активну участь у розвитку спортивної системи, включаючись у роботу різних комісій. Наприклад, в Україні створені комісії атлетів у спортивних федераціях, які допомагають у вирішенні проблем і висловлюють рекомендації щодо подальшого розвитку спорту на різних рівнях [5].

На окрему увагу заслуговує Міжнародний олімпійський комітет (МОК), заснований у 1894 р. на паризькому конгресі «Відродження Олімпійських ігор» з ініціативи П'єра де Кубертена. МОК займається загальною координацією діяльності спортивних організацій з олімпійських видів спорту, і впроваджує єдину спортивну політику серед усіх країн – учасниць олімпійського руху.

Кожна міжнародна спортивна організація встановлює власні правила проведення змагань, вимоги до дочірніх організацій, умови вирішення спорів тощо. Спортивні конфлікти можуть виникати не лише в межах одного виду спорту та за участю суб'єктів спортивної діяльності, що призводить до численних колізій при визначенні застосовного права. Хоча акти спортивних організацій мають рекомендаційний характер, на практиці вимоги внутрішніх документів таких організацій є обов'язковими для її учасників.

Зважаючи на неузгодженість між нормативними актами, прийнятими окремими спортивними асоціаціями для детального врегулювання нагальних питань, та українським законодавством виникають конфлікти. У деяких видах спорту конфліктні проблеми врегульовані внутрішніми нормами національних федерацій та міжнародними правилами, але в інших сферах проблема залишається значно гострішою [6]. Хоча конфлікти між нормативними актами саморегуляції, прийнятими відповідними спортивними асоціаціями, та українським законодавством трапляються не часто, вони все ж виникають. У багатьох випадках норми саморегуляції переважають, виходячи з того, що сфера спорту має унікальні особливості та специфічні вимоги.

Спеціальні норми міжнародного спортивного права також містяться в угодах, які безпосередньо стосуються міжнародної спортивної діяльності. Вкажемо на двосторонні договори: Угода про співробітництво між Міністерством оборони України та Федеральним Департаментом оборони, захисту населення та спорту Швейцарської Конфедерації; Угода між Державним комітетом України з фізичної культури і спорту та Державною адміністрацією у справах фізичної культури і туризму Республіки Польща про співробітництво та обміни в галузі фізичної культури і спорту. Багатосторонні договори (конвенції): Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті; Європейська конвенція про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів (ETS N 120).

Отже, Європейське співтовариство серйозно ставить до міжнародного спортивного руху, приділяючи увагу нормотворчості в цій сфері та забезпеченню виконання відповідних нормативних актів по всій території об'єднаної Європи. Водночас, спортивне право як частина правової системи України лише починає формуватися як самостійна галузь, що включає такі правові інститути, як спортивне суддівство, спортивний арбітраж, спортивна відповідальність тощо. Виділення спортивного права в окрему галузь суттєво сприятиме розвитку специфічних за своєю природою та змістом правовідносин.

Постійний розвиток спорту в Україні вимагає вдосконалення та кодифікації законодавства, що регулює спортивні правовідносини. Відсутність єдиного кодифікованого нормативно-правового акта, здатного врегулювати різні аспекти спортивних правовідносин, призводить до наявності багатьох декларативних норм спортивного права. Це ускладнює реалізацію прав та інтересів суб'єктів спортивних правовідносин і викликає правозастосовні колізії, через що значна частина суспільних відносин у сфері спорту в Україні залишається поза межами правового регулювання. Необхідне принципове переосмислення важливості спортивних правовідносин та вдосконалення системи норм у цій галузі на законодавчому рівні, включаючи створення відповідних кодифікованих актів.

Нинішня законодавча база, що застосовується у сфері спорту, є загальною і не враховує специфіки спортивних правовідносин.

Перелік використаних джерел:

1. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Харків : Фоліо, 2004. 48 с.
2. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 р. № 3808-ХІІ : станом на 1 січня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення: 07.06.2024).
3. Сердюк В. В. Правове регулювання професійного спорту в Україні : thesis. 2013. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/34126> (дата звернення: 07.06.2024).
4. Бордюгова Г.С. Місце спортивного права в національній правовій системі / Г.С. Бордюгова // Право України. 2009. № 3. 188 с. С. 144–147
5. Козіна М. П. Професійна діяльність спортсменів як об'єкт правового регулювання нормами трудового законодавства / Публічне право № 4 (8) (2012). с. 425-426.
6. Ющик О.О. Спортивне право: поняття та формування в національній правовій системі : монографія / О.О. Ющик. Київ : Парлам. Вид-во, 2023. 280 с. – С. 202.

Куян І.С.

завідувачка сектором Дослідницької служби
Верховної Ради України,
доктор юридичних наук, старший науковий
співробітник

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ СПОРТИВНОГО ПРАВА КРІЗЬ ПРИЗМУ ПРОБЛЕМИ СУВЕРЕНІТЕТУ

Зростання впливу спорту на суспільство, як тенденція сучасного розвитку людства, актуалізує питання формування та розвитку спортивного права, його предмета, структури, місця в системі права України.

Специфічність сфери спортивної діяльності, множинність суб'єктів та видів такої діяльності зумовили виникнення дискусій серед фахівців щодо моделі побудови спортивного законодавства, ролі держави в розвитку спортивного права і законодавства.

Проблема полягає у необхідності врахування наднаціональної та переважно корпоративної природи правової регламентації спорту. У зв'язку з цим актуалізується питання формування спортивного права з урахуванням ролі права як такого у забезпеченні суверенітету держави.

У науковій літературі поширеним є розуміння спортивного права з позицій його характеристик як права глобального, універсального.

Розглядаючи питання глобального спортивного права, варто звернути увагу, що глобальне право як таке в науковій літературі пов'язують з проявами глобалізації та розвитком міжнародного права. В останні роки представники юридичної науки все частіше звертаються до таких феноменів, як глобальне екологічне право, глобальне інформаційне право, глобальне адміністративне право, глобальний вимір прав людини, глобальне антикорупційне право, глобальне антитерористичне право, тощо.

По суті йдеться про створення універсальних правил глобального світу, що, проте, не відмінняє потреби розвитку національного права з урахуванням чинників суспільного розвитку. При цьому в науковій літературі звертається

увага, що глобальне спортивне право не встановлено якоюсь державою, натомість створене міжнародними структурами, які управляють спортом; це право будується на юрисдикції спортивних федерацій [1].

Таким чином, глобальне спортивне право значною мірою є «продуктом» зарубіжних та міжнародних приватних корпорацій.

Загальна функція глобального права полягає у підтриманні «суверенітету взаємозалежності» у відносинах між державами й запобігання «залежностей» між суб'єктами міжнародного приватного права, натомість підпорядкування їх спільно виробленим і визначеним правилам.

Розвиток глобального правового порядку, формування світової правової системи, що показує динаміку зростання ролі глобального громадянського суспільства, водночас засвідчує постійні тенденції демократизації світового порядку. У цьому плані спортивне право, враховуючи його суб'єктний склад, можна вважати чинником розвитку громадянського суспільства, чинником демократизації правового порядку, що загалом дає підстави вести мову про універсальне підґрунтя народного суверенітету на національному рівні.

При цьому спортивне право є правом *sui generis* у світовій системі права, що має бути враховано при розробці концепції розвитку спортивного права та кодифікації спортивного законодавства.

Національний концепт спортивного права має враховувати встановлений положеннями статті 49 Конституції України позитивний обов'язок держави дбати про розвиток фізичної культури і спорту.

Важливою є реалізація визначених положеннями статті 10 Закону України «Про основи внутрішньої і зовнішньої політики» засади внутрішньої політики в гуманітарній сфері, пов'язаній зі спортом, як-то: створення умов для максимальної реалізації здібностей талановитих спортсменів; стимулювання створення спортивної інфраструктури; сприяння участі українських спортсменів у міжнародних змаганнях, підвищення авторитету держави у світовому спортивному русі. У цьому плані, але не виключно, держава є суб'єктом забезпечення спортивної діяльності.

Як акцентовано в Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту [2], спорт сприяє досягненню фізичної та духовної досконалості людини, виявленню резервних можливостей організму, формуванню патріотичних почуттів у громадян, а також позитивного міжнародного іміджу держави. Оскільки людину проголошено в Конституції України найвищою соціальною цінністю, то обов'язком держави має бути формування відповідного напрямку державної політики щодо розвитку фізичної культури і спорту, створення для цього належних правових засад.

У зв'язку з цим потребують уваги статуси суб'єктів спортивної діяльності – спортсменів, спортивних колективів, спортивних організацій, у тому числі, спортивних федерацій, тощо. Також важливо приділити увагу національним та міжнародним механізмам захисту прав суб'єктів спортивної діяльності, передусім, спортсменів.

Важливим напрямом державної політики у сфері спорту, спрямованим на зміцнення національного суверенітету, повинна стати підтримка державою національних автентичних видів спорту та сприяння популяризації їх у світі.

Наведене підтверджує необхідність подальших розробок проблематики спортивного права, зокрема, і в контексті проблем національного і державного суверенітету нашої країни.

Перелік використаних джерел:

1. Ющик О.О. Спортивне право: поняття та формування в національній правовій системі: монографія. К.: Парлам. Вид-во, 2023. 280 с. – С.186.
2. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту, затверджена Указом Президента України від 28 вересня 2004 року № 1148/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004#Text>

Євграфова Є.П.

суддя Київського апеляційного суду
доктор юридичних наук

ДО ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ ЩОДО ВІДНОСИН У СФЕРІ СПОРТУ

Питання організації та здійснення правосуддя у сфері спорту виникає у зв'язку із загальною проблемою співвідношення правового регулювання відносин у цій сфері державою та спортивними організаціями. Адже значну частину нормативних актів спортивного права складають акти недержавних спортивних органів і організацій, в тому числі таких, якими визначається спортивна юрисдикція щодо відносин сфери спорту.

На тлі становлення професійного спорту як самостійного бізнесу, неабиякого значення набуває проблема вирішення правових конфліктів у сфері спорту: з комерційних питань, працевлаштування спортсменів, розмежування компетенції спортивних організацій та дисциплінарних санкцій, застосованих до спортсменів і спортивних організацій, відшкодування шкоди, завданої здоров'ю на спортивних змаганнях чи у ході підготовки до них, оскарження рішень владних суб'єктів у сфері державного регулювання.

Переважає більшість спортивних спорів повинні розглядатись у дисциплінарних комітетах спортивних організацій чи арбітражних комісіях (Дисциплінарний комітет Української футбольної ліги, Палата з вирішення спорів Федерації футболу України, Спортивний арбітражний суд НОК України, Баскетбольний арбітражний трибунал, утворений Всесвітньою баскетбольною організацією FIBA, Court of Arbitration for Sport (CAS), що є незалежним і діє на підставі Кодексу міжнародного спортивного арбітражу як найвища квазісудова інстанція з вирішення справ у сфері спорту. Статути більшості національних спортивних федерацій покладають обов'язок на своїх членів визнавати обов'язковість та виконувати рішення відповідних спортивних інституцій. Таке зобов'язання відображає принцип незалежності спорту, запобігає (або навіть і

забороняє) оскарження рішень органів спортивного правосуддя у судах загальної юрисдикції.

Водночас, стаття 45 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [1] встановлює, що вирішення спорів між суб'єктами у сфері фізичної культури і спорту здійснюється відповідно до закону постійно діючим спортивним третейським судом. Проте Закон України «Про третейські суди» [2] не містить застережень з приводу підвідомчості справ у сфері спорту або пов'язаних зі спортом. Обов'язковою передумовою можливості вирішення арбітражем (третейським судом) спорів є арбітражна або третейська угода сторін про передачу до арбітражу (третейського суду) всіх або певних спорів, які виникли або можуть виникнути у зв'язку з конкретними правовідносинами, незалежно від того, чи мають вони договірний характер чи ні.

Застереження про передачу на розгляд арбітражу та/або третейського суду може міститись і в статуті спортивної організації, до якої вступає учасник. Таким чином, вирішення спорів може відбуватись у порядку, передбаченому статутними та регламентними документами відповідних суб'єктів сфери фізичної культури і спорту. Проте із загальної кількості зареєстрованих майже 500 третейських судів спортивних третейських судів в Україні одиниці.

Між тим, не зважаючи на здатність забезпечити якнайшвидший розгляд спорів, поглиблену обізнаність арбітрів у спортивному праві й можливість вибору арбітра, постійні квазісудові інституції чи створені арбітражні комісії *ad hoc* охоплюють своєю юрисдикцією, як правило, окремі види спорту й не завжди здатні задовольнити попит на свої послуги спортсменів у всіх галузях. При цьому федерації з видів спорту встановлюють свої дисциплінарні правила, з яких виникають спортивні спори, заперечуючи юрисдикцію державних судів щодо вирішення цих спорів.

Проблема юрисдикції «спортивних» спорів й розмежування юрисдикції судів загальної юрисдикції та юрисдикції незалежних арбітражів має своїм початком закладену у статті 124 Конституції України формулу, відповідно до

якої юрисдикція судів, які здійснюють в Україні правосуддя, поширюється на будь-який юридичний спір.

Хоча законодавець не визначив конституційний термін «юридичний спір», в тому числі поняття «спортивний спір» у Законі України «Про фізичну культуру і спорт» у наведеному вище контексті, призначенням незалежних спортивних арбітражів є вирішення пов'язаних зі спортом спорів, що за своєю суттю не мають правової невизначеності в суб'єктивних правах та обов'язках суб'єктів.

Разом з тим, суд призначений здійснювати правосуддя як державну діяльність та вирішувати юридичні спори.

Верховний Суд, як найвищий суд у системі судоустрою, постійно та послідовно дотримується позиції, про те, що як будь-яка правова держава, Україна гарантує захист прав і законних інтересів людини й громадянина в суді шляхом здійснення правосуддя, яке має бути незалежним та безстороннім; адже зобов'язання держави забезпечувати право кожної людини на доступ до ефективних та справедливих послуг у сфері юстиції та правосуддя закріплені як основоположні принципи у Конституції України, національному законодавстві та міжнародних зобов'язаннях, у тому числі міжнародних договорах, стороною яких є Україна [3].

Принцип доступу до правосуддя знайшов своє ключове закріплення у статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року, яка ратифікована Україною 17 липня 1997 року, набрала чинності для України 11 вересня 1997 року (далі – Конвенція) [4] й згідно зі стандартами Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) втілює здатність особи безперешкодно отримати судовий захист як доступ до незалежного і безстороннього вирішення спорів за встановленою процедурою на засадах верховенства права.

Застосовуючи практику ЄСПЛ, Верховний Суд у питаннях підвідомчості спорів судам України, притримується концепції, що право на доступ до суду, гарантоване статтею 6 Конвенції, не є абсолютним: воно може підлягати

дозволеним за змістом обмеженням, зокрема, щодо умов прийнятності скарг. Причому коло спорів, що не підпадають під судову юрисдикцію, тобто узагалі не підлягають судовому розгляду, можна виокремити, як вважає Велика Палата Верховного Суду, за формулюваннями «заява не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства» (пункт 1 частини першої статті 186 ЦПК України), «справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства» (пункт 1 частини першої статті 255 ЦПК України), «позов не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства» (пункт 1 частини першої статті 170 КАС України), «справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства» (пункт 1 частини першої статті 238 КАС України) [5].

Так, у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 08.04.2021 р. у справі №757/11487/17-ц зазначено, що Статутом громадської спілки «Федерація футболу України» (нині – УАФ) визначено спеціальних суб'єктів, яким громадське об'єднання підпорядкувало вирішення усіх внутрішніх спорів, а саме: органи здійснення футбольного правосуддя – Контрольно-дисциплінарний комітет як орган першої інстанції, Апеляційний комітет як орган другої інстанції; рішення Апеляційного комітету можуть бути оскаржені лише в Спортивному арбітражному суді м. Лозанна (Швейцарія) [6].

У постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 20.11.2019 р. у справі №757/11542/17-ц викладено такий правовий висновок: «Оскільки Статутом громадської спілки «Федерація футболу України» передбачений порядок оскарження внутрішніх спорів між Федерацією футболу України і її членами та органи, які здійснюють футбольне правосуддя, а тому позов про визнання протиправними та скасування рішення громадської спілки «Федерація футболу України» не може бути розглянутий у судовому порядку будь-якої юрисдикції» [7].

У справі № 826/4734/16 від 27.03.2019 р. щодо членів Федерації баскетболу України (ФБУ) Велика Палата Верховного Суду визнала, що члени

ФБУ зобов'язані визнавати юрисдикцію CAS, мають дотримуватись правил ФІБА та ФІБА-Європа, членом яких є ФБУ; а спори між суб'єктами у сфері баскетболу та ФБУ щодо дотримання офіційних правил баскетболу і принципів чесної гри є предметом арбітражного провадження [8].

Отже, у тлумаченні Верховного Суду питання суду, встановленого законом, та доступу до правосуддя вирішується через призму судів судової системи України.

Упродовж багатьох років ЄСПЛ роз'яснював у своїй практиці, що вирішення цивільних спорів за допомогою арбітражу, а не за допомогою національних судів узгоджується зі статтею 6 Конвенції. Утім нещодавно і така практика була переглянута ЄСПЛ.

Прикладом взаємозв'язку між правом за Конвенцією та міжнародними режимами регулювання, які застосовують до професійних спортсменів і спортсменок, є справа «Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (*Mutu and Pechstein v. Switzerland*, заява 40575/10 та 67474/10), стосовно питання врегулювання спорів шляхом арбітражу, а також наслідків для процесуальної справедливості, гарантованої статтею 6 Конвенції.

У рішення ЄСПЛ від 2 жовтня 2018 року, відзначено, що доступ до суду не обов'язково слід розуміти як доступ до суду класичного типу, інтегрованого в стандартний судовий механізм країни; таким чином, «трибунал» може бути органом, створеним для вирішення обмеженої кількості конкретних питань, за умови, що він завжди пропонує відповідні гарантії. Тому стаття 6 не перешкоджає створенню арбітражних судів для вирішення певних грошових спорів між особами. Арбітражні застереження, які мають незаперечні переваги для відповідної особи, а також для відправлення правосуддя, в принципі не порушують Конвенцію. Підписуючи арбітражне застереження, сторони добровільно відмовляються від певних прав, гарантованих Конвенцією. Така відмова не є несумісною з Конвенцією за умови, що вона встановлена у вільний, законний і недвозначний спосіб. Крім того, у випадку певних

конвенційних прав відмова, щоб мати силу для цілей Конвенції, вимагає мінімальних гарантій, відповідних її важливості [9].

У справі ALI RIZA AND OTHERS v. TURKEY (заява. 30226/10 and 4 others; рішення від 28/01/2020), що була ініційована гравцем футбольного клубу «Trabzonspor Kulübü Derneği», що належав до вищої Турецької професійної ліги, та чотирьох гравців з числа футболістів – аматорів, обґрунтовуючи свої доводи положеннями пункту 1 статті 6 Конвенції, всі п'ять заявників стверджували, що провадження в Арбітражному комітеті Турецької футбольної федерації (the Turkish Football Federation) не було незалежним та неупередженим. Заявники вказували, зокрема, що члени цього комітету, які вирішували їхні справи, мали упередженість до футбольних клубів, оскільки вони були призначені Радою директорів Федерації, яка здебільшого складалася з колишніх членів або директорів футбольних клубів.

За наслідками розгляду вказаної заяви ЄСПЛ констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд) щодо першого та п'ятого заявників у зв'язку з відсутністю незалежності та неупередженості Арбітражного комітету Федерації. ЄСПЛ також постановив, що держава-відповідач має вжити загальних заходів для вирішення основних системних проблем щодо Арбітражного комітету Федерації, які стали підставою для констатації порушення пункту 1 статті 6 Конвенції [10].

11 липня 2023 року ЄСПЛ ухвалив рішення на користь дворазової олімпійської чемпіонки з бігу на 800 метрів Кастер Семеня у справі про рівень тестостерону в крові (заява № 10934/21, справа SEMENYA v. SWITZERLAND).

32-річна південноафриканка народилася з порушеннями статевого розвитку (DSD), і їй було заборонено брати участь у змаганнях без прийому препаратів, що знижують рівень тестостерону. Правила, які вимагали від неї проходити гормональне лікування, були запроваджені World Athletics у 2018 році. Через це рішення триразова чемпіонка світу в бігу на 800 м. не змогла захистити свій титул у бігу на 800 м. на відкладених Олімпійських іграх

у Токіо, що відбулися на рік пізніше, ніж планували, 2021 року. Заявниця стверджувала, що приймання препаратів, які знижують рівень тестостерону, може загрожувати її здоров'ю, і що це рішення позбавляє її та інших спортсменів із DSD права покладатися на свої природні здібності.

У своєму рішенні ЄСПЛ констатував, що уряд Швейцарії не захистив Семеню від дискримінації, коли Верховний суд країни відмовився скасувати рішення Спортивного арбітражного суду (CAS), який залишив чинними правила World Athletics, що регулюють участь спортсменів із DSD [11].

Отже, погляд Європейського суду з прав людини у питанні доступу до правосуддя у сфері спорту наразі видається більш широким і свідчить, що спори з приводу права можуть вирішуватися не тільки судом, а забезпечення права особи на судовий захист не виключає перегляду рішень спортивних арбітражів судами на національному рівні.

Перелік використаних джерел:

1. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 № 3808-XII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text2>
2. Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 № 1701-IV.
URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>
3. Постанова у справі № 686/20282/21 від 04 липня 2023 року: Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112406152>
4. Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 року
URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
5. Постанова у справі № 757/31372/18-ц від 12 липня 2023 року: Велика Палата Верховного Суду. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112516535>
6. Постанова у справі № 757/11487/17-ц від 08.04.2021 р.: Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду.
URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96208050>
7. Постанова у справі № 757/11542/17-ц від 20.11.2019 р.: Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду
URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86241173>
8. Постанова у справі № 826/4734/16 від 27.03.2019 р.: Велика Палата Верховного Суду
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81014006>
9. Рішення за заявою № 40575/10 та № 67474/10 у Mutu and Pechstein v. Switzerland від 02.10.2028 року : Європейській суд з прав людини
URL : <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-186828>

10. Рішення за заявою 30226/10 and 4 others, у справі ALI RIZA AND OTHERS v. TURKEY, від 28.01.2020: Європейській суд з прав людини URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-200548>

11. Рішення за заявою № 10934/21 у справі SEMENYA v. SWITZERLAND від 11 липня 2023 року : Європейській суд з прав людини. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-226011>

Ющик О.О.

Докторант Інституту держави і права
імені В.М. Корецького НАН України
кандидат юридичних наук

ПРАВОВЕ І НОРМАТИВНО-ТЕХНІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У ГАЛУЗІ СПОРТИВНОГО ПРАВА

Визначення поняття спортивного права в якості галузі права залежить від розуміння *нормативного регулювання* взагалі та співвідношення *нормативно-правового* і *нормативно-технічного регулювання* у сфері спорту. Власне, таке розуміння стосується й усіх інших галузей права, в яких так само існує проблема цього співвідношення.

Свідченням того, що дана проблема досі ще не знайшла її теоретичного вирішення, є *законодавча практика*, особливо закони України останнього часу, серед яких вкажемо на два з них, що безпосередньо стосуються *нормативно-правового* і *нормативно-технічного регулювання*. Цими законами, предмет яких становлять вказані види нормативного регулювання, є Закон України «Про правотворчу діяльність» [1] та Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» [2].

Згідно преамбули першого закону, він «визначає правові та організаційні засади правотворчої діяльності, принципи і порядок її здійснення, учасників правотворчої діяльності, правила техніки нормопроекування, порядок здійснення обліку нормативно-правових актів, а також правила дії нормативно-правових актів, усунення прогалин, подолання колізій у нормативно-правових актах та здійснення контролю за реалізацією нормативно-правових актів».

У статті 1 цього закону як *предмет регулювання* визначено «суспільні відносини, що виникають у процесі: 1) планування правотворчої діяльності; 2) розроблення проектів нормативно-правових актів; 3) прийняття (видання) нормативно-правових актів; 4) доведення нормативно-правових актів до відома населення; 5) набрання чинності нормативно-правовими актами; 6) ведення обліку нормативно-правових актів; 7) дії нормативно-правових актів, усунення

прогалин, подолання колізій у нормативно-правових актах; 8) здійснення контролю за реалізацією нормативно-правових актів».

Отже, за цим законом нормативному регулюванню підлягають *суспільні відносини*, що виникають при здійсненні *правотворчої діяльності*. Проте якщо в п.п. 1- 6, а також у п. 8 говориться про *діяльність суб'єктів* (організацію ними підготовки та прийняття нормативно-правових актів і їх обліку, а також про забезпечення їх належної дії), то у п. 7 нормативному регулюванню підлягає уже не діяльність суб'єктів і ті відносини, що виникають в ній, а «дія нормативно-правових актів».

Однак дія суб'єкта і дія акта – це дві *різні* за своїм характером «дії». Якщо дія *суб'єкта* спрямовується на зовнішній об'єкт у рамках *суб'єкт-об'єктного* зв'язку, або спрямована на іншого суб'єкта у *суб'єкт-суб'єктному* відношенні, то дія *акта* не є дією *суб'єкта*, а є впливом *норми* на волю відповідного суб'єкта, який регулює власну поведінку під цим впливом. Саме *через дію* нормативного акта здійснюється *нормативне регулювання дій суб'єкта* суспільних відносин на об'єкти або інших суб'єктів, яких стосується відповідний нормативний акт.

Через дію положень закону «Про правотворчу діяльність» здійснюється *нормативне регулювання діяльності* щодо продукування нормативно-правових актів. Разом з тим, даний закон не містить визначення того, що таке «правове регулювання», як один із видів нормативного регулювання.

На відміну від цього, у статті 1 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» надається визначення терміна «технічне регулювання», згідно з яким «технічне регулювання – правове регулювання відносин у сфері визначення та виконання обов'язкових вимог до характеристик продукції або пов'язаних з ними процесів та методів виробництва, а також перевірки їх додержання шляхом оцінки відповідності та/або державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції чи інших видів державного нагляду (контролю)». У статті 2 «Сфера дії Закону» сказано, що він регулює відносини, які «виникають у зв'язку з розробленням та

прийняттям технічних регламентів і передбачених ними процедур оцінки відповідності, їх застосуванням стосовно продукції, яка вводиться в обіг, надається на ринку або вводиться в експлуатацію,...а також здійсненням добровільної оцінки відповідності».

Таким чином, наведеним визначенням поняття «технічного регулювання» нормативно-правове і нормативно-технічне регулювання зведені до *правового регулювання відносин*. Проте термін «правове регулювання» не знайшов свого визначення у чинному законодавстві України, хоч немає сумніву, що правове регулювання законодавець пов'язує з регулюванням відносин шляхом їх *унормування*, тобто з *нормативним регулюванням* суспільних відносин.

Цей висновок підтверджується змістом терміна «технічний регламент»: «технічний регламент – *нормативно-правовий акт*, в якому визначено характеристики продукції або пов'язані з ними процеси та методи виробництва, включаючи відповідні адміністративні положення, дотримання яких є обов'язковим. Він може також включати або виключно стосуватися вимог до термінології, позначень, пакування, маркування чи етикетування в тій мірі, в якій вони застосовуються до продукції, процесу або методу виробництва».

На мій погляд, законодавець у даному випадку неправильно ототожнює нормативне і правове регулювання, оскільки *нормативне регулювання* є більш широким поняттям, що включає і нормативно-правове, і нормативно-технічне, і і нормативно-релігійне та інше нормативне регулювання.

Відмінність нормативно-технічного і нормативно-правового регулювання пов'язана з відмінністю між технічними і правовими нормами, яка, в свою чергу, зумовлена різними *предметами* вказаних норм. Якщо предмет *правової* норми становить *диспозиція*, тобто відношення типу «право-обов'язок», то предметом *технічної* норми є *одностороннє* відношення суб'єкта, в якому нормативно визначений лише *обов'язок* суб'єкта щодо тих чи інших аспектів об'єкта його діяльності (вимоги до маркування, транспортування, пакування та інших маніпуляцій щодо об'єкта). На дану відмінність у предметі технічних та правових норм звернено увагу в контексті діалектичної теорії права [3].

Тобто, традиційні критерії визначення галузі права, якими вважаються в теорії права предмет і метод правового регулювання, не можна використати для формування галузевого масиву норм «спортивне право». Адже про *предмет правового регулювання* не можна сказати щось певне, якщо навіть таке поняття як «правове регулювання» для законодавця залишається невідомим.

Нормативну регламентацію спорту, як відомо, вчені поділяють на два різні комплекси: спортивне право і «*lex sportiva*» – комплекс іншого (крім правового) нормативного (локально-корпоративного) регулювання. Разом з тим, природа останнього залишається дискусійною. Очевидно, що в даному випадку є потреба визначитися, що вважати актами «*lex sportiva*» і чи включати їх у *спортивне законодавство*, формуючи галузь спортивного права України.

На мою думку, без правильного визначення співвідношення нормативно-правового та нормативно-технічного регулювання у сфері спорту вирішити дане питання буде проблематично. Адже галузь права утворюється із сукупності конкретних норм, що формулюються у вигляді положень текстів нормативно-правових актів. Тобто, галузь права утворює певний склад *правової інформації*, яку містять норми даної галузі, що відрізняється від складу правової інформації інших галузей права.

У зв'язку з цим виникає питання: чи можуть містити документальні акти *нормативно-технічного* регулювання *правову* інформацію, а акти *нормативно-правового* регулювання – інформацію *неправову* (зокрема, технічну). Іншими словами, належить визначитися, які нормативні акти включаються до складу галузі спортивного права і яким чином систематизувати акти цієї галузі права як джерела правової інформації.

Отже, від розуміння співвідношення нормативно-правового і нормативно-технічного регулювання у сфері спорту в аспекті *правової інформації* залежить не тільки визначення галузі спортивного права, а й практична законодавча діяльність щодо формування цієї галузі в Україні.

Особливо вказане розуміння важливе для реалізації Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року (затверджена постановою

Уряду у 2020 році) в частині *цифрової трансформації* сфери фізичної культури і спорту, яка повинна бути включена у єдиний процес цифровізації держави. У цьому зв'язку передбачено розроблення відповідних нормативних актів, для чого виявляється необхідним правильно розуміти співвідношення правового та технічного нормування у сфері спорту.

Перелік використаних джерел:

1. Парламент прийняв Закон про правотворчу діяльність. Прес-служба Апарату Верховної Ради України. 24 серпня 2023 р. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/240491.html>.
2. Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»....
3. Ющик А.И. Диалектика права. Кн.1. Общее учение о праве (Критический анализ общеправовых понятий). Ч.II

Коваленко Н.П.

Заступниця Виконавчого директора
Національного олімпійського комітету
України, заступниця Голови Спортивного
арбітражного суду НОК України, докторка
філософії, Заслужений юрист України

СПОРТИВНЕ ПРАВО ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ СУЧАСНИХ ЗМІН У СФЕРІ СПОРТУ

Спорт – важлива та багатогранна сфера суспільного життя, яка у нашому світі виконує гуманістичну, соціальну, людинотворчу, емоційно-естетичну, виховну, економічну та інші функції.

Сучасний олімпійський спорт являє собою унікальне (і не тільки суто спортивне) явище в житті людства; воно розвивається вже більше ста двадцяти років, що минули з моменту створення в 1894 році Міжнародного олімпійського комітету (МОК) на установчому конгресі в Парижі і прийняття там рішення про відродження Олімпійських ігор, перші з яких відбулися у 1896 році в Афінах.

За цей період олімпійський спорт пройшов довгий шлях трансформацій від любительства до формування величезної індустрії, яка справляє суттєвий вплив на економічну, соціальну, екологічну та інші сфери нашого життя.

Комерціалізація і професіоналізація спорту сформували якісно нові масиви відносин у спортивній сфері: господарські, трудові, будівельні, екологічні, медичні, інтелектуальної власності, тощо. Разом з цим, значно розширилось коло суб'єктів спортивної діяльності. І якщо ключовою фігурою у спорті залишається спортсмен, у сучасному житті ми можемо говорити про збільшення ролі та кількості представників антуражу – оточення спортсменів. Це не лише тренери, а й лікарі, масажисти, агенти, психологи, адміністратори, науковці та спортивні педагоги, спортивні судді, представники ЗМІ, технічний персонал спортивних клубів, закладів та установ, уболівальники, спонсори, меценати тощо.

Важливо і те, що спорт, через його популярність, є тим фактором, який здійснює істотний виховний вплив на підростаюче покоління, оскільки значна частина його суб'єктів (насамперед, молодь) прагне багато в чому наслідувати своїх кумирів – тих чи інших видатних спортсменів [1;0 2].

В останні роки у світовому олімпійському русі ми спостерігаємо тяжіння саме до молодіжної субкультури та видів спорту, які набувають популярності серед молодих людей.

Особливе місце у функціонуванні спорту займають самоврядні організації: федерації, спортивні товариства, спортивні клуби, які своєю метою ставлять як безпосередньо заняття спортом чи фізичною активністю, так і розвиток того чи іншого виду спорту або фізичної культури, забезпечення тренувального процесу для професійних атлетів, представлення своїх спортсменів на змаганнях, тощо.

Відносини, що виникають у таких організаціях – щодо членства, умов та порядку допусків до змагальної діяльності, правил та регламентації проведення змагань, суддівства, тощо дуже складно врегулювати виключно існуючими законодавчими актами, що прийняті для громадських інституцій. Вони не завжди вкладаються в існуючі правові конструкції та стандарти і на практиці потребують особливого підходу, оскільки мають багато специфічних ознак та особливостей.

Практика складається таким чином, що сьогодні ми маємо величезний масив спеціалізованих норм, спрямованих на впорядкування сфери спорту, які виділяються із загального режиму правового регулювання і мають особливості в їх розумінні, тлумаченні та застосуванні, а також викликають потребу залучення спеціалістів-правників, які б мали відповідні компетенції.

Ще більш складною є ієрархія міжнародних організацій, що взяли на себе роль розвитку того чи іншого виду спорту. Правове регулювання місця та статусу національних структур (зокрема, спортивних федерацій), які здійснюють аналогічні функції на рівні країни, не завжди співпадають з їх статусом та компетенцією, наданою чинним національним законодавством.

На особливу увагу правників заслуговує і система розгляду спорів у спорті, які відрізняються не лише різноманіттям, а й способом, термінами їх вирішення та органами, уповноваженими це робити. На національному та на міжнародному рівні створені постійні квазісудові спортивні інституції. В Україні до таких належать Спортивний арбітражний суд Національного олімпійського комітету України (САС НОК), Палата з вирішення спорів Федерації футболу України (ПВС ФФУ); на міжнародному рівні – це Спортивний арбітражний суд в Лозанні (Швейцарія), Баскетбольний арбітражний трибунал, створений Всесвітньою баскетбольною організацією ФІБА.

Щодо врегулювання спорів усередині спортивних федерацій характерним для них є розгляд справ на підставі внутрішнього регламенту, як основного джерела процесуального права, та локальних нормативних і договірних актів (статут федерації, правила змагань, контракт спортсмена тощо), як джерела матеріального права. У багатьох випадках федерації створюють національні та навіть міжнародні арбітражні органи, які виступають як апеляційна інстанція. Рішення окремих таких арбітражів є остаточними, тобто не підлягають жодному їх оскарженню.

Особливий статус у міжнародній спортивній ієрархії займає Міжнародний олімпійський комітет (МОК), як організація, що не тільки проводить найбільші та наймасштабніші мультиспортивні змагання в світі – Олімпійські ігри, а й як організація, котра впроваджує єдині стандарти олімпійського спорту та взяла на себе функцію просування ідей олімпійського руху у всьому світі.

Починаючи з 1998 року МОК здійснює важливі реформи, які торкнулись практично усіх суб'єктів олімпійського руху й продовжуються в даний час.

Варто відзначити, що Олімпійські ігри, як бренд, як спортивне змагання, як соціальний феномен є рушійною силою та тригером багатьох прогресивних процесів, які відбуваються в сучасному спорті. Щоб показати масштаб і роль

Олімпійських ігор у житті людства, досить назвати цифри, які характеризують Ігри XXXIII Олімпіади 2024, що пройдуть в липні поточного року в Парижі.

Запланований бюджет Ігор, за даними Reuters, складає близько 9 мільярдів доларів. З них половина – \$4,5 мільярди пішли на побудову інфраструктури: місця проведення, олімпійське містечко та приміщення, а \$4,4 мільярди – на операційну діяльність та організацію спортивних подій. Середня вартість Літніх Олімпійських ігор з 1996 року, за діаграмою Reuters, становить \$19,3 мільярда.

За інформацією Паризького медіацентру Олімпійських ігор, цьоголітня Олімпіада – це: 13,4 млн квитків; 15,3 млн відвідувачів;

206 націй – учасниць Олімпіади і 184 національні паралімпійські збірні; 32 олімпійські та 22 паралімпійські види спорту; 869 подій; 10500 спортсменів, що візьмуть участь у змаганнях Олімпіади, а на Паралімпіаді виступлять 4400 спортсменів;

45000 волонтерів, залучених до різних заходів; 6000 акредитованих журналістів; заходи Олімпіади пройдуть на 41, а Паралімпіади – на 20 локаціях; географія Олімпійських ігор охоплює не тільки Париж і навколишній регіон Іль-де-Франс, а й міста Ліон, Нант, Бордо, Сент-Етьєн, Ніцца та Марсель, а також острів Таїті у Французькій Полінезії в Тихому океані;

на Олімпіаді 28 традиційних та 4 додаткові види спорту представлені 45 спортивними дисциплінами, на Паралімпійських іграх змагання проходять з 22 паралімпійських дисциплін.

Таким чином, ми бачимо, що сучасний спорт активізує промисловий розвиток сучасного суспільства; адже саме він виступає замовником сучасного, технологічного, екологічного спортивного спорядження, інвентарю, обладнання. Такі високотехнологічні продукти вимагають справжніх наукових підходів та залучення провідних індустрій до їх виробництва та експлуатації.

Так само спортивні змагання стимулюють до розвитку нових технологій, адже вони сьогодні – це технічно і технологічно складна система. А спортивні

об'єкти – це споруди, у проектуванні, будівництві і експлуатації яких застосовуються новітні технології, матеріали та підходи.

Те, що спорт стає все більш технологічним, засвідчує, зокрема, коло спонсорів МОК, серед яких значну частину займають саме технологічно передові транснаціональні корпорації.

XIII Олімпійський конгрес, що пройшов 5 жовтня 2009 року в Копенгагені, зафіксував початок нової цифрової епохи у спорті, яка докорінно змінила обмін та поширення інформації, перетворивши світ на глобальну мережу. На заклик МОК суб'єкти олімпійського руху не лише почали більш інтенсивно використовувати можливості цифровізації, а у багатьох випадках змінили свої комунікаційні стратегії, врахували зміни у галузі інформаційних технологій, оптимізувавши їх розвиток та використання.

Нове наповнення отримали відносини олімпійського руху з індустрією комп'ютерних ігор, уже в жовтні 2024 року планується, що МОК ухвалить остаточне рішення про проведення перших Олімпійських кіберігор, що заплановані на 2025 рік у Королівстві Саудівська Аравія.

Таким чином, сучасний спорт є унікальним феноменом, що поєднує в собі економічний, соціальний, культурний, науковий та інші виміри. Відтак, правове регулювання різноманітних за своїм змістом відносин, що виникають у сфері спорту, набуває все більш принципового значення.

Нещодавно Національний олімпійський комітет України затвердив Стратегію розвитку олімпійського руху в Україні на період до 2028 року і розраховує на провідну роль під час реалізації однієї із стратегічних цілей розвитку – перехід на Європейську модель управління спортом. У цьому зв'язку спортивне право, на нашу думку, не лише стає необхідним в Україні в якості самостійної галузі права, а й може стати своєрідним локомотивом необхідних змін у галузі фізичної культури та спорту. Правове регулювання різноманітних за своєю природою відносин, що складаються у сфері спорту, потребує як систематизації відповідних нормативних актів, в тому числі актів спортивного права, так і більш глибокого вивчення, наукового підходу,

підготовки фахівців, а також об'єднання зусиль як суб'єктів сфери спорту, так і юристів, народних депутатів, науковців, громадськості.

Перелік використаних джерел:

1. Бубка С.Н. Олимпийский спорт в обществе: история развития и современное состояние / С.Н. Бубка. – К.: Олімп. літ., 2012. – 260 с.
2. Олимпийский спорт: в 2 т. / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка и др. – [под общ. ред. В. Н. Платонова]. – Т. 1. – К.: Олімп. літ., 2009. – 736 с.

Куненко І.С.

кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЮСТИЦІЇ У ВИРІШЕННІ СПОРТИВНИХ СПОРІВ

Спортивне право України є галуззю права, що стрімко розвивається. Її дослідженнями в різних аспектах займалися С. Забара, О. Заярний, О. Макогон, М. Саннікова, Г. Сенько, О. Ющик та інші автори [1-7].

Незважаючи на те, що дана галузь не є новою і в багатьох зарубіжних країнах виділяється як самостійна, у правовій системі України вона перебуває на етапі свого становлення, а тому правовідносини в даній сфері потребують більш чіткого та актуального нормативно-правового регулювання.

Важливе значення для забезпечення належного правового порядку у спортивній сфері має, зокрема, діяльність з вирішення спортивних спорів (конфліктів), які можуть виникати не лише в окремих видах спорту і не лише за участю суб'єктів спортивної діяльності. Особливо важлива роль у цьому належить суб'єктам юстиції.

Юстицію ми розглядаємо як специфічну сферу державного управління, що охоплює юридичну діяльність з приводу встановлення юридичних фактів, розслідування фактів правопорушень, вирішення спорів про право, а також реалізації відповідальності правопорушників, відновлюючи правовий порядок та утворюючи законність у сфері спорту.

На практиці часто виникають питання щодо компетенції органів, уповноважених, вирішувати конфлікти й спори у сфері спорту, здійснювати розслідування та застосовувати санкції до порушників спортивного права.

Варто зазначити, що визначення поняття спортивного спору в Україні на законодавчому рівні відсутнє, і разом з тим у кожному виді спорту існують свої дисциплінарні правила.

Відповідно, чинне законодавство, зокрема ч.9 статті 45 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», передбачає, що вирішення спорів, які

виникають між суб'єктами у сфері фізичної культури і спорту, здійснюється постійно діючим спортивним третейським судом. Правова регламентація такого захисту передбачена Законом України «Про третейські суди» (однак він не містить застережень щодо підвідомчості справ у сфері спорту або пов'язаних із спортом спорів), а також Законом України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та Законом України «Про міжнародне приватне право» тощо.

За даними Єдиного реєстру громадських формувань Міністерства юстиції України на даний час в Україні зареєстровано понад 500 різних третейських судів, але серед них спортивних третейських судів – одиниці. Можна назвати Постійно діючий третейський суд при асоціації «Спортивна індустрія України», Спортивний арбітражний суд Національного Олімпійського комітету України.

Органами вирішення спортивних спорів, крім третейських судів, також можуть бути дисциплінарні комітети спортивних організацій або арбітражні комісії (наприклад, Дисциплінарний комітет Професійної футбольної ліги, Палата з вирішення спорів Федерації футболу України (УАФ), Баскетбольний арбітражний трибунал, створений Всесвітньою баскетбольною організацією FIBA), або Court of Arbitration for Sport (CAS).

Важливо відзначити разом з тим, що виконання рішень третейських судів не належить до компетенції Державної виконавчої служби Міністерства юстиції України. Примусове виконання рішень таких судів здійснюється через подання відповідних заяв до судів загальної юрисдикції.

Обов'язковою передумовою можливості вирішення третейським судом спорів є арбітражна або третейська угода – це угода сторін про передачу до третейського суду (арбітражу) всіх або певних спорів, які виникли або можуть виникнути між ними у зв'язку з будь-якими конкретними правовідносинами, незалежно від того, мають вони договірний характер чи ні.

Застереження про передачу на розгляд третейського суду (арбітражу), може бути передбачене також у статуті спортивної організації, до якої вступає учасник. Тому вирішення спорів може відбуватись у порядку, передбаченому статутними та регламентними документами суб'єктів сфери фізичної культури і

спорту. У зв'язку з цим слід вказати, що статuti більшості національних спортивних федерацій покладають обов'язок на своїх членів визнавати обов'язковість та виконувати рішення їх органів з вирішення спортивних спорів і часто забороняють оскаржувати рішення таких органів у судах загальної юрисдикції, орієнтуючись на міжнародні акти. Зокрема, така заборона, описана у ст. 68 Статуту ФІФА. У разі порушення футбольними клубами зазначеного правила до них можуть бути застосовані доволі суворі покарання, зокрема виключення клубу зі змагань, довічна дискваліфікація спортсмена тощо.

Звісно, що коли, наприклад, федерація не виплачує своїм працівникам заробітну плату і вони звернуться до суду за захистом своїх прав, то це буде не спортивний спір, а трудовий. А якщо футбольні клуби, скажімо, української прем'єр-ліги грали матч і одна з команд здобула перемогу, то інша не може оскаржувати результати цього матчу до суду, навіть якщо вона має якісь докази нечесного здобуття перемоги супротивником.

Слід звернути увагу й на те, що правовий статус спеціальних органів з вирішення спортивних спорів та їх компетенція нерідко не узгоджуються з нормами чинного законодавства. Так, відповідно до правил, встановлених у чинному законодавстві України, Палата з вирішення спорів УАФ мала б бути зареєстрована у встановленому законом порядку в якості третейського суду. А згідно зі статтею 6 Закону України «Про третейські суди» з підвідомчості третейських судів виключено трудові спори, що складають основну категорію справ, які розглядає Палата. З огляду на це, Палата не була зареєстрована як третейський суд. Отже, постає питання про можливість примусового виконання рішень Палати за українським законодавством.

При цьому також варто звернути увагу і на згадані норми «футбольного правосуддя» у статуті ФІФА, які обмежують звернення до національних судів, чим фактично обмежують права щодо доступу до правосуддя. Адже відповідно до норм Основного Закону України (що є нормами прямої дії), кожен має право на звернення до суду за захистом своїх порушених прав та інтересів; отже заборона федерації ігнорується і спори розглядають суди загальної юрисдикції.

За деякі правопорушення у спортивній сфері встановлена адміністративна або навіть кримінальна відповідальність. У таких випадках відповідні державні органи (поліція, прокуратура, суди) здійснюють відповідні процесуальні дії.

Разом з тим, рішення судів загальної юрисдикції у кримінальних справах щодо допінгу, договірних матчів і корупції у спорті не виключають проваджень спортивних федерацій та їх власних рішень щодо тих самих фактів. Спортивні федерації проводять свої власні розслідування та розглядають справу згідно своїх правил і регламентів, та мають право запросити у правоохоронних органів матеріали кримінальних чи адміністративних справ та використовувати їх для власних дисциплінарних проваджень.

Наприклад, на виконання Конвенції Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями з 2015 року діє Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань», який передбачає кримінальну відповідальність за неналежний вплив на результат спортивних змагань, що карається Кримінальним кодексом України. Цей Закон надає повноваження спортивним федераціям самостійно проводити розслідування і встановлювати правопорушення у дисциплінарних провадженнях. Зрозуміло, що у справах щодо допінгу та договірних матчів дисциплінарні органи спортивних федерацій не можуть прослуховувати телефони, провадити обшуки, зобов'язувати осіб з'являтися на вимогу спеціального органу вирішення спортивного спору або надавати покази чи свідчити, надавати документи, тощо з метою встановлення фактів у справах, які вони розглядають. Тому збирання доказів у справах щодо договірних матчів, допінгу, корупції є надскладним, особливо якщо мати на увазі, що такі види правопорушень, як правило, дуже ретельно приховуються їх учасниками для уникнення відповідальності.

Також слід зазначити, що суди загальної юрисдикції не переглядають рішення з дисциплінарних справ, ухвалені спортивними органами, згідно з якими до фізичної чи юридичної особи застосовано дисциплінарні санкції. Такі рішення підпадають під виключну юрисдикцію спортивних органів і не можуть

бути скасовані судами, оскільки по суті є договірними санкціями, якщо тільки вказані рішення не були ухвалені зі значними порушеннями прав сторони, яка їх оскаржує.

На нашу думку, вирішення спортивних спорів потребує більш ретельного законодавчого регулювання, особливо в частині розподілу компетенції між державними органами та спеціальними органами з вирішення спортивних спорів, які створюються у спортивних федераціях в тому числі міжнародного рівня управління спортом.

Перелік використаних джерел:

1. Забара С. Г. Проблеми визначення поняття та предмета спортивного права України Підприємництво, господарство і право. 2008. №7. С. 102-105.
2. Заярний О., Куц А. Спортивне право в Україні. Ознаки самостійної галузі». Газета «Юридичний Вісник України». № 50 (859), 17-23 грудня 2011 р. URL: <https://juscutum.com/sportivne-pravo-v-ukraini-oznaki-samo/>
3. Макогон О.В. Сутність спортивного права України. Вісник Академії адвокатури України. Том 12. 2015. URL: <http://e-pub.aau.edu.ua/index.php/visnyk/article/viewFile/872/822>
4. Саннікова М.В. Спортивне право: до постановки питання про виділення галузі . Державне будівництво та місцеве самоврядування. Випуск 32, 2016 URL: <https://dbms.institute/wp-content/uploads/2017/02/>
5. Сенько Г.Г. Історія виникнення та розвитку правового регулювання правопорушень у сфері спорту. Історичний альманах: Зб.наук.праць. 2013. №9 С.122-125. URL: http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/229/1/istor_almnah_9_2013.pdf#page=122
6. Ющик О.О. Спорт як інституційний об'єкт права. Юридичний науковий електронний журнал Запорізького національного університету. 2017. № 6. С. 50-53. URL: http://lsej.org.ua/6_2017/6_2017.pdf.
7. Ющик О.О. Джерела права в контексті визначення галузі спортивного права. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2019. Випуск 58. Т.1. С. 56-60

Тубелець О.С.

головний консультант Головного
юридичного управління Апарату
Верховної Ради України,
кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ В УКРАЇНІ

Кримінальний закон має не лише охоронну функцію у суспільстві, а й комунікативну. Мова закону – це мова, якою держава спілкується зі своїми громадянами. Якщо положення Конституції окреслюють ідеальну, бажану модель державно-суспільних відносин, то аналіз положень кримінального законодавства дає можливість оцінити реальну картину реалізації такої ідеальної моделі, адже об'єкти кримінально-правового захисту, по суті, складають ієрархію цінностей, що фактично реалізуються в державі. На основі того, як сформульована диспозиція кримінально-правової норми, на які аспекти суспільних відносин робиться акцент, наскільки вона юридично визначена можна зробити висновок про те, як проголошені в державі принципи та цінності реалізуються на практиці, а отже, отримати відповідь на запитання: що, кого і як захищає держава.

Як вбачається із пояснювальної записки до Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» [1], задоволення потреб глядачів у спогляданні спортивного видовища, що відбувається в умовах чесного, безкомпромісного змагання спортсменів із дотриманням принципів етики та чесної боротьби, має бути одним із базових принципів проведення змагань.

Разом з тим, факти корупційного впливу на офіційні спортивні змагання та їх результати призводять до того, що зацікавлені глядачі не отримують у результаті якісного спортивного видовища, а, отже, суттєво порушуються інтереси громадян та інтереси розвитку спорту.

В основу принципу Олімпійської хартії [2] закладена ідея про вплив спорту на гармонійний розвиток людини, її прагнення до мирного співіснування в суспільстві, що зацікавлене в збереженні людської гідності. Спорт є, по суті, самодостатньою індустрією, що впливає на формування міжнародного іміджу держави, є запорукою розвитку здорового суспільства та, як наслідок, сильної економіки та міцної держави. Отже, будь-які процеси, що відбуваються у спортивній галузі, відображають цінності даного суспільства.

Одним із механізмів забезпечення чесної гри та спортивної етики є запобігання та попередження маніпулювання спортивними змаганнями. Відповідно до статті 15 «Кримінальні злочини, пов'язані з маніпулюванням спортивними змаганнями» Конвенції Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями [3], ратифікованої Законом України № 1752-VIII від 16 листопада 2016 року [4], кожна Сторона забезпечує, щоб її національне законодавство передбачало кримінальні санкції за маніпулювання спортивними змаганнями, коли це стосується примусової, корупційної або шахрайської діяльності, як це визначено її внутрішнім законодавством.

Законом України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» від 3 листопада 2015 року [5] Кримінальний кодекс України [6] доповнено статтею 369-3 «Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань».

Відповідно до змісту вказаної статті кримінально караними визнаються «вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову щодо результатів офіційного спортивного змагання з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи або одержання внаслідок таких діянь неправомірної вигоди для себе чи третьої особи», а також «порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних із маніпулюванням офіційним спортивним змаганням з одержанням у результаті цього неправомірної вигоди для себе або інших осіб у розмірі, що перевищує двадцять прожиткових мінімумів для працездатних осіб».

Разом з тим, відповідно до статті 18 «Відповідальність юридичних осіб» наведеної Конвенції кожна Сторона вживає таких законодавчих або інших заходів, що можуть бути необхідні для забезпечення притягнення до відповідальності юридичних осіб за злочини, зазначені у статтях 15-17 цієї Конвенції, скоєні в їх інтересах будь-якою фізичною особою, яка діє окремо або у складі органу юридичної особи, яка займає провідну посаду в юридичній особі, на основі: а) права представляти юридичну особу; б) повноваження ухвалювати рішення від імені юридичної особи; с) повноваження здійснювати контрольні функції у межах юридичної особи. За умови дотримання правових принципів Сторін, відповідальність юридичної особи може бути кримінальною, цивільною чи адміністративною.

А проте розділ XIV-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб» Кримінального кодексу України у чинній редакції не містить положень стосовно можливості застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру у разі вчинення їх уповноваженими особами протиправного впливу на результати спортивних змагань.

Слід звернути увагу, що відповідно до статистичних даних Офісу Генерального прокурора про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування [7] за період з 2015 по 2023 роки було обліковано кримінальних правопорушень за статтею 369-3 Кримінального кодексу України: у 2015 році 0 одиниць, 2016 - 2, 2017 - 0, 2018 - 3, 2019 - 1, 2020 - 2, 2021 - 2, 2022 - 1, 2023 - 4.

Повідомлення про підозру було оголошено лише у 2018 році у двох кримінальних провадженнях з трьох зареєстрованих. В усіх інших випадках на кінець звітного періоду рішення у кримінальних провадженнях прийнято не було. Крім того, наразі у Єдиному державному реєстрі судових рішень не вдалося знайти відповідних судових рішень про притягнення до відповідальності на підставі статті 369-3 Кримінального кодексу України, а отже відсутня можливість проаналізувати реальну практику реалізації описаної заборони. Така ситуація на стадії досудового розслідування та судового

розгляду навряд чи може свідчити про високу ефективність кримінально-правової норми, що розглядається. Тут скоріше йдеться про високу латентність відповідних кримінальних правопорушень, а також про складність доказування у таких кримінальних провадженнях.

Згідно із положеннями статті 49 Конституції України держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту. Відповідно, одним з основних засобів забезпечення належного розвитку спорту є запобігання та протидія маніпулюванню результатами спортивних змагань.

Таким чином, окреслена проблематика потребує подальшого уважного вивчення на усіх стадіях реалізації кримінально-правової політики з метою удосконалення її правового регулювання.

Перелік використаних джерел:

1. Пояснювальна записка до Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» від 3 листопада 2015 року № 743-VIII. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2243%D0%B0&skl=9
2. Олімпійська хартія. Чинна з 17 липня 2020 року. URL: <https://noc-ukr.org/about/officialdocuments/olimpiyska-khartiya/>
3. Конвенція Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями від 18 вересня 2014 року. URL: <https://rm.coe.int/cets-215-ukr/16809ed3e0>
4. Закон України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями» від 16 листопада 2016 року № 1752-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1752-19#Text>
5. Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» від 3 листопада 2015 року № 743-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/743-19#Text>
6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
7. Єдиний звіт про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>

Купін А.П.

доцент кафедри конституційного,
адміністративного та трудового права
Національного університету
«Запорізька політехніка»
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВИЛА ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЇХ ПОРУШЕННЯ

Спортивні заходи є важливою складовою суспільного життя, що об'єднує людей різного віку, статі та соціального статусу. Вони сприяють популяризації здорового способу життя, зміцненню дружніх відносин між країнами та регіонами, а також забезпечують розвиток спортивної культури. Водночас, спортивні заходи є специфічною формою масових заходів, які мають свої особливості та вимоги до організації і проведення.

Спортивні заходи – це події, що відбуваються з метою організації змагань у різних видах спорту, залучення глядачів та пропаганди здорового способу життя. До спортивних заходів відносять Олімпійські ігри, чемпіонати світу та Європи, національні та регіональні чемпіонати, кубкові змагання, турніри та інші змагання.

Спортивні заходи є частиною масових заходів, оскільки вони залучають велику кількість людей як учасників і глядачів. Вони мають свої специфічні особливості порівняно з іншими масовими заходами; розрізнення їх можна проводити за різними критеріями.

Наприклад за метою проведення: основна мета масових заходів – розвага, інформація, політична або релігійна активність; основна мета спортивних заходів – проведення спортивних змагань, пропаганда спорту та здорового способу життя.

За критерієм учасників: у масових заходах беруть участь різні групи людей, які можуть мати різні інтереси та мету; у спортивних заходах участь беруть спортсмени, тренери, судді, а також глядачі, які цікавляться спортом. За критерієм безпеки під час проведення: масових заходів – безпека передбачає

загальні заходи безпеки для великої кількості людей; проведення спортивних заходів додатково вимагає безпеки спортсменів під час змагань, медичної підтримки, контролю за дотриманням спортивних правил.

За критерієм правового регулювання: масові заходи регламентуються загальними правилами проведення заходів; спортивні заходи регулюються як загальними правилами проведення масових заходів, так і спеціальними спортивними регламентами та іншими нормативними актами. Для безпеки та комфорту всіх учасників та глядачів на спортивних заходах діють певні правила поведінки. Їх дотримання є обов'язковим, а порушення може призводити до серйозних наслідків, включаючи юридичну відповідальність порушників правил.

Глядачі та учасники спортивних заходів зобов'язані дотримуватися всіх вимог, що діють на території проведення заходу. Вони включають заборону на вживання наркотичних речовин, алкоголю та тютюнопаління у визначених місцях; безпеку та повагу до інших: важливо з повагою ставитися до інших глядачів, спортсменів та обслуговуючого персоналу. Забороняється виявляти агресію, як вербально, так і фізично. Не допускається пронесення заборонених предметів на територію спортивного об'єкта: зброї, піротехніки, алкоголю та інших небезпечних предметів.

Іншою вимогою є дотримання інструкцій організаторів та служб безпеки: відвідувачі повинні виконувати всі вказівки, що надаються організаторами та представниками служб безпеки.

Встановлена заборона на дискримінацію: будь-які прояви расизму, сексизму або іншої дискримінації суворо заборонені.

Важливу роль у забезпеченні правопорядку на спортивних змаганнях відіграють правоохоронні органи.

Їх основні функції включають: забезпечення громадського порядку, запобігання злочинам і правопорушенням, оперативне розслідування інцидентів, співпраця з організаторами та службами безпеки а також евакуація та надання допомоги у разі надзвичайних ситуацій. Органи охорони

правопорядку координують евакуацію, надають першу допомогу та забезпечують громадський порядок.

Проведення спортивних заходів має свої особливості, які залежать від ряду факторів:

1. *Масштаб заходу.* Великі міжнародні змагання потребують більш ретельної підготовки та залучення більшої кількості ресурсів порівняно з локальними або регіональними заходами.

2. *Вид спорту.* Особливості підготовки та проведення заходу можуть відрізнятися залежно від виду спорту. Наприклад, футбольні матчі потребують великого стадіону, тоді як для проведення шахового турніру потрібне тихе і спокійне місце.

3. *Кліматичні умови.* Погодні умови можуть значно вплинути на проведення заходу, особливо якщо він проходить на відкритому повітрі. Належить мати план на випадок несприятливих погодних умов.

4. *Локація.* Місце проведення заходу має відповідати всім необхідним вимогам щодо безпеки, доступності та комфорту для глядачів і учасників.

5. *Участь зарубіжних команд.* Якщо захід міжнародний, важливо враховувати правила та норми, прийняті в інших країнах, а також забезпечити комфортні умови для іноземних гостей.

6. *Культурні та соціальні аспекти.* Організатори повинні враховувати культурні та соціальні особливості регіону, де проводиться захід, та адаптувати свої плани відповідно.

На організаторів спортивних змагань покладається відповідальність за забезпечення належного проведення заходу й дотримання всіх правил і норм. Як свідчить практика проведення різноманітних спортивних заходів, основні вимоги до організаторів включають:

- отримання дозволів: організатори зобов'язані отримати всі необхідні дозволи та погодження від відповідних державних органів для проведення спортивного заходу;

- забезпечення безпеки: організатори повинні забезпечити присутність служб безпеки та медичного персоналу на місці проведення заходу. Це включає співпрацю з поліцією, службами швидкої допомоги та приватними охоронними компаніями;

- забезпечення комфортних умов для глядачів: організатори повинні створити комфортні умови для глядачів, включаючи забезпечення достатньої кількості місць для сидіння, санітарних вузлів та місць для харчування;

- інформування учасників і глядачів: організатори зобов'язані забезпечити своєчасне та повне інформування учасників і глядачів про правила поведіння, розклад заходів, місця входу та виходу, а також інші важливі деталі проведення заходу;

- підготовка території: забезпечення належної підготовки території, включаючи встановлення бар'єрів, розмітку місць для паркування, встановлення знаків і вказівників;

- організація роботи волонтерів: організатори можуть залучати волонтерів для допомоги в організації заходу, забезпечуючи їх необхідними інструкціями та ресурсами;

- контроль за дотриманням правил: організатори повинні забезпечити контроль за дотриманням правил усіма учасниками та глядачами під час заходу, включаючи контроль за недопущенням на територію осіб у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння.

Найбільш поширеним видом юридичної відповідальності за порушення різноманітних вимог щодо проведення спортивного заходу є адміністративна відповідальність, що регулюється Кодексом України про адміністративні правопорушення. Її можна поділити на адміністративну відповідальність, яка настає для учасників та глядачів, та для самих організаторів проведення спортивного заходу.

Зокрема, статті, які можуть застосовуватись у випадку порушень на спортивних заходах щодо учасників і глядачів, включають: дрібне хуліганство (ст. 173 КУпАП), вживання алкоголю у заборонених місцях (ст. 178 КУпАП),

порушення правил проведення масових заходів (ст. 185-1 КУпАП), пронесення заборонених предметів (ст. 195-6 КУпАП).

Недотримання вимог стосовно проведення спортивних змагань для їх організаторів також тягне адміністративну відповідальність. Адміністративна відповідальність організаторів спортивних заходів передбачає, що органи державної влади можуть вживати заходів для припинення порушень та притягнення винних до відповідальності.

Основні види порушень та відповідні санкції включають: порушення правил проведення масових заходів (ст. 185-1 КУпАП), порушення правил пожежної безпеки (ст. 175 КУпАП), порушення санітарних норм (ст. 42 КУпАП), незабезпечення належного медичного обслуговування (ст. 44-3 КУпАП):

Проведення спортивних заходів вимагає ретельного планування, координації дій різних служб та організацій, а також врахування багатьох факторів, які можуть вплинути на успіх заходу. Дотримання всіх правил та норм, а також відповідальне ставлення до організації заходу допомагає створити безпечну та комфортну атмосферу для всіх учасників та глядачів.

Кириченко В.І.

завідувачка лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України,
кандидатка педагогічних наук,
старша наукова співробітниця

СПРИЯННЯ ФОРМУВАННЮ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ СПОРТИВНОГО ПРАВА

Останнім часом мільйони громадян України переживають надскладні випробування, пов'язані із загрозами втрати життя і здоров'я, стресами і додатковим психологічним навантаженням, пов'язаними з війною. Серед них найуразливіші діти, оскільки їх психіка дуже чутлива до будь-яких негативних впливів та обставин, а надто – руйнування життєвого простору і ціннісних життєвих орієнтирів.

За результатами двох циклів дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни, проведених Державною службою якості освіти України в 2022/2023 та 2023/2024 навчальних роках, зафіксовано тривожні негативні тенденції: близько третини учнів/учениць у містах і селах (відповідно 30% і 32%) зазначають, що почуваються у небезпеці, причому порівняно з минулим роком їх число збільшилося на 14% (місто) і 19% (село) [1].

Негативні стани, що їх відчують учні та учениці, продовжували зростати упродовж 2023-2024 н. р. У міських дітей *тривожність* зросла на 11% *втомленість* і *страх* – на 14%, *самотність* – на 12%, *сум* – на 11%; *напруженість* – на 10%. Трохи краще виглядає ситуація у сільських дітей: *тривожність* і *напруженість* практично не змінились, *страх* збільшився на 6%; *сум* – на 8%, *самотність* – на 12%, натомість *втома* збільшилась на 19% [2].

Водночас, аналіз результатів власних досліджень лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України засвідчує, що учні/учениці мають значний потенціал життєстійкості; більшість з них (69,2%) заявляють,

що швидко долають депресію від невдач, відзначають повагу друзів (71,5%) і підтримку батьків (75,3%), прагнуть бути щасливими і життєво успішними.

Ми розглядаємо «життєву успішність особистості» як її інтегральну здатність усвідомлювати стратегічні життєві орієнтири та власне ціннісно-сміслові призначення; зберігати і розвивати індивідуальні життєтворчі здібності; набувати необхідних якостей і вмінь планування свого життя, розроблення і реалізації власних життєвих проєктів; віднаходити внутрішні та середовищні ресурси для успішної життєдіяльності.

Пристаємо до поглядів відомого психотерапевта Віктора Франкла, який наголошував, що «порятунком людині у найважчі моменти існування постає здатність вдивлятися у майбутнє» [3], тобто віра і вміння побачити в темні часи світлі життєві обрії, обрання стратегії досягнення життєвої успішності як цінності особистості та набуття досвіду успішної діяльності. Враховуємо думку С. Іванової щодо необхідності «виявлення суспільно значущого потенціалу освіти, як важливого транслятора соціокультурних цінностей в історичній динаміці суспільства» [4].

Звідси, виховання повинно сформулювати й увиразнити ціннісно-сміслові орієнтири життєдіяльності зростаючої особистості, «надати новий імпульс духовному оздоровленню молоді..., стимулювати розвиток суспільства, яке функціонує на засадах гуманізму, свободи, верховенства права і поваги до прав людини, соціальної справедливості» [5].

Усе вищезазначене дозволяє припустити, що формування життєвої успішності учнів має розгортатись навколо виявлення і живлення життєтворчих здібностей особистості (осмисленість життя, життєстійкість, толерантність до невизначеності, прагнення до особистісного зростання, креативність, рефлексивність), сприяння набуттю молодого особою якостей і вмінь успішної особистості (наполегливості, цілеспрямованості, оптимізму, комунікативного лідерства, кооперації), віднайдення середовищних ресурсів і застосування сприятливих для особистісного зростання різноманітних засобів.

Ми виокремлюємо наступні траєкторії формування життєвої успішності: когнітивна, емотивна, соціальна, творча, спортивна, реалізація яких має модеруватись у двох аспектах: змістовому («Чому навчати?») і методичному («Як навчати?»).

При цьому, керуючись двома аргументами перевагу ми віддаємо спортивній діяльності, оскільки, по-перше, для дитячо-підліткового середовища спортивна діяльність є природною і корисною, а «спорт часто називають соціально-економічним феноменом, одним з найважливіших частин фундаменту побудови сучасних соціальних цінностей і культури» [6]; і по-друге, за результатами всеукраїнського соціологічного дослідження «Підлітки та їхнє життя під час війни», 32% респондентів, відповідаючи на питання «Що допомагає відволікатись від хвилювань, поганих новин і тривоги?», на перше місце серед можливих засобів поставили саме спортивну діяльність, 17% намагаються зберегти заняття спортом навіть під час війни [7].

Наша позиція опирається на лист Міністерства освіти і науки України, що «ціннісні орієнтири організації виховання в умовах війни мають обов'язково містити формування здорового способу життя і створення умов для гармонійного фізичного та психоемоційного розвитку дитини; забезпечення добробуту й безпеки завдяки створенню атмосфери довіри, взаємоповаги і взаємодопомоги у шкільному освітньому середовищі» [8].

Уряд наголошує на оновленні змісту здоров'язбережувальної складової освітніх програм, а також забезпечення безбар'єрного доступу до спортивних програм усім учням, зокрема – дітям з особливими потребами [9].

Досягнення життєвої успішності шляхом занять спортом має декілька переваг: фізичні (збереження здоров'я як метаресурсу будь-якої діяльності, збалансованість життя, примноження енергійності), психологічні (покращення настрою, підвищення самодисципліни, організованості, впевненості та резильєнтності) і соціальні (розширення кола спілкування та соціально підтримуючої мережі, розвиток комунікативного лідерства, визнання і повага з боку оточуючих, а також підтримка від команди чи клубу).

Зважаючи на широкі можливості спортивної діяльності, важливо гарантувати добросовісність і правове регулювання усіх аспектів спортивної та фізкультурної діяльності. Логічно припустити, що це покликана забезпечити спеціалізована галузь права – спортивне право. Воно має містити чіткі правові норми і регламенти, що стосуються спортсменів, тренерів, спортивних гуртків, клубів і організацій, а також інших суб'єктів, залучених до спортивної діяльності.

В якості складових спортивного права науковці називають: законодавче регулювання у сферах професійного, аматорського, студентського, дитячо-юнацького, учнівського спорту, спорту вищих досягнень, масового спорту, спорту осіб з інвалідністю та ветеранів тощо; трудові відносини у спорті і контрактне право; регулювання дисципліни і правил спортивної поведінки; право інтелектуальної власності та захист прав споживачів; безпекове регулювання; протидія правопорушенням у спортивній діяльності та справедливе вирішення спорів; фінансова стабільність; промоція та популяризація спорту тощо [10].

Важливість спортивного права для досягнення життєвої успішності шляхом занять спортом простежується через кілька ключових аспектів. Спортивне право створює правову базу, яка забезпечує безпеку, добросовісність, справедливість, безбар'єрність, рівний доступ та розвиток спортсменів. Правові норми допомагають забезпечити безпечні та чесні умови гри, захистити права та інтереси спортсменів, а також створюють умови для особистого і професійного зростання. У підсумку це сприяє не лише їхньому успіху у спортивній кар'єрі, але й загальній життєвій успішності.

Перелік використаних джерел:

1. Всеукраїнське соціологічне дослідження «Підлітки та їхнє життя під час війни» <https://dobrodiy.club/wp-content/uploads/2023/03/doslidzhennya-pidlitky-ta-yihnye-zhyttya-pid-chas-vijny-nastroyi-czinnosti-majbutnye.pdf>
2. Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2023-2024 н.р., стор. 57 // https://2023-2024_Zvit_Osvita-pid-chas-viyi-opituvannya_.pdf

3. Франкл, В. Людина у пошуках справжнього сенсу. Харків. (2022). КСД. ?
4. Іванова, О. С. (2018). Аксіологічний потенціал освіти: гармонія самовдосконалення у природі та суспільстві. *Science Review*. 1(8), Vol.6, January 2018. <https://ws-conference.com/>
5. Лист МОН №1/12702-23 від 24.08. 23 р. «Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2023/2024 навчальному році», http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/89848/
6. Кобзева, Т. А., Куліш, І. О. (2020). Спортивне право на сучасному етапі змін та реформ чинного законодавства України. *Правові горизонти / Legal horizons*. Вип. 22 (35), стор. 29-34. <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2020.i22.p29>
7. Всеукраїнське соціологічне дослідження «Підлітки та їхнє життя під час війни».
8. Лист МОН №1/12702-23 від 24.08. 23 р. «Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2023/2024 навчальному році».
9. Розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі на 2024 рік» від 05 липня 2024 р. № 632 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/632-2024-%D1%80#Text>
10. Дубінська, З. П. Особливості регулювання правовідносин у сфері спорту в Україні: теоретико-правовий підхід. https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3675/1/dubinska_d.pdf

Курта Є. О.

доцент кафедри Управління фізичною культурою та спортом Національного університету «Запорізька політехніка»
кандидат юридичних наук, доцент

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ БУЛІНГУ В СПОРТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сутність булінгу полягає в презирстві, відчутті зневаги – сильному почутті відрази до покірливого. Це дозволяє кривдникам завдавати шкоди, не відчуваючи вини, співчуття або емпатії.

Булінг у спорті є багатогранною проблемою, яка проявляється по-різному в залежності від виду спорту, рівня змагань і культурних особливостей. Від дитячих секцій до професійних ліг. Спортсмени можуть стикатися з булінгом, який впливає на їхню психологічну та фізичну безпеку.

У командних видах спорту булінг часто пов'язаний з ієрархічною структурою команди. Старші чи більш досвідчені гравці можуть принижувати новачків або молодших спортсменів. Тренери іноді також використовують агресивні методи мотивації, що може призводити до булінгу.

В індивідуальних видах спорту булінг може проявлятися через конкуренцію між спортсменами. Спортсмени можуть стикатися з приниженням або ізоляцією від своїх колег.

У контактних видах спорту агресія може бути частиною тренувального процесу, що створює сприятливі умови для булінгу. Спортсмени можуть використовувати свою фізичну силу для залякування або приниження інших.

Булінг у спорті є серйозною проблемою, яка має далекосяжні наслідки для фізичного та психічного здоров'я спортсменів. Важливо не лише усвідомлювати, що булінг є неприпустимим, але й мати чіткі механізми притягнення винних до відповідальності.

Необхідно звернути увагу, що майже всі професійні спортсмени розпочинають свою тренувальну діяльність у шкільному віці. Це стосується

категорії спеціалізованої освіти, порядок надання якої регулюється Законом України «Про освіту» [1]. Важливе значення має недопущення та протидія булінгу саме на цьому етапі становлення особистості спортсменів.

Не так давно, у 2018 році відбулось визначення та закріплення терміна «булінг» у законодавстві, яке офіційно висвітлює сутність та основні ознаки цього явища. Зокрема, на рівні національного законодавства термін «булінг» закріплено у ст. 1 Закону України «Про освіту», у якій визначено, що булінг (цькування) – це діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

Законодавець справедливо розширює коло суб'єктів, визначаючи, що його можуть здійснювати не лише учні (школярі, студенти), а всі інші учасники освітнього процесу.

Крім осіб, які здійснюють залякування, та їх жертв, до учасників булінгу також відносять спостерігачів. Це особи, які своїми діями не допомагають або не перешкоджають залякуванню, займаючи нейтральну позицію. Важливо підкреслити, що ці особи не несуть юридичної відповідальності за булінг, оскільки не мають прямого зв'язку з його вчиненням.

Досвід показує, що ця категорія осіб має тенденцію стати жертвами булінгу з психологічних причин.

Для притягнення до юридичної відповідальності осіб, винних у булінгу, потрібно враховувати наступні ознаки їх дій: навмисність дій (шкода, заподіювана іншій людині, повинна бути навмисною); систематичність і повторюваність дій (булінг має бути систематичним і повторюваним, а не одноразовим); форми вчинення дій (булінг може відбуватися як особисто, так і онлайн (у формі кібербулінгу), в будь-який час і будь-якому місці, і може спричиняти фізичну або психологічну шкоду).

У більшості випадків особа, винна у булінгу, може нести адміністративну відповідальність у вигляді штрафу або залучення до виконання громадських робіт. Крім того, можлива цивільна відповідальність, яка полягає у захисті честі та гідності потерпілого і компенсації моральної шкоди.

Іноді булінг може бути кваліфікований як кримінальне правопорушення, за вчинення якого особа притягається до кримінальної відповідальності. Категорії злочинів, пов'язаних з булінгом, включають напад, наклеп, поширення інформації, яка порушує особисту приватність, та погрози.

Санкції, передбачені за ці кримінальні правопорушення відповідно до Кримінального кодексу України, застосовуються до кривдника з настанням 16-річного віку, якщо його дії містять ознаки складу відповідного злочину. У випадках особливо жорстокого поведіння кримінальна відповідальність може наступати з 14-річного віку.

В окремих випадках результатом булінгу може бути самогубство людини або замах на таке діяння. У цих ситуаціях особу, яка вчиняла булінг, можуть притягнути до кримінальної відповідальності. Кримінальна відповідальність у такому випадку настає з 16 років. Для кривдників у віці від 11 до 16 років можуть застосовуватися примусові заходи виховного характеру.

Таким чином, законодавче закріплення у Законі України «Про освіту» сутності поняття «булінг», визначення форм його проявів та встановлення відповідальності за вчинення дій, які підпадають під ознаки булінгу, є важливим кроком до протидії цьому негативному явищу, в тому числі у забезпеченні нормальної спортивної діяльності суб'єктів у сфері спорту.

Перелік використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту».....

Астахов Д.С.

Старший викладач кафедри конституційного, адміністративного та трудового права Національного університету Запорізька політехніка», кандидат юридичних наук

НОРМАТИВНО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПОРТУ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ

Розвиток науки спортивного права в Україні, як зазначено в літературі, лише починається через відсутність системи розробки цієї комплексної галузі права. Багатогранні відносини сфери фізичної культури і спорту, на думку О. В. Макогон, потребують спеціального правового регулювання. Специфічність відносин даної сфери, серед яких виділяються спортивні та пов'язані з ними відносини, а також відносини у сфері фізичної культури, вимагають врахування їх особливостей у чинному законодавстві України. Це законодавство часто називають спортивним, і у поєднанні з корпоративними (локальними) актами суб'єктів сфери фізичної культури і спорту воно забезпечує регулювання таких відносин. Проте авторка статті залишає осторонь питання щодо рівня такого законодавства та перспектив його покращення [1].

Разом з тим, у зазначеній статті вказується, що як галузь спортивне право сформоване навколо системоутворюючого акту – Закону України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 року. Отже, можна говорити про галузь спортивного законодавства як сукупність профільних нормативно-правових актів, чи про джерела спортивного права, що охоплюють широке коло правових норм, які регулюють відносини у сфері фізичної культури і спорту.

При цьому О.В. Макогон називає «дещо обмежувачим і однобічним» дослідження відносин у сфері фізичної культури і спорту в межах якоїсь однієї галузі права, оскільки цим залишаються поза увагою аспекти відносин, що регулюються нормами інших галузей права. Вона посилається на висловлену в літературі думку, що специфічність правового регулювання у сфері спорту дає можливість стверджувати про необхідність відокремлення спортивного права в

особливу галузь міжнародного права – міжнародного спортивного права, а відповідно до системи права України – створення окремої комплексної галузі законодавства – спортивного права України. Авторка також відзначає, що О. А. Моргунов, не підтримуючи позицію про існування спортивного права як комплексної галузі права, при цьому припускає наявність таких правових утворень, як спортивне приватне право, спортивне міжнародне право, спортивне кримінальне право та спортивне публічне право [2].

За її словами, серед вчених, які займаються проблемами спортивного права, досі відсутня єдність позиції щодо підстав та ознак єдності елементів спортивного права як окремої комплексної галузі права. Але при цьому не ставиться під сумнів наявність спеціального спортивного законодавства [3].

Спортивне законодавство України розглядається в літературі як система взаємодіючих між собою нормативно-правових актів та інших джерел, які регулюють суспільні відносини у сфері фізичної культури і спорту. На сьогодні, вказує О. А. Костюченко, законодавство України включає нормативні акти різної юридичної сили [4].

На потребу формування спортивного права як нової самостійної комплексної галузі вказує І. Процик, враховуючи роль спорту в сучасному світі. На його думку, необхідна галузь, яка гармонізує розрізнений і значний за обсягом масив нормативно-правових актів у сфері фізичної культури і спорту, – спортивне законодавство [5].

Виокремлення законодавства, яке містить норми спортивного права, з усієї величезної сфери законодавства України вимагає дуже непростого й ретельного аналізу останнього з точки зору належності того чи іншого нормативно-правового акта до категорії актів спортивного законодавства.

Крім того, важливо враховувати положення теорії джерел права. Як зазначає Н. М. Пархоменко, «саме теорія джерел права дає змогу передбачити подальший шлях їх розвитку». Однією з актуальних проблем теорії права є осмислення як категорії юридичної науки та одного з елементів правової системи й механізму правового регулювання, що пов'язана з такими поняттями,

як «правова форма», «форма права», «правова система» тощо [6]. Окремим аспектом вивчення джерел права, вказує автор, є з'ясування характеру зв'язків між ними, розгляд всієї сукупності джерел права як єдиного цілого, що має власні якісні властивості, не притаманні окремому джерелу [7].

На мій погляд, такий аналіз варто розпочати з виділення групи актів, які містять слово «спорт» або похідні від нього слова у їх назві або тексті, включивши до них найперше чинні нормативно-правові акти законодавства України, які мають юридичну силу закону.

Насамперед, це Конституція України, стаття 23 якої закріпила право кожної людини на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей. Хоча у цій статті немає безпосередньої вказівки на спорт, тим не менш, ми розглядаємо це право людини як основоположне для спортивного права, оскільки воно визначає загальну юридичну умову для занять спортом, а саме — не порушувати права і свободи інших людей.

Разом з тим, про спорт прямо зазначено у статті 49 Конституції України, якою закріплено право кожного на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. У частині четвертій статті сказано, що «держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя». Таким чином, Основний Закон України встановлює обов'язок держави дбати про розвиток спорту. Водночас, цей обов'язок визначено у зв'язку із забезпеченням права кожного на охорону здоров'я, що, на мій погляд, не відповідає інституційній природі спорту.

Наступний рівень нормативно-правового регулювання спортивних відносин складають закони України. Насамперед, до них належить віднести базовий у галузі спортивного права Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 року [8].

Крім нього спортивні відносини регулюються також законами: «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в

Україні» від 14.09.2000 року, «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» тощо [9].

До актів спортивного права належить також низка законів України про ратифікацію міжнародних конвенцій. Серед них: Закон України «Про ратифікацію Європейської конвенції про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів» від 15.11.2001 року; Закон України «Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті» від 03.08.2006 року; Закон України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями» від 16.11.2016 року.

Разом з тим, чинне законодавство України включає значну кількість законів, окремі положення яких хоч і стосуються сфери спорту, проте, з моєї точки зору, не можуть вважатися актами спортивного права. Наприклад, стаття 87 Бюджетного кодексу України відносить до видатків, які здійснюються з Державного бюджету України, видатки на фізичну культуру і спорт.

Зокрема, з Державного бюджету фінансуються:

а) державні програми з розвитку фізичної культури і спорту, які включають забезпечення діяльності національних збірних команд, проведення спортивних заходів державного і міжнародного рівня, підготовку та участь національних збірних команд у міжнародних змаганнях з олімпійських та неолімпійських видів спорту, забезпечення діяльності закладів фізичної культури і спорту всеукраїнського рівня, фінансову підтримку баз олімпійської підготовки та всеукраїнських громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування згідно з переліками, затвердженими Кабінетом Міністрів України;

б) державні програми з розвитку фізичної культури, спорту, фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю, що включають діяльність центрів державного значення з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, проведення навчально-тренувальних зборів, всеукраїнських змагань з видів спорту для осіб з інвалідністю, заходи з фізкультурно-

спортивної реабілітації осіб з інвалідністю, утримання національних збірних команд з видів спорту для осіб з інвалідністю, забезпечення їх підготовки та участі в міжнародних змаганнях, включаючи Паралімпійські та Дефлімпійські ігри, фінансову підтримку паралімпійського руху та баз паралімпійської і дефлімпійської підготовки згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України [10].

Очевидно, що Бюджетний кодекс України не належить до джерел спортивного права, а є головним актом бюджетного законодавства, оскільки його предметом є фінансові, а не спортивні правовідносини [11].

Основним джерелом спортивного права в Україні є Закон України «Про фізичну культуру і спорт», який був прийнятий у 1993 році. Пізніше до цього закону вносилися зміни, а в 2009 році він був ухвалений у новій редакції, до якої надалі також вносилися окремі зміни. Цей Закон визначає загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері фізичної культури і спорту й регулює суспільні відносини у створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту. Він складається з 54 статей, розміщених у семи розділах.

Окрім Конституції, законів України та міжнародних договорів, які є частиною національного законодавства, нормативні акти з питань спорту включають в себе укази Президента України, постанови Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів України, накази центрального органу виконавчої влади, який відповідає за реалізацію державної політики у сфері фізичної культури та спорту. Якщо враховувати всі акти публічної влади, до цього переліку також слід включити нормативні акти з питань спорту місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Крім того, до актів спортивного законодавства слід віднести рішення та висновки Конституційного Суду України з питань законодавчого регулювання спортивних відносин.

Разом з тим, стан обліку та систематизації підзаконних нормативних актів у галузі спорту залишає бажати кращого. Часто трапляються випадки, коли

важко знайти необхідну інформацію про чинні нормативні акти та джерела їх публікації. Такі недоліки можуть ускладнювати доступ до необхідної правової інформації та породжувати неоднозначності в інтерпретації законодавства.

Перелік використаних джерел:

1. Макогон О. В. Сутність спортивного права України // Вісник Академії адвокатури України. 2015. Т.12, № 1 (32). С. 70-78.
2. Моргунов О. А. Поняття та система джерел спортивного права. Форум права. 2011. № 2. С. 624–629.
3. Макогон О. В. Сутність спортивного права України. – С. 70–78.
4. Костюченко О. А. До питання формування національного спортивного законодавства // Вісник Академії адвокатури. 2012. № 3 (25). С. 90.
5. Процик І. Термінологія спортивного права / Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Проблеми української термінології» 2010. № 675. С. 171–174.
6. Теорія держави і права : навч. посібник / С. К. Бостан, С. Д. Гусарев, Н. М. Пархоменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2013. С. 188–189.
7. Пархоменко Н. М. Концептуальні основи теорії джерел права. Право України. 2017. № 6. С. 14.
8. Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні : Закон України (у ред. від 03.07.2018 р.). Відомості Верховної Ради України. 2000. № 43. Ст. 370. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1954-14>.
9. Про фізичну культуру і спорт : Закон України (у ред. від 16.07.2019 р.). Відомості Верховної Ради України. 2010. № 7. Ст. 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>.
10. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. (у ред. від 25.09.2019 р.). Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50–51. Ст. 572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
11. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1999. Т. 2 : Д–Й. С. 292–293.

Кризський Ю.Ю.

Аспірант Національного університету
фізичного виховання і спорту України
Заслужений юрист України

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СПОРТИВНИХ ФЕДЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

За словами Д. Сімона, «суспільні відносини в галузі спорту і, зокрема, спортивна діяльність це – цілий світ, у центрі якого панує правило» [1]

В Україні головною організацією, на яку покладено функцію розвитку спорту, визначено федерацію з певного виду спорту. Маючи правовий статус громадської організації, спортивні федерації разом із центральним органом державної виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, безпосередньо реалізують оостанню.

Спортивні федерації, відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт», діють як громадські об'єднання на підставі статуту, що підлягає реєстрації Державною реєстраційною службою України. Зміст статуту повинен відповідати вимогам чинного законодавства України, а також враховувати нормативні акти відповідних міжнародних спортивних федерацій.

На етапі створення спортивної федерації і проведення її організаційно-установчої діяльності обов'язковою умовою є зазначення виду спорту, розвитку якого дана федекрація сприяє. Щодо спортивних федерацій осіб з інвалідністю у статутних документах зазначаються відповідні вади здоров'я.

Спортивні федерації можуть мати всеукраїнський або місцевий статус. Міністерство молоді та спорту України, як центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, може надати спортивній федерації статус національної спортивної федерації. Для набуття такого статусу необхідна фахова діяльність керівних органів і членів федерації, пов'язана з проведенням комплексних організаційно-управлінських заходів. Важливе значення має організаційна структура федерації, склад її керівних органів та відокремлених підрозділів, робота

стосовно залучення нових членів, систематичність проведення спортивних змагань, формування матеріально-технічної бази для проведення тренувань, а також взаємодія з відповідними міжнародними спортивними федераціями.

Всеукраїнський статус національної федерації надається одній спортивній федерації з певного виду спорту. Національній спортивній федерації держава делегує повноваження за договором з профільним міністерством у сфері спорту, в числі яких:

1. забезпечувати розвиток відповідного виду спорту в Україні;
2. представляти вид спорту у відповідних міжнародних спортивних федераціях, з урахуванням пропозицій Національного олімпійського комітету України, Національного комітету спорту інвалідів України, Спортивного комітету;
3. здійснювати у визначеному порядку організацію та проведення офіційних всеукраїнських змагань та участь у міжнародних змаганнях;

Національні спортивні федерації інформують профільне міністерство у сфері спорту про проведення ними усіх спортивних заходів, а також рейтинг спортсменів за підсумками змагань. Національні федерації можуть отримувати фінансову підтримку з державного бюджету України.

Організаційно-управлінську діяльність спортивні федерації здійснюють у правовому полі, яке на сьогодні нараховує близько 4 тисяч нормативно-правових документів. Масив законодавства про фізичну культуру і спорт розосереджений у різних нормативних правових актах, в яких одночасно взаємодіють норми матеріального права та процесуальні норми як національного права, так і норми міжнародні, державного регулювання і недержавного саморегулювання.

Організаційно-управлінська діяльність спортивних федерацій регулюється положеннями Конституції України, законів України з питань фізичної культури і спорту, насамперед, Закону України «Про фізичну культуру і спорт», указів і розпоряджень Президента України та актів Кабінету Міністрів

України, актів профільного та інших міністерств, актами органів місцевого самоврядування, а також міжнародних і національних спортивних органів.

Організаційно-управлінська діяльність спортивної федерації повинна бути заснована на загальних принципах управління та у відповідності з нормативно-правовими документами. Керівний орган федерації (президент, віце-президент, члени виконкому, голови відокремлених підрозділів) повинні мати належний рівень правової культури та обізнаності для прийняття та реалізації конкретних організаційно-управлінських рішень. Обізнаність стосовно певних нормативно-правових актів, залучення фахових юристів, що спеціалізуються у сфері спортивного права, дають змогу керівним органам спортивної федерації підвищити організаційно-виконавчий рівень управлінських рішень.

Головним документом, що визначає організаційно-управлінську діяльність федерації, є її Статут. Під час його підготовки та прийняття потрібно юридично правильно визначити такі питання як: 1. статус спортивної федерації; 2. напрями діяльності; 3. організаційно-управлінську структуру; 4. керівні органи федерації; 5. регламент проведення конференції, як вищого органу управління, процедура проведення засідань виконавчих органів, порядок прийняття та змін правил спортивних змагань; 6. фінансово-економічна складова, джерела фінансових і матеріальних доходів федерації для реалізації мети її діяльності; 7. механізм та організація громадського і внутрішнього контролю за фінансово-господарською діяльністю посадових осіб федерації; 8. процедура прийняття та виходу з членів федерації. Права та обов'язки членів, в тому числі процедура сплати членських внесків; 9. орган і порядок вирішення дисциплінарних і конфліктних питань в роботі федерації; 10. процедура прийняття внутрішніх документів федерації та механізм їх виконання; 11. інші питання (символіки, тощо).

Як відзначається в науковій літературі, нормативна сфера спорту включає спортивно-технічні норми, спортивно-регламентуючі і організаційно-спортивні норми. Дві останні категорії норм складають систему нормативно-правового

регулювання спортивних відносин, специфіка яких залежить від характеру тієї діяльності, що функціонує як «спортивна діяльність» [2].

Стрімкий розвиток спорту, поява нових видів спорту та комерціалізація в тому числі спортивної діяльності актуалізують правове регулювання відносин у сфері спорту. Для успішної реалізації цього завдання потрібно забезпечити відповідну наукову та навчально-методичну платформи розвитку спортивного права. В Україні протягом останніх 10-15 років серед науковців, викладачів, юристів і спортивних функціонерів ведеться робота, пов'язана з аналізом чинного законодавства України, з урахуванням міжнародного досвіду.

В березні 2024 року НОК України розпочав відповідну роботу, спрямовану на вдосконалення нормативно-правових документів, формування спортивного права як галузі права України. Це стане можливо завдяки новому концептуально визначеному правовому регулюванню сфери спорту в Україні з обґрунтованим визначенням співвідношення державного і самоврядного управління сферою спорту. У цьому процесі неможливо переоцінити роль участі спортивних федерацій в подальшому розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

Перелік використаних джерел:

1. Simon G. Puissance sportive et Ordre juridique étatique. Contribution à l'étude des relations entre la puissance publique et les institutions privées. Paris : Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, 1990. С. 1.
2. Ющик О.О. Спортивне право: поняття та формування в національній правовій системі: монографія / О.О. Ющик. – Київ : Парлам. вид-во, 2023. – 280 с. – С.204.

Носов В.В.

Старший консультант Головного
юридичного управління
Апарату Верховної Ради України

ДО ПИТАННЯ КОНТРОЛЮ НОРМАТИВНИХ АКТІВ СПОРТИВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Аналіз чинних законів України, які регулюють суспільні відносини у сфері спорту, вказує на те, що крім державного регулювання вказаних відносин має місце одночасно з ним також їх недержавне регулювання. У зв'язку з цим постає питання про те, як співвідносяться між собою державні та недержавні норми та яким чином вони між собою узгоджуються.

Особливо показовим є таке співвідношення у тих сферах національного законодавства, де внаслідок специфіки регулювання існує потреба одночасно з загальними питаннями певної сфери регламентувати і профільні питання спорту.

Наприклад, враховуючи, що на водних шляхах України фізично межують як спортивні судна, що використовуються виключно для занять спортом, а також судна, призначені для забезпечення проведення спортивних заходів - так і інші види суден, розглянемо дані питання на прикладі Закону України «Про внутрішній водний транспорт» [1].

У його статті 2 визначено сферу його дії таким чином, що «відносини, пов'язані із малими, спортивними суднами, водними мотоциклами та засобами для розваг на воді, цей Закон регулює в частині організації їх безпечного використання на водних шляхах загального користування <...>. Дія цього Закону не поширюється на <...> бази для стоянки спортивних суден, крім випадків, прямо передбачених цим Законом».

Стаття 5 Закону визначає суб'єктів державного регулювання у сфері внутрішнього водного транспорту, до яких належать Міністерство молоді і спорту України, Національна поліція України, місцеві державні адміністрації. При цьому вказані суб'єкти в одних випадках затверджують відповідні

нормативні акти, в інших розробляють акти, у третіх погоджують розроблені іншими суб'єктами нормативні акти.

Зокрема, Міністерство молоді і спорту України: *розробляє і затверджує типову форму місцевих правил* плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді; *погоджує місцеві правила* плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді, розміщення плавучих споруд на водних шляхах загального користування; *здійснює державний нагляд* за станом *дотримання місцевих правил* плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді на водних шляхах загального користування.

Національна поліція України *контролює виконання місцевих правил* плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді.

Місцеві державні адміністрації *розробляють* та *за погодженням з* Міністерством молоді і спорту *затверджують місцеві правила* плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді, розміщення плавучих споруд; *погоджують* проведення спортивних та інших масових заходів на воді.

Разом з тим, у частині 2 статті 34 встановлено, що умови плавання спортивних суден під час спортивних змагань визначаються *правилами спортивних змагань*, які *відповідно до закону затверджуються* Міністерством молоді і спорту України.

Однак питання про те, хто розробляє ці правила спортивних змагань та подає їх на затвердження, даним Законом не вирішено. При цьому, стаття 40 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» вказує як загальне правило, що правила спортивних змагань з визнаних в Україні видів спорту розробляються всеукраїнською спортивною федерацією з виду спорту з урахуванням правил спортивних змагань відповідної міжнародної спортивної федерації.

Законом «Про внутрішній водний транспорт» встановлено, що під час проведення спортивних заходів рішення про використання спортсменами індивідуальних рятувальних засобів приймає організатор таких заходів. Проте в якості організатора заходів часто виступають громадські фізкультурно-спортивні організації, які й мають нормативно регулювати питання використання спортсменами індивідуальних рятувальних засобів. Але про такі нормативні акти спортивних організацій у цьому Законі також нічого не сказано.

Так само у статті 65 Закону йдеться про перевірку суден внутрішнього плавання, але у ч. 8 даної статті сказано, що дія цієї статті не поширюється на спортивні судна. При цьому посилання на нормативний акт, який встановлює порядок перевірки спортивних суден, у Законі немає.

Таким чином, на прикладі даного Закону можна переконатися в тому, що між державним і недержавним регулюванням відносин у сфері спорту можуть існувати прогалини у правовому регулюванні відносин у сфері спорту.

Принагідно слід відзначити і те, що питання співвідношення регулювання відносин у сфері спорту на рівні міжнародних спортивних організацій та національного законодавства неодноразово ставало предметом розгляду Європейського суду. Одне з найбільш відомих рішень цього Суду було ухвалене у 1995 році у справі Босмана (Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v. Jean-Marc Bosman) [2], внаслідок чого обмеження трансферу гравців, встановлені правилами ФІФА, були визнані такими, що не відповідають положенням тогочасної статті 39 Римських договорів (нині - стаття 45 Договору про функціонування Європейського Союзу) щодо вільного пересування робочої сили.

Рішення від 21 грудня 2023 року у справі European Superleague Company, SL v Fédération internationale de football association (FIFA) and Union of European Football Associations (UEFA) (компанія «Європейська суперліга» проти ФІФА та УЄФА) [3] оцінюється у медіа як друге після «рішення Босмана», яке «похитнуло основи європейського футболу» [4]. Судом було встановлено, що

правила УЄФА та ФІФА щодо потреби у зверненні до цих організацій для надання дозволу на створення нових, потенційно конкуруючих, чемпіонатів, без встановлення детальної процедури надання такого дозволу із забезпеченням її прозорості, об'єктивності, недискримінаційності і пропорційності, є «зловживанням монопольною позицією» цими спортивними організаціями, що не відповідає праву Європейського Союзу у частині встановлення принципу чесної конкуренції. Зазначене рішення стало наслідком конфлікту європейських футбольних клубів, які ухвалили рішення започаткувати власний чемпіонат «Європейська суперліга», з одного боку, та ФІФА і УЄФА, які перешкоджали створенню цього чемпіонату на підставі положень власних нормативних актів – з іншого боку.

Виходячи з викладеного, існує потреба у додаткових наукових дослідженнях проблеми співвідношення між державним і недержавним регулюванням відносин у сфері спорту, а також забезпечення державного контролю нормативних актів спортивних організацій.

Перелік використаних джерел:

1. Про внутрішній водний транспорт : Закон України від 03.12.2020 р. №1054-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1054-20#Text>
2. Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v. Jean-Marc Bosman. Case C-415/93. (1995). *Judgement of the Court of 15 December 1995*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61993CJ0415>
3. European Superleague Company, SL v Fédération internationale de football association (FIFA) and Union of European Football Associations (UEFA). (2023). *Judgment of the Court (Grand Chamber) of 21 December 2023*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62021CJ0333>
4. Fortuna G. EU Policy. Super League v UEFA: What's next?. *Euronews*. URL: <http://www.euronews.com/2023/12/21/super-league-v-uefa-whats-next> (дата звернення: 22.05.2024).

Зенков О.С.

Майстер спорту України з кікбоксингу
 WAKO, чемпіон Кубку Європи,
 багаторазовий чемпіон України,
 призер міжнародних змагань

КІКБОКСИНГ ЯК ОЛІМПІЙСЬКИЙ ВИД СПОРТУ В УКРАЇНІ

На сьогодні кікбоксинг є одним із популярних видів спорту в світі, зокрема також і в Україні. Цей вид спорту постійно розвивається, він дає можливість кожному мати відмінну фізичну форму, надає впевненості у собі, надихає та втілює змагальні мрії піднятися на переможний п'єдестал.

У широкому сенсі слова під кікбоксингом «по-народному» розуміють різні ударні єдиноборства, правилами яких дозволені удари руками і ногами. Кікбоксинг – це синтез класичного англійського боксу та японського карате.

Історично кікбоксинг розділяється на американський кікбоксинг (фул-контакт, фул-контакт з лоу-кіком, семі-контакт, лайт-контакт, кік-лайт), японський кікбоксинг (формат К-1) та сольні композиції (музичні форми). Зародився цей вид спорту у 70-х роках, започаткували його американці. Далі, у 80-х роках, він потрапив до Європи, а у 1987 році – в колишній Радянський Союз. В СРСР кікбоксинг почав свій розвиток саме з України, тому що федерація була організована у столиці України. У 1987 році була започаткована в Києві перша школа кікбоксингу та «Всесоюзна Рада кікбоксингу» (ВРК).

Перша національна федерація кікбоксингу в Україні була зареєстрована 15 березня 1993 року, її президентом став Павло Орел. На теперішній час існують такі версії кікбоксингу, які визнані в Україні як види спорту (між ними є невеликі відмінності в правилах, однак головною відмінністю є міжнародна організація, що розвиває кікбоксинг у світі):

- World Association of Kickboxing Organizations (WAKO).
- International Sport Karate Association (ISKA).
- World Kickboxing Association (WKA).
- World Pan Amateur Kick Boxing Association (WPKA).

- World Traditional Kickboxing Association (WTKA).

Існують багато гуртків кікбоксингу різних версій, стилів, тож молода людина може обрати те, що їй найбільше подобається, та розвиватися в конкретному стилі не тільки для змагань, а і для здорового тіла і духу. На мій погляд, кікбоксинг – це один із найкращих методів кардіотренувань, варто лише спробувати, трохи натхнення, бажання, і результат не змусить себе чекати.

Щодо змагального кікбоксингу слід зазначити, що в Україні проводяться змагання з різних версій і стилів кікбоксингу, де спортсмен виборює право на рівнях чемпіонатів представляти нашу країну на міжнародній арені.

Розділи змагальних дисциплін відрізняються в залежності від організації кікбоксингу, однак в усіх версіях є декілька спільних.

Загалом їх розділяють на татамі-дисципліни та рингові.

Якщо говорити про версію «WAKO» кікбоксингу як про найсильнішу версію і організацію (20.07.2021 р. на 138-й сесії Міжнародного олімпійського комітету (МОК) в Токіо кікбоксинг WAKO одноголосно визнали олімпійським видом спорту), то можна сказати, що родина WAKO на сьогодні найбільша та найпотужніша у світі.

Кікбоксинг WAKO в Україні представляє Національна Федерація кікбоксингу України «WAKO» (Президентом Федерації є Павленко Ольга Анатоліївна). За останнє десятиріччя Федерація вийшла на новий рівень і стала потужною організацією, яка об'єднує тисячі спортсменів з різних міст і селищ, висококваліфікованих тренерів, судів і відповідальне професійне керівництво.

На жаль, епідемії, воєнні дії також наклали свій відбиток на Національній Федерації кікбоксингу WAKO в Україні. Адже багато спортсменів і тренерів не мали можливості повною мірою готуватися до змагань, проводити відповідні збори, не кажучи про останні роки, коли тисячі спортсменів були вимушені покинути свої домівки через воєнну агресію, взяли в руки зброю й стали на захист України. Серед них є й загиблі герої, які залишаться в наших серцях. Та попри всі виклики і труднощі, збірна України з кікбоксингу WAKO за останні

роки не лише не втратила свої позиції у світовому рейтингу, а в деяких аспектах навіть покращила показники.

Щодо проблем змагань на рівні міст і країни, як уже зазначено, через епідемії та воєнні дії не завжди була змога збирати ту кількість спортсменів, яка б забезпечувала велику конкуренцію у кожному розділі і ваговій категорії на змаганнях. Тому останнім часом існує ряд проблем щодо отримання спортивних звань саме всередині країни, зокрема, звання «Майстра спорту України».

Відповідно до пункту 2 розділу «Умови присвоєння спортивних звань та спортивних розрядів» додатку 44 до Кваліфікаційних норм та вимог Єдиної спортивної класифікації України з неолімпійських видів спорту спортивне звання «Майстер спорту України» присвоюється за умови участі: в офіційних міжнародних спортивних змаганнях у ваговій категорії спортсменів – не менше ніж з десяти країн, у найважчій і найлегшій вагових категоріях – не менше ніж з восьми країн; в офіційних всеукраїнських спортивних змаганнях у ваговій категорії спортсменів – не менше ніж з десяти областей, включаючи Автономну Республіку Крим, міста Київ та Севастополь, з яких два спортсмени мають спортивне звання «Майстер спорту України», три – спортивний розряд «Кандидат у майстри спорту України», у найважчій та найлегшій вагових категоріях не менше ніж з восьми областей, включаючи Автономну Республіку Крим, міста Київ та Севастополь, з яких два спортсмени мають спортивне звання «Майстер спорту України», три – спортивний розряд «Кандидат у майстри спорту України».

На жаль, на сьогодні через вищезгадані проблеми не завжди є можливість зібрати на Всеукраїнських змаганнях спортсменів у відповідній ваговій категорії із десяти областей. Тому на практиці іноді підготовленому спортсмену легше отримати спортивне звання на міжнародних змаганнях, в яких братиме участь відповідна кількість спортсменів.

Згідно з пунктом 1 зазначеного розділу спортивне звання «Майстер спорту України міжнародного класу» присвоюється за умови участі в

офіційних міжнародних спортивних змаганнях у ваговій категорії спортсменів не менше ніж з десяти країн, у найважчій та найлегшій вагових категоріях – не менше ніж з восьми країн (крім Всесвітніх ігор з неолімпійських видів спорту, Всесвітніх ігор з єдиноборств та Європейських ігор).

Таким чином, виявляється, що спортсмен, посівши перше-друге місце на всеукраїнських змаганнях, не отримує звання «Майстра спорту» через недостатню кількість конкуренції у його розділі та ваговій категорії, а маючи змогу виступити на міжнародних змаганнях, одразу отримує спортивне звання «Майстер спорту України міжнародного класу» (МСМК), у разі якщо займає призове місце на міжнародних змаганнях при дотриманні вимог регламенту.

Умови отримання спортивного звання МСМК – посісти місце в фінальному заліку одного з перерахованих спортивних змагань з урахуванням умов присвоєння спортивних звань і спортивних розрядів: 4–6 у Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту; 1–3 у Всесвітніх іграх з єдиноборств; 1–3 на чемпіонаті світу; 1, 2 – на чемпіонаті Європи; 1, 2 – у фіналі Кубка світу; 1, 2 – в Європейських іграх. Щодо отримання звання майстра спорту України – це: 1, 2 місце на чемпіонаті світу серед старших юніорів, юніорів; 1 місце на чемпіонаті Європи серед старших юніорів, юніорів; 3 місце на чемпіонаті Європи; 1, 2 – у фіналі Кубка Європи; 3 – у фіналі Кубка світу; 1, 2 – у чемпіонаті України; 1 – у фіналі Кубка України.

З вимогами щодо отримання спортивних розрядів та інших спортивних звань можна ознайомитися на сайті Міністерства молоді та спорту. Як видно з вказаних вимог і як уже було зазначено, не завжди є можливість через обставини, які від нас не залежать, отримати високе спортивне звання. Це стосується як наявності відповідної кількості учасників змагань, так і можливості спортсмена в сьогоdnішніх умовах виїздити за кордон для участі у міжнародних змаганнях.

Втім, не дивлячись на всі виклики, спортсмени Національної Федерації кікбоксингу ВАКО в Україні залишаються одними з сильніших і конкурентних на світовій кікбоксерській арені, показуючи щорічно високі результати.

Фокіна А.О.

Аспірантка Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ СУБ'ЄКТІВ

Нормотворча діяльність, що здійснюється недержавними суб'єктами, є важливою складовою нормативного забезпечення управління усіма сферами життя суспільства, яка доповнює публічно-владну нормотворчість.

На відміну від публічно-владної нормотворчості, результатом якої є нормативно-правові акти, що сукупно складають сферу *чинного законодавства*, нормотворча діяльність недержавних суб'єктів є *локальною нормотворчістю*, похідною від публічно-владної й такою, результатом якої є *локальні* нормативні акти виключно цих суб'єктів (*локальний* - лат. *localis*, від *locus* - місце).

Локальна нормотворчість здійснюється *на основі* чинного законодавства також публічно-владними суб'єктами для врегулювання питань їх *внутрішньої діяльності*, однак основну масу локальних нормативних актів складають саме нормативні акти суб'єктів, які не належать до публічної влади: об'єднань громадян та інших організацій, підприємств і установ.

Значну долю актів локальної нормотворчості становлять акти політичних партій, профспілкових та інших громадських організацій, суб'єктів діяльності у сфері спорту та інших сферах. При цьому якщо локальна нормотворчість політичних партій здійснюється на основі національного законодавства як його необхідне доповнення й конкретизація, то локальна нормотворчість спортивних організацій (спортивних федерацій, асоціацій, спілок, товариств тощо) значною мірою здійснюється на основі нормативних актів відповідних міжнародних спортивних організацій.

Відзначена відмінність локальної нормотворчості недержавних суб'єктів обумовлює певні особливості в організації державного контролю за законністю локальних нормативних актів з боку держави в особі органів Міністерства

юстиції України (далі – Мін'юст). Відповідно до покладених на нього завдань Мін'юст здійснює державну реєстрацію політичних партій, всеукраїнських профспілок, їх об'єднань, всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців, відокремлених підрозділів іноземних неурядових організацій, представництв, філій іноземних благодійних організацій, постійно діючих третейських судів, засновниками яких є всеукраїнські громадські організації, всеукраїнських творчих спілок, символіки громадських формувань; реєстрацію статуту територіальної громади м. Києва; реєстрацію статутів Національної академії наук та національних галузевих академій наук (підпункт 83-13 пункту 4 Положення про Міністерство юстиції України) [1].

Нормативну базу для здійснення реєстрації громадських формувань та контролю за їх діяльністю складають Закони України «Про громадські об'єднання» [2], Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» [3], постанови Кабінету Міністрів України та накази Мін'юсту.

Нормотворчість об'єднань громадян полягає насамперед у розробці та прийнятті *статутних документів* (статуту або положення), на основі яких вони діють [4], в тому числі приймають свої внутрішні нормативні акти.

Державний контроль Мін'юсту за нормотворчою діяльністю громадських організацій здійснюється за такими напрямками:

1. *Перевірка відповідності статутів законодавству.* Відповідність статутних документів громадських організацій вимогам законодавства Мін'юст перевіряє при їх реєстрації, що включає перевірку наявності всіх необхідних положень, які регулюють діяльність організації, а також відповідність цих положень цілям і завданням, зазначеним у статуті.

2. *Моніторинг діяльності.* Мін'юст здійснює моніторинг діяльності громадських організацій на предмет дотримання ними законодавства України. Він може включати перевірку звітів, які подаються громадськими організаціями, а також інші форми державного контролю.

3. *Реагування на порушення.* У разі виявлення порушень чинного законодавства з боку громадських організацій Мін'юст може вимагати усунення таких порушень, а якщо порушення не усунуто, можуть бути застосовані заходи впливу, включаючи звернення до суду з вимогою про припинення діяльності такої громадської організації.

4. *Аналіз нормативно-правових актів.* Мін'юст аналізує нормативно-правові акти громадських організацій на предмет їх відповідності законодавству України та встановленим стандартам.

Варто сказати, що у процесі реалізації функцій контролю за нормотворчою діяльністю громадських організацій Мін'юст стикається з тим, що: а) деякі положення законів України і підзаконних актів є занадто загальними або нечітко сформульованими, що ускладнює їх застосування; б) різні нормативно-правові акти містять суперечливі положення, що призводить до правової невизначеності та складнощів у правозастосуванні; в) фінансові ресурси Мін'юсту для проведення всебічних перевірок і моніторингу діяльності громадських організацій обмежені; г) відсутні ефективні механізми моніторингу; ґ) бракує сучасних інформаційних систем для відстеження та аналізу діяльності громадських організацій; ґ) проблемним є застосування санкцій за порушення законодавства, які залишаються часто лише на папері; д) рішення Мін'юсту оскаржуються в судах, що затягує вирішення питань і знижує ефективність контролю.

За таких умов організацію контролю Мін'юсту за нормотворчою діяльністю недержавних суб'єктів, в тому числі у сфері спорту, не можна визнати ефективною.

Даний напрям діяльності потребує його удосконалення. Адже за цією діяльністю стоїть якість недержавної нормотворчості, тих нормативно-правових актів, від яких значною мірою залежить реалізація громадянами України своїх політичних, соціальних та інших прав і свобод. Не є винятком у даному питанні й удосконалення державного контролю за нормотворчою діяльністю суб'єктів сфери спорту, яка в останні роки досить динамічно

розвивається, а разом з цим активізується нормотворча діяльність спортивних організацій різного рівня.

Перелік використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України : постанова Кабінету Міністрів України від 2 лип. 2014 р. № 228. *База даних «Законодавство України» / ВР України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-п#Text> (дата звернення: 21.05.2024).

2. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 бер. 2012 р. № 4572-VI. *База даних «Законодавство України» / ВР України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення: 21.05.2024).

3. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : Закон України від 15 трав. 2003 р. № 755-IV. *База даних «Законодавство України» / ВР України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (дата звернення: 22.05.2024).

4. Нормотворча діяльність : навч.- метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. І. Риндюк. К. : КНЕУ, 2009. 162, [6] с. - С. 110.

Тептюк М.П.

Представник Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини
у Черкаській області,
аспірант Інституту держави і права
імені В.М. Корецького НАН України

ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АКТИВ СПОРТИВНОГО ПРАВА

Проблематика спортивного права в юридичній науці є порівняно новою, вона нараховує кілька десятиліть. У літературі, присвяченій темі спортивного права, привертає до себе увагу багатозначність трактувань поняття «спортивне право», хоча переважає погляд на цей феномен як комплексну галузь права в системі інших галузей національної правової системи.

Та оскільки нормативне регулювання сфери спорту не обмежується національними рамками, а включає ще й значний міжнародний комплекс норм, то через це не можна правильно визначити поняття спортивного права без урахування міжнародної природи спорту як об'єкта нормативної регламентації. Крім того, досить специфічними є ті суспільні відносини, які складаються у сфері спорту і підлягають правовому регулюванню, що обумовлено самою сутністю спорту як суспільного явища; тому система норм, які складають правову сферу в спорті, також вирізняється специфікою з теоретико-правової точки зору. Разом з тим, у зв'язку з поєднанням в управлінні спортом діяльності органів державної влади і неурядових організацій, зокрема міжнародних спортивних організацій, постає питання їх співвідношення, в тому числі в аспекті правового регулювання сфери спорту.

А проте варто зазначити, що в теорії права немає чіткої позиції щодо визначення поняття та класифікації актив спортивного права. Часто автори, які розглядають проблеми правового регулювання сфери спорту, до таких актив відносять нормативні акти, які регулюють трудові, майнові, адміністративні та інші відносини, пов'язані зі сферою спорту, хоча ці акти розуміють також як акти трудового, цивільного, адміністративного права.

Але ж один нормативний акт не може одночасно належати до двох різних галузей права. Винятком є тільки Основний Закон України, який на загальному рівні регулює відносини в усіх сферах правового регулювання. Так, відповідно до статті 10 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 року законодавство про фізичну культуру і спорт складають Конституція та закони України, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також інші нормативно-правові акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Таким чином, до спортивного законодавства слід віднести Конституцію України, як нормативно-правовий акт найвищої юридичної сили. Згідно статті 49 Конституції України держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя.

Відносини у сфері спорту в Україні регулюються відповідно до цього Закону також нормативними та іншими правовими актами міжнародних і національних спортивних організацій.

Серед законів України, окрім згаданого Закону «Про фізичну культуру і спорт», вкажемо наступні: «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні» від 14.09.2000 року, «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» від 03.11.2015 року, «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» від 03.11.2015 року; «Про антидопінговий контроль у спорті» від 07.02.2017 року.

До названих актів спортивного права належить віднести також низку законів України про ратифікацію міжнародних конвенцій: Закон України «Про ратифікацію Європейської конвенції про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів» від 15.11.2001 року; Закон України «Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті» від 03.08.2006 року; Закон України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями» від 16.11.2016 року.

Очевидно, що в сфері спорту виникають індивідуально-правові ситуації та спори, для вирішення яких уповноважені суб'єкти застосовують нормативні акти спортивного права. Від того, наскільки правильно і повно вони застосовані, залежить якість правового регулювання відносин у сфері спорту.

В якості прикладу застосування різногалузевих нормативних актів у сфері спорту вкажемо на одне з рішень суду [1].

Вирішуючи спір між тренером-викладачем та обласною школою вищої спортивної майстерності, в якій той працював і був звільнений за неодноразове порушення Антидопінгових правил Міжнародної федерації важкої атлетики, Апеляційний суд у своїй постанові від 11.03.2024 року (справа № 686/6747/23) посилався на наступні нормативні акти:

- Ст. 43 Конституції України; [2]
- Кодекс законів про працю України [3];
- Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [4];
- Закон України «Про антидопінгову діяльність у спорті» [5];
- Закон України «Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті» №68-V від 03.08.2006 р.; [6]
- Антидопінгові правила Міжнародної федерації важкої атлетики, прийняті виконкомом ІВФ 15.12.2020 р. та ведені в дію з 01.01.2021 р.; [7]
- Положення про школу вищої спортивної майстерності, затв. наказом Міністерства молоді та спорту України від 17.07.2015 р. № 2581; [8]
- Порядок проведення атестації тренерів (тренерів - викладачів), затв. наказом Міністерства молоді та спорту України від 13.01.2014 р. №45; [9]
- Антидопінгові правила НАДЦ на 2021 рік, затв. наказом Національного антидопінгового центру від 15.12.2020 р. №30. [10]
- Правові висновки Верховного Суду, викладені у постанові від 17 червня 2020 року у справі №185/676/18. [11]

При цьому Апеляційний суд зазначив, що «вказана практика Верховного Суду не є релевантною до обставин цієї справи, враховуючи мотиви, за яких у цій справі задоволено позовні вимоги. «Під судовими рішеннями в подібних

правовідносинах слід розуміти такі рішення, де схожі предмет спору, підстави позову, зміст позовних вимог та встановлені фактичні обставини, а також має місце однакове матеріально-правове регулювання спірних правовідносин».

Як видно з даного судового рішення, у даній справі, основу якої становить трудовий спір у сфері спорту, судом застосовано нормативно-правові акти, різні за своєю юридичною силою (Конституція, закони та підзаконні акти), за своєю належністю до національного законодавства (національні та міжнародні), за їх галузевою приналежністю (акти трудового права і акти спортивного права).

Наведений приклад свідчить про необхідність поглиблення теоретичного розгляду проблематики застосування нормативно-правових актів у сфері спорту, зокрема, актів спортивного права, на основі наукового поняття останніх.

Перелік використаних джерел:

1. Постанова Хмельницького апеляційного суду у справі №686/6747/23 від 11.03.2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117846966>
2. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
3. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
4. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
5. Закон України «Про антидопінгову діяльність у спорті». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-20#Text>
6. Закон України «Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68-16#Text>
7. Антидопінгові правила Міжнародної федерації важкої атлетики.
8. Положення про школу вищої спортивної майстерності, затв. наказом Міністерства молоді та спорту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0936-15#Text>
9. Порядок проведення атестації тренерів (тренерів - викладачів), затв. наказом Міністерства молоді та спорту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0180-14#Text>
10. Антидопінгові правила НАДЦ на 2021 рік, затв. наказом Національного антидопінгового центру від 15.12.2020 р. №30. URL: [https://sfu.com.ua/2/docs/rules/\(20231229\)_NADC_ADR_Amended_WADA%20RevUKR_final_compres.pdf](https://sfu.com.ua/2/docs/rules/(20231229)_NADC_ADR_Amended_WADA%20RevUKR_final_compres.pdf)
11. Правові висновки Верховного Суду, викладені у постанові від 17 червня 2020 року у справі №185/676/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90111469>

Jozef Zaťko,
 Dr.h.c.mult. Mgr. JUDr.
 PhD., MBA, LL.M., Honor. Prof. mult.
 Európsky inštitút ďalšieho vzdelávania
 941 48 Podhájska ul. Za humnami 508/28
 Slovensko

PRÁVNE PREDPISY O ŠPORTE SLOVENSKEJ REPUBLIKY A UKRAJINY (porovnávacie charakteristiky predmetu)

Právna úprava športu na Slovensku súvisí so zákonom č. 440/2015, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2015, s výnimkou článku XIII, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2019.

Na Ukrajine právna regulácia športu súvisí so zákonom z roku 1993, ktorý teraz pôsobí vo svojom novom vydaní od roku 2009.

Predmet zákona č. 440/2015 je vo svojich všeobecných ustanoveniach definovaný takto: Zákon upravuje šport, osoby zaoberajúce sa športom, právne vzťahy v oblasti športových aktivít, kompetencie verejných orgánov a manažmentu v oblasti športu a opatrenia proti negatívnym javom v športe.

Na Ukrajine nie je predmet príslušného práva osobitne vymedzený, ale preambula zákona uvádza, že vymedzuje všeobecné právne, organizačné, sociálne a ekonomické základy činností v oblasti fyzickej kultúry a športu a regulácie sociálnych vzťahov pri vytváraní podmienok pre rozvoj fyzickej kultúry a športu.

Porovnanie tém uvedených zákonov nám teda dáva dôvody na niektoré závery.

Po prvé, oblasti vzťahov, ktoré upravujú športové zákony na Ukrajine a na Slovensku, sú odlišné. Slovenské právo upravuje vzťahy iba v športe a ukrajinské právo upravuje vzťahy v oblasti fyzickej kultúry a športu. Podľa nášho názoru ide o trochu odlišné oblasti vzťahov.

Ďalej. Predmet zákona №440/2015 okrem definície športu ako predmetu právnej regulácie zahŕňa vymedzenie osôb zapojených do športu, právne vzťahy pozostávajúce z procesu športových aktivít, kompetencie štátnych orgánov v riadení

športového priemyslu, ako aj právne opatrenia na boj proti negatívnym prejavom v športe. Predmet tohto zákona je teda obmedzený na otázky subjektívneho zloženia účastníkov právnych vzťahov, ktoré vznikajú pri ich športových aktivitách, verejnej správe v športovej sfére, vrátane sankcií za porušenie stanovených požiadaviek pri športových aktivitách.

Predmetom práva na Ukrajine, ako vyplýva z jej preambuly, je (právna, organizačná, sociálna a hospodárska) činnosť v oblasti fyzickej kultúry a športu, ktoré sú určené týmto zákonom, ako aj sociálne vzťahy pri vytváraní podmienok pre rozvoj fyzickej kultúry a športu, ktoré sú upravené týmto zákonom.

Ak porovnáme témy týchto dvoch zákonov, môžeme vidieť abstraktnejší prístup ukrajinského zákonodarcu, ktorý vyplýva zo širšej sféry právnej regulácie, ktorá pokrýva vyššie uvedené zákony. Koniec koncov, ak je možné presne definovať konkrétne predmety športových a športových aktivít, nie je možné špecifikovať predmety fyzickej kultúry, pretože takéto predmety môžu byť akákoľvek osoba, od detí po staršie osoby a rôzne povolania.

S definíciou predmetu zákona súvisí legislatíva, ktorá dodatočne upravuje otázky, ktoré tvoria túto tému. Na Ukrajine sú právne predpisy o fyzickej kultúre a športe založené na ústave a okrem príslušného zákona o fyzickej kultúre a športe zahŕňajú aj medzinárodné zmluvy Ukrajiny, ako aj iné normatívne právne akty, ktoré regulujú vzťahy v športovom priemysle.

V Slovenskej republike sa praktizuje trochu iná technika legislatívy ako na Ukrajine, takže vzťah základného zákona o športe s inými zákonmi je stanovený priamo v samotnom zákone.

Napríklad príloha č. 4 k zákonu o športe č. 440/2015 obsahuje právne záväzné akty prijaté týmto právom Európskej únie. Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. Decembra (o boji proti sexuálnemu násiliu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí, ako aj proti detskej pornografii) sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV (Ú. v. EÚ L 335, 17.12.2011).

Významný rozdiel v problematike zákonov o športe Slovenskej republiky a Ukrajiny sa týka definície sankcií za negatívne prejavy v športe.

Ukrajinský zákon o telesnej kultúre a športe obsahuje samostatnú časť, ktorá je venovaná zodpovednosti za porušenie právnych predpisov v oblasti fyzickej kultúry a športu, aj keď sa skladá len z jedného článku. Obsah tohto článku je stanovený všeobecným spôsobom: Podľa neho osoby vinné z porušenia právnych predpisov v oblasti fyzickej kultúry a športu nesú občianskoprávnu, disciplinárnu, administratívnu alebo trestnú zodpovednosť v súlade so zákonom. Táto zodpovednosť sa riadi inými zákonmi.

Zákon o športe č. 440/2015 obsahuje ustanovenia o disciplinárnom konaní, trestných činoch a správnych deliktoch, ako aj o závažných porušeníach úradných povinností, ktoré ministerstvo športu posudzuje a rieši. Porušenia športovca, športového experta (trénera), fyzickej osoby, kontrolóra, ktoré sú kvalifikované ako pochybenie, sú podrobne definované. V prípade určitých trestných činov zákon stanovuje sankciu vo forme pokuty vo výške 50 až 1000 EUR.

Rozsah otázok upravených zákonom o fyzickej kultúre a športe na Ukrajine zahŕňa tieto časti: I – všeobecné ustanovenia; II – predmety fyzickej kultúry a športu; III – fyzická kultúra; IV – šport; v – organizačné, personálne, finančné a iné podporné činnosti v oblasti fyzickej kultúry a športu; VI – medzinárodná spolupráca v oblasti fyzickej kultúry a športu; VII – zodpovednosť za porušenie právnych predpisov v oblasti fyzickej kultúry a športu.

Zákon Slovenskej republiky o športe č. 440/2015 sa skladá z týchto častí: Prvá časť – všeobecné ustanovenia; druhá časť – osoby (subjekty) v športe (športovci, tréneri, športové organizácie, športové kluby, národné športové zväzy, a) tretia časť – právne vzťahy v športových aktivitách (zmluvné vzťahy v športe, riešenie sporov v športe); štvrtá časť – právomoci štátnych orgánov a verejná správa v oblasti športu; piata časť – financovanie športu; šiesta časť – športový informačný systém; siedma časť – športové vzdelávanie; ôsma časť – opatrenia proti negatívnym javom v športe; deviaty časť – správne delikty a priestupky; desiaty časť – všeobecné, prechodné a zrušovacie ustanovenia; prílohy.

Z tohto porovnania vyplýva, že na Slovensku zákon o športe podrobnejšie upravuje vzťahy, zatiaľ čo zákon o telesnej výchove a športe na Ukrajine má

všeobecnější, opisnější charakter. V neposlednom rade je to spôsobené tým, že naše právne predpisy v oblasti športu zohľadňujú už dosiahnuté skúsenosti v oblasti právnej regulácie športu v európskych krajinách, ako aj rôzne technické a právne prístupy k formovaniu vnútroštátneho práva.

Йозеф Затько

Президент Європейського інституту
подальшої освіти (EIDV),
доктор права, доктор філософії,
почесний доктор та професор
ряду європейських та українських
університетів (Словаччина)

ЗАКОНИ ПРО СПОРТ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ТА УКРАЇНИ (порівняльна характеристика предмета)

Правова регламентація спорту в Словачії пов'язана із законом №440/2015, який вступив у силу з 1 січня 2015 року, за винятком статті XIII, що вступила в силу з 1 січня 2019 року.

В Україні правова регламентація спорту пов'язана із законом від 1993 року, який зараз діє в його новій редакції з 2009 року.

Предмет закону №440/2015 визначений у його загальних положеннях так: закон регулює спорт, осіб, які займаються спортом, правовідносини у сфері спортивної діяльності, компетенцію органів державної влади і управління в галузі спорту та заходи проти негативних явищ у спорті.

В Україні предмет відповідного закону спеціально не визначений, але у преамбулі закону сказано, що він визначає загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері фізичної культури і спорту та регулювання суспільних відносин у створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту.

Таким чином, порівняння предметів названих законів дає нам підстави для деяких висновків.

По-перше, сфери відносин, які регулюються спортивними законами в Україні та Словаччині, є різними. Словацький закон регулює відносини лише у спорті, а український – у сфері фізичної культури та спорту. На нашу думку, це дещо різні сфери відносин.

Наступне. Предмет закону №440/2015 крім визначення спорту, як об'єкта правової регламентації, включає визначення осіб, які займаються спортом, правові відносини, що складаються в процесі спортивної діяльності, компетенцію органів держави у керівництві галуззю спорту, а також юридичні заходи боротьби з

негативними проявами у спорті. Отже, предмет цього закону обмежено питаннями суб'єктного складу учасників правових відносин, які виникають в їх спортивній діяльності, державного управління у спортивній сфері, в тому числі санкціями за порушення встановлених вимог у спортивній діяльності.

Предметом закону в Україні, як видно з його преамбули, є основи (правові, організаційні, соціальні та економічні) діяльності у сфері фізичної культури і спорту, які визначаються цим законом, а також суспільні відносини при створенні умов розвитку фізичної культури і спорту, які регулюються даним законом.

Якщо зіставити предмети цих двох законів, то видно більш абстрактний підхід українського законодавця, що впливає з більш широкої сфери правового регулювання, яку охоплюють вказані закони. Адже якщо специфічних суб'єктів спорту і спортивної діяльності можна визначити цілком конкретно, то вказати суб'єктів фізичної культури конкретно неможливо, оскільки такими суб'єктами можуть бути будь-які особи, від дітей до людей похилого віку і різного роду занять.

З визначенням предмета закону пов'язане те законодавство, яким додатково регулюються питання, що становлять цей предмет. В Україні законодавство про фізичну культуру і спорт базується на Конституції та включає, крім профільного закону про фізичну культуру і спорт, також міжнародні договори України, а також інші нормативно-правові акти, якими регулюються відносини у спортивній галузі.

У Словацькій Республіці практикується дещо інакша техніка законодавства, ніж в Україні, тому взаємозв'язок базового закону про спорт з іншими законами фіксується безпосередньо у самому законі.

Наприклад, додаток №4 до закону про спорт № 440/2015 містить сприйняті цим законом як юридично обов'язкові акти Європейського Союзу. Як такий акт вказана Директива 2011/93/EU Європейського парламенту і Ради від 13 грудня (про боротьбу з сексуальним насильством і сексуальною експлуатацією дітей, а також з дитячою порнографією), яка заміняє Рамкове рішення Ради 2004/68/JHA (OJ L 335, 17.12.2011).

Важлива відмінність у предметі законів про спорт Словацької Республіки та України стосується визначення санкцій за негативні прояви у спорті.

У законі України про фізичну культуру і спорт міститься окрема частина, яка присвячена саме відповідальності за порушення законодавства у сфері фізичної культури і спорту, хоч вона складається усього з однієї статті. Зміст цієї статті викладено загальним чином: згідно з нею особи, винні у порушенні законодавства у сфері фізичної культури і спорту, несуть цивільно-правову, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до закону. Тобто ця відповідальність регламентується іншими законами.

У законі про спорт №440/2015 є положення про дисциплінарне провадження, про проступки та адміністративні правопорушення, а також тяжке порушення службових обов'язків, які розглядаються та вирішуються міністерством спорту. Детально визначені правопорушення спортсмена, спортивного експерта (тренера),

фізичної особи, контролера, які кваліфікуються як проступки. За певні злочини законом встановлена санкція у вигляді штрафу від 50 до 1000 євро.

Коло питань, які регулює закон про фізичну культуру і спорт в Україні, включає розділи: I – загальні положення; II – суб'єкти сфери фізичної культури і спорту; III – фізична культура; IV – спорт; V – організаційне, кадрове, фінансове та інше забезпечення діяльності у сфері фізичної культури і спорту; VI – міжнародне співробітництво у сфері фізичної культури і спорту; VII – відповідальність за порушення законодавства у сфері фізичної культури і спорту.

Закон Словацької Республіки про спорт №440/2015 складають такі частини: частина перша – загальні положення; частина друга – особи (суб'єкти) в спорті (спортсмени, тренери, спортивні організації, спортивні клуби, національні спортивні союзи, тощо); частина третя – правові відносини у спортивній діяльності (договірні відносини у спорті, вирішення спорів у спорті); частина четверта – повноваження державних органів і органів державного управління в галузі спорту; частина п'ята – фінансування спорту; частина шоста – спортивна інформаційна система; частина сьома – спортивна освіта; частина восьма – заходи проти негативних явищ у спорті; частина дев'ята – виправлення деліктів і адміністративних порушень; частина десята – загальні, перехідні та положення про скасування; додатки.

З цього порівняння структури двох законів видно, що у Словаччині закон про спорт більш деталізовано регулює відносини у сфері спорту, в той час як закон про фізкультуру і спорт в Україні має більш загальний, описовий характер. Це, не в останню чергу, пов'язано з тим, що наше спортивне законодавство враховує уже набутий досвід правового регулювання спорту в європейських країнах, а також різними техніко-юридичними підходами до формування національного права.

Michał Matuszak
PhD, attorney-at-law
University of Warsaw
Faculty of Management
ORCID: 0000-0003-2794-3634

SPORTS MANAGEMENT BY WOMEN IN POLAND IN TIMES OF LEGISLATIVE, CULTURAL AND MANAGEMENT CHANGES

Sport is an important element of every person's life, but also an important part of the economy of individual countries. The properties and specificity of sport have changed over the years, keeping up with changes occurring because of progress in people's lives. Sport, due to its ambiguity, is a concept that is difficult to define, and which may have different definitions.

The possibilities of achieving success in sports also result from good management in sports - both at the national level, in sports associations, but also in clubs and sports facilities.

Sports management is strongly dominated by men, and women's participation in management is insignificant. The subject of this study is the analysis of women's participation in sports management in the era of numerous changes taking place in the economy, culture and politics, as well as the search for the reasons for this situation and legal and management tools that could improve such a situation.

Author information: Michał Matuszak, is a PhD in law, an advocate and also assistant professor at Faculty of Management, University of Warsaw. He is the author of numerous scientific articles in the field of labor law, sports law and a speaker at several international and national scientific conferences. He defended his doctoral thesis entitled "Sports Employment Contract" prepared at the Department of Labor Law at the Faculty of Law and Administration of the University of Lodz. He is fluent in English.

Міхал Матушак

адвокат,
доцент факультету управління
Варшавського університету,
кандидат юридичних наук
ORCID: 0000-0003-2794-3634
(Польща)

ЖІНКИ В УПРАВЛІННІ СПОРТОМ У ПОЛЬЩІ В УМОВАХ ЗАКОНОДАВЧИХ, КУЛЬТУРНИХ ТА УПРАВЛІНСЬКИХ ЗМІН

Спорт є важливим елементом життя кожної людини, а також важливою частиною економіки окремих країн. Властивості та специфіка спорту змінювались протягом років, слідуючи за змінами, що відбувалися в результаті прогресу в житті людей. Спорт, через свою неоднозначність, є поняттям, яке важко визначити і яке може мати різні визначення. Можливості досягнення успіху у спорті також залежать від доброго управління спортом - як на національному рівні, у спортивних асоціаціях, так і в клубах та спортивних закладах. Управління спортом сильно домінує чоловіками, а участь жінок в управлінні є незначною. Предметом цього дослідження є аналіз участі жінок в управлінні спортом в епоху численних змін в економіці, культурі та політиці, а також пошук причин такої ситуації та правових і управлінських інструментів, які могли б покращити таку ситуацію.

Інформація про автора: Міхал Матушак, кандидат юридичних наук, адвокат, доцент на факультеті управління Варшавського університету. Він є автором численних наукових статей у сфері трудового права, спортивного права та доповідачем на кількох міжнародних і національних наукових конференціях. Він захистив дисертацію на тему "Контракт спортивного найму", підготовлену на кафедрі трудового права факультету права та адміністрації Лодзького університету. Вільно володіє англійською мовою.

Заключне слово СКРИПНЮКА О.В.

Шановні учасники конференції!

Ми прослухали виступи і доповіді учасників нашої конференції, регламент якої підходить до завершення. Я повинен сказати, підсумовуючи, кілька слів.

Хоча конференція проходить у складний час, тим не менше нам вдалося зібрати досить потужний науковий склад її учасників.

У виступах і доповідях порушено ряд важливих питань щодо формування галузі спортивного права в Україні – від обґрунтування його необхідності та наявності достатніх підстав для цього, позначення методологічних аспектів цієї діяльності, до визначення проблемних питань загальної теорії права, а також необхідності широкого запровадження навчальної дисципліни «Спортивне право» у профільних закладах вищої освіти. Вкрай важливим я вважаю комплекс питань щодо удосконалення законотворчості та існуючого законодавства, про які також йшлося у виступах.

Позитивну оцінку учасників конференції, на мій погляд, отримала ініціатива заснування міжвідомчого проекту «Спортивне право». У зв'язку з цим хочу висловити сподівання, що даний проект стане корисною формою як для розвитку дальших наукових досліджень проблем правового регулювання спортивної сфери, так і особливо для практичної реалізації результатів цих досліджень у законопроектній діяльності, а також у підготовці відповідної навчальної літератури спортивно-правового спрямування.

Думаю, ці та інші моменти можуть бути предметом науково-практичних рекомендацій нашої конференції, проект яких підготували організатори. Текст проекту рекомендацій є у присутніх учасників конференції, тому переходимо до їх прийняття.

Пропоную висловитися стосовно проекту рекомендацій бажаючих, і ми зробимо таким чином: не втрачаючи час на формулювання, зафіксуємо основні ідеї, запропоновані організаторами для включення в рекомендації, а їх

формулювання завершить редакційна група, яка буде готувати також збірку усіх матеріалів, що надійшли та, сподіваюся, ще будуть надходити до 15 червня згідно з нашим оголошенням та запрошенням до участі в конференції бажаючих.

РЕКОМЕНДАЦІЇ
Міжнародної науково-практичної конференції
**«Спортивне право України: теоретичні і практичні
проблеми формування галузі»**
(м. Київ, 5 червня 2024 р.)

Учасники Міжнародної науково-практичної конференції «Спортивне право України: теоретичні і практичні проблеми формування галузі», обговоривши теоретичні та практичні проблеми формування в національній правовій системі України галузі спортивного права, відзначають наступне.

1. З прийняттям 1996 року Конституції України держава отримала єдину нормативно-правову основу для формування її правової системи. З цього часу розвиток законодавства набув більш-менш систематичного характеру. Про це свідчили підготовлена в Інституті законодавства Верховної Ради України групою вчених і практиків Концепція розвитку законодавства України на 1997 - 2005 роки, а також ухвалення парламентом Програми розвитку законодавства України на 1998-2002 р.р.

Проте у подальшому розвиток правової системи став набувати усе більш хаотичного характеру, у зв'язку з чим юридична наука і практика уже багато років відзначають суперечливість, складність і низьку ефективність чинного законодавства України. З кожним роком при прийнятті нових законів стає все більш складно узгоджувати їхні положення з нормами чинних законів, а застосування законів стає проблематичним. Внаслідок цього права людей, в тому числі у сфері спорту, не гарантуються державою належним чином.

2. Зазначене стосується також правового регулювання сфери спорту, що не може залишатися поза увагою юридичної науки.

Проблематика спортивного права є предметом вивчення українських та закордонних вчених, які відзначають, що в юридичній доктрині правової системи України майже відсутні дискусії стосовно визначення предмета спортивного права як окремої галузі права.

3. Учасники конференції підкреслюють значення *методологічного аспекту* в галузевому поділі права і формуванні галузі спортивного права.

У зв'язку з цим належить додатково дослідити *загальнотеоретичні* проблеми, насамперед: поняття правової системи і структурування правової системи на галузі в контексті правової інформації та впровадження нових електронних технологій управління; поняття нормотворчої діяльності й нормативних актів у їх співвідношенні з нормами; визначення предмета закону і забезпечення якості закону та ефективності його дії, значення стадії введення закону в дію в юридичній діяльності; упорядкування та систематизації чинного законодавства, особливо, кодифікації законодавчих актів; співвідношення юридичного та корпоративного права і реалізації його в нормотворчій діяльності та правозастосуванні.

На думку учасників конференції, обговорення вказаних проблем науковцями та практичними працівниками, передусім, сфери управління, в тому числі у форматі наукових конференцій, є актуальним і необхідним для вдосконалення національної державності та її правової системи.

4. Важливим напрямом у розвитку спортивного права в Україні, на думку учасників конференції, має стати активізація спеціальних наукових досліджень проблематики спортивного права та пов'язаних з нею пограничних інститутів інших галузей права, що сприятиме також розвитку цих галузей.

5. У зв'язку з проблемою формування галузі спортивного права важливе значення, з точки зору учасників конференції, має запровадження спеціальної навчальної дисципліни «Спортивне право» в якості предмета вивчення як студентів-правників, так і студентів закладів вищої освіти спортивного профілю, а також об'єкта дисертаційних досліджень. У багатьох державах світу спортивне право вивчається студентами юристами як окремий курс на базі відповідного навчально-методичного забезпечення.

Зважаючи на це, учасники конференції констатують актуальну потребу в розробленні вказаного забезпечення та підготовці відповідних науково-педагогічних кадрів.

У вирішенні названих завдань принципового значення набуває участь вчених Національної академії правових наук України та Національної академії педагогічних наук України.

6. Учасники конференції, відзначаючи наявність значного зарубіжного досвіду формування та функціонування галузі спортивного права, а також міжнародної практики правового регулювання у сфері спорту, розглядають вивчення та запозичення вказаного досвіду однією з важливих передумов для формування вітчизняного спортивного права, з урахуванням національних умов розвитку спорту та його правового регулювання в Україні.

7. Учасники конференції сприймають факт заснування міжвідомчого науково-практичного проекту «Спортивне право» як корисну організаційну ініціативу, що сприятиме формуванню галузі спортивного права в Україні, та як перспективну *форму науково-прикладної діяльності* щодо розвитку правової системи і організації управління не тільки спортивною сферою, а й іншими сферами життя суспільства.

Зважаючи на це, учасники конференції підтримують дану організаційну форму міжвідомчої взаємодії державних органів, спортивних самоврядних організацій, наукових установ і навчальних закладів і підтримують діяльність учасників проекту «Спортивне право» як корисний досвід взаємодії держави та громадянського суспільства у вирішенні важливих суспільних проблем.

8. Учасники конференції вважають за доцільне запропонувати керівним органам проекту «Спортивне право» довести дані Рекомендації до відома всіх організацій - учасників проекту, рекомендують організаторам конференції опублікувати інформацію про неї для широкого загалу та висловлюють надію на оперативне опрацювання ними матеріалів конференції з виданням збірника її матеріалів, з метою ознайомлення з ними широкого кола зацікавлених осіб.